

บทที่ ๓

แนวคิดเกี่ยวกับ

สิทธิมนุษยชนแบบตะวันตก

ตอนที่ ๒

เนื้อหา ของปฏิญญาฯ และสถานการณ์ สิทธิมนุษยชน

๑ ความนำ

ตามที่กล่าวมาใน บทที่ ๒ ว่าจะแยกอธิบายแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนแบบตะวันตก โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น ๒ ตอน คือตอนที่ ๑ ว่าด้วย“ความทั่วไป” ซึ่งได้กล่าวรายละเอียดมาแล้ว จากนั้นจะไปกล่าวถึงเนื้อหา ตอนที่ ๒ ที่ว่าด้วย “ตัวเนื้อหา” ของปฏิญญาฯ และ “สถานการณ์”สิทธิมนุษยชน ซึ่งจะแบ่งเนื้อหาออกเป็น ๓ ประเด็น คือ

- ๑ เนื้อหาสาระของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน
 - ๒ เนื้อหาสาระของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของเด็ก และปฏิญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อหญิง
 - ๓ สถานการณ์เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนในส่วนต่างๆของโลก
- ซึ่งจะได้กล่าวแต่ละประเด็นตามลำดับดังนี้

๒ เนื้อหาสาระของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

อันที่จริง ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ที่แปลมาจากภาษาอังกฤษว่า Universal Declaration of Human Rights ได้มีการแปลเป็นภาษาไทยโดยนักวิชาการด้านสิทธิมนุษยชนหลายสำนวน แต่ละสำนวนอาจจะใช้ ถ้อยคำ (wording) แตกต่างกันไปบ้าง แต่โดย สาระ (essence)แล้วเหมือนกัน ในที่นี้ผู้วิจัยจะเลือกใช้สำนวนของกรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ เป็นหลัก ถ้าจะอ้างถึงถ้อยคำในสำนวนอื่นบ้างก็เฉพาะที่นักวิชาการที่ผู้วิจัยอ้างอิงถึงนำสำนวนนั้นๆมากล่าวอ้างเท่านั้น ส่วน “ตัวบท” ของปฏิญญาฯ ได้นำมารวมไว้ในภาคผนวกด้วยแล้ว แต่ที่นำมากล่าวรายละเอียดในที่นี้ก็เพื่อที่จะวิเคราะห์เนื้อหาสาระของตัวบทแต่ละข้อให้กระจ่างแจ้งยิ่งขึ้น โดยจะแยกออกกล่าวเป็น ๒ ประเด็น คือ สังเขปเนื้อหาสาระของปฏิญญาฯ และ รายละเอียดของเนื้อหาสาระในปฏิญญาฯ

ซึ่งจะได้กล่าวแต่ละประเด็นตามลำดับดังนี้

๒.๑ สังเขปเนื้อหาสาระของปฏิญญาฯ

คำว่า “ปฏิญญา” หมายถึง “การให้คำมั่นสัญญาหรือการแสดงยืนยันโดยถือเอาสิ่งศักดิ์-
สิทธิ์หรือความสุจริตใจเป็นที่ตั้ง” ส่วนคำว่า “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน” หมายถึง
“การให้คำมั่นสัญญาหรือการแสดงยืนยันถึงสิทธิหรืออำนาจอันชอบธรรมของมนุษย์ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป”^๑ เมื่อพิจารณาความหมายของปฏิญญาฯ ตามที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าปฏิญญาฯ
มิใช่กฎหมาย แต่เป็นเพียงคำประกาศเจตนารมณ์ร่วมกันของบรรดารัฐสมาชิก เพื่อที่จะ
กำหนด มาตรฐาน แห่งการอยู่ร่วมกัน ที่ควรจะเป็น ของมวลมนุษยชาติเท่านั้น ซึ่งจะได้
กล่าวถึงสังเขปเนื้อหาสาระของปฏิญญาฯ ดังนี้

อนึ่ง ก่อนที่จะลงมือศึกษาเนื้อหาในหัวข้อนี้ควรจะได้อ่าน *ตัวบท* ของปฏิญญาฯ ใน
ภาคผนวกเพื่อที่จะได้เห็นภาพรวมทั้งหมดก่อนก็จะเป็นการดี

*ตัวบทปฏิญญาฯประกอบด้วยคำปรารภ และเนื้อความ ๓๐ ข้อ กล่าวถึงสิทธิมนุษยชน
และเสรีภาพขั้นมูลฐานสำหรับชายและหญิงทุกหนทุกแห่งในโลกโดยไม่มีทางเลือกประติบัติ

ข้อ ๑ กล่าวถึง ปรชญา (อุดมการณ์) ซึ่งปฏิญญาอิงอยู่ว่า

มนุษย์ทั้งหลายเกิดมาอิสระและเสมอภาคเท่าเทียมกันในเกียรติศักดิ์และสิทธิ ต่างมีเหตุ
ผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งภราดรภาพ

ข้อ ๒ วางแนว หลักการพื้นฐาน แห่งความเท่าเทียมกันและการไม่เลือกประติบัติใน
ส่วนที่เกี่ยวกับการอุปโภคสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานได้กำหนดห้ามการจำแนก
แตกต่างในเรื่องใดๆเช่น เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเห็นทางการเมือง หรือทางอื่นใด
ชาติหรือสังคมอันเป็นที่มาเดิม ทรัพย์สิน กำเนิดหรือสถานะอื่นใด

ข้อ ๓ กล่าวถึง เนื้อหา แห่งสิทธิโดยเริ่มต้นจาก สิทธิในการดำรงชีวิต ในเสรีภาพ และ
ในความมั่นคงทางร่างกาย สิ่งเหล่านี้นับเป็นสิทธิซึ่งมีความสำคัญต่อการอุปโภคสิทธิอื่นๆทั้ง
หมด ข้อ ๓ นี้ ถือได้ว่าเป็นเสาหลักแห่งสิทธิต้นแรก ในปฏิญญาฯ ทั้งนี้โดยพิจารณาจาก ข้อ
๔ ถึงข้อ ๒๑ และจะพบว่าได้ ครอบคลุมนัย แห่งสิทธิต่างๆ ในแง่ของสิทธิทางแพ่ง และ ทาง
การเมือง โดยพอจะแยกสรุปได้ดังนี้คือ

- เสรีภาพจากการถูกบังคับให้เป็นทาสหรือภาวะจำยอมใด ๆ
- เสรีภาพจากการถูกทรมานหรือได้รับการประติบัติหรือการลงทัณฑ์ซึ่งทารุณโหดร้าย
ไร้มนุษยธรรมหรือหยามเกียรติ
- สิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลในกฎหมาย ไม่ว่า ณ ที่ใด
- สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาอย่างได้ผลโดยศาล

- เสรีภาพจากการถูกจับ กักขัง หรือเนรเทศโดยพลการ
- สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรมและเปิดเผยโดยศาลซึ่งเป็นอิสระและไร้อคติ
- สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีความผิดตาม

กฎหมาย

- เสรีภาพจากการแทรกสอดโดยพลการในกิจส่วนตัว ครอบครัว เคหสถาน หรือการส่งข่าวสาร

- เสรีภาพในการย้ายที่อยู่และการเลือกที่อยู่
- สิทธิในที่พักพิง
- สิทธิในการถือสัญชาติ
- สิทธิที่จะสมรสและสร้างครอบครัว
- สิทธิที่จะเป็นเจ้าของทรัพย์สิน
- เสรีภาพในความคิด มโนธรรมและศาสนา
- เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก
- สิทธิในการชุมนุมและการสมาคมโดยสงบ
- สิทธิที่จะเข้าร่วมในการปกครองแห่งประเทศตนและการเข้าถึงอย่างเท่าเทียมใน

บริการสาธารณะในประเทศของตน

ข้อ ๒๒ ถือว่า เป็นเสาหลักแห่งสิทธิคนที่ ๒ ที่ได้กล่าวแนะนำสิทธิในแนวต่างจากที่คุ้นเคยกัน คือได้แนะนำถึงสิ่งที่เรียกว่า สิทธิในทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งถือว่าเป็นสิทธิที่ทุกคนพึงได้รับในฐานะสมาชิกของสังคม

การบัญญัติสิทธิดังกล่าวระบุไว้ชัดเจนว่า สิทธิเหล่านี้มีความจำเป็นสำหรับเกียรติภูมิของมนุษยชาติ ตลอดจนการพัฒนาบุคลิกภาพของเราซึ่งจะต้องเป็นไปโดยเสรีปราศจากเครื่องกีดกัน และการที่จะลุล่วงไปสู่เป้าหมายได้นั้น ต้องอาศัยความอุตสาหกรรมของแต่ละประเทศ ตลอดจนความร่วมมือกันระหว่างประเทศด้วย อย่างไรก็ตาม ก็มิได้ลืมที่จะยอมรับความจริงว่า การที่จะทำให้เกิดผลจริงจังนั้นก็มิใช่ข้อจำกัดในเรื่องทรัพยากรของแต่ละรัฐอยู่เช่นกัน

สำหรับ สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในข้อ ๒๒ ถึงข้อ ๒๗ นั้น พอดีสรุปได้ดังนี้

- สิทธิในด้านการประกันสังคม
- สิทธิที่จะทำงาน
- สิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนเท่ากันสำหรับการทำงานที่เท่ากัน
- สิทธิที่จะได้พักผ่อนและมีเวลาว่าง
- สิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอสำหรับสุขภาพและสวัสดิภาพ
- สิทธิที่จะได้รับการศึกษา
- สิทธิที่จะใช้ชีวิตทางด้านวัฒนธรรมในประชาคมอย่างเสรี

ข้อ ๒๘ ถึง ๓๐ เป็น บทสรุป ซึ่งรับรองว่าบุคคลชอบที่จะได้รับประโยชน์จากระเบียบสังคมและระหว่างประเทศ อันจะอำนวยให้การใช้สิทธิและเสรีภาพบรรดาที่ได้รับระบุไว้ในปฏิญญานี้ทำได้อย่างเต็มที่และยังได้เน้นถึงหน้าที่และความรับผิดชอบซึ่งปัจเจกบุคคลมีต่อประชาคมของตน

ท้ายที่สุด ข้อ ๓๐ ได้กล่าว ปราบมิให้รัฐ กลุ่มชน หรือบุคคลใด อ่างสิทธิในปฏิญญา เพื่อ ที่จะประกอบกิจกรรม หรือกระทำการใด ๆ อันมุ่งต่อการ ทำลายสิทธิ และ เสรีภาพ ใดๆที่ระบุไว้ในปฏิญญา ฯ นี้*๒

ที่สรุปมาให้ดูทั้งหมดนี้ถือว่าเป็น สาระ ของปฏิญญาฯ โดยสังเขป เพื่อที่จะช่วยให้เห็นภาพรวม ของตัวปฏิญญาฯ ได้ชัดเจนขึ้น ต่อไปจะได้แยกพิจารณาในรายละเอียด ทั้งใน คำปรารภ และ ตัวเนื้อหารายชื่อ ตามลำดับดังนี้

๒.๒ รายละเอียดของเนื้อหาสาระในปฏิญญาฯ

รายละเอียดของเนื้อหาในปฏิญญาฯ จะอธิบายโดยแยกออกเป็น ๖ ส่วน คือ

๑ เจตนารมณ์แห่งปฏิญญา

๒ ปรัชญาอุดมการณ์สิทธิมนุษยชน

๓ หลักการพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน

๔ *หลักปฏิบัติ* ของพวกที่เน้นเรื่อง *เสรีภาพ* เป็นอุดมการณ์

๕ *หลักปฏิบัติ* ของพวกที่เน้นเรื่อง *ความเสมอภาค* เป็นอุดมการณ์

๖ บทสรุป

ซึ่งจะได้กล่าวถึงแต่ละส่วนตามลำดับดังนี้

๒.๒.๑ เจตนารมณ์แห่งปฏิญญา : ปฏิญญาฯ นี้ ได้ประกาศเจตนารมณ์ ไว้ในคำปรารภ โดยมีเนื้อหา ดังนี้

คำปรารภ

โดยที่การยอมรับนับถือเกียรติศักดิ์ประจำตัวและสิทธิที่เท่าเทียมกัน และโอนมิได้ของบรรดาสมาชิกทั้งหลายแห่งครอบครัวมนุษย์ เป็นหลักมูลเหตุแห่งอิสรภาพ ความยุติธรรม และสันติภาพของโลก

โดยที่การไม่นำพาและการเหยียดหยามต่อสิทธิมนุษยชน ยังผลให้มีการกระทำอันป่าเถื่อน ซึ่งเป็นการละเมิดมโนธรรมของมนุษยชาติอย่างร้ายแรงและได้มีการประกาศว่า ปณิธานสูงสุดของสามัญชนได้แก่ความต้องการให้มนุษย์มีชีวิตอยู่ในโลกด้วยอิสรภาพในการพูดและความเชื่อถือ และอิสรภาพพ้นจากความหวาดกลัว และความต้องการ

โดยที่เป็นการจำเป็นอย่างยิ่งที่สิทธิมนุษยชนควรได้รับความคุ้มครองโดยหลักบังคับของกฎหมาย ถ้าไม่ประสงค์จะให้คนตกอยู่ในบังคับ ให้หันเข้าหาการขบถขัดขืนต่อพระราชและกตขี่เป็นวิถีทางสุดท้าย

โดยที่เป็นการจำเป็นอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมวิวัฒนาการแห่งสัมพันธไมตรีระหว่างนานาชาติ

โดยที่ประชากรแห่งสหประชาชาติได้ยืนยันไว้ในกฎบัตรถึงความเชื่อมั่นในสิทธิมนุษยชนอันเป็นหลักมูล ในเกียรติศักดิ์และคุณค่าของมนุษย์ และในสิทธิเท่าเทียมกันของบรรดาชายและหญิง และได้ตกลงใจที่จะส่งเสริมความก้าวหน้าทางสังคมและมาตรฐานแห่งชีวิตที่ดีขึ้นด้วยในอิสรภาพอันกว้างขวางยิ่งขึ้น

โดยที่รัฐสมาชิกต่างปฎิญาณจะให้บรรลุถึงการส่งเสริมการเคารพและการปฏิบัติตามทั่วสากลต่อสิทธิมนุษยชนและอิสรภาพหลักมูล โดยร่วมมือกับสหประชาชาติ

โดยที่ความเข้าใจร่วมกันในสิทธิและอิสรภาพเหล่านี้ เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้ปฎิญานี้สำเร็จผลเต็มบริบูรณ์

ฉะนั้น บัดนี้ สมัชชาจึงประกาศว่า

ปฎิญานี้สากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนี้เป็นมาตรฐานร่วมกันแห่งความสำเร็จสำหรับบรรดาประชากรและประชาชาติทั้งหลาย เพื่อจุดหมายปลายทางที่ว่าเอกชนทุกคนและองค์การของสังคมทุกองค์การ โดยการรำลึกถึงปฎิญานี้เป็นเบื้องนำ จะบากบั่นพยายามด้วยการสอนและศึกษา ในอันที่จะส่งเสริมเคารพสิทธิและอิสรภาพเหล่านี้ และด้วยมาตรการอันก้าวหน้าทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ ในอันที่จะให้มีการยอมรับนับถือ และการปฏิบัติตามโดยสากลและอย่างเป็นผลจริงจัง ทั้งในบรรดาประชาชนของรัฐสมาชิกด้วยตนเอง และบรรดาประชาชนของดินแดนที่อยู่ใต้อำนาจแห่งรัฐนั้นๆ

จากเนื้อหาใน คำปรารภ ที่ยกมาให้ดูนี้ เป็นการประกาศ เจตนารมณ์ ที่ต้องจัดให้มีปฎิญานี้ว่า เพื่อที่จะยืนยันความเชื่อมั่นในสิทธิมนุษยชนอันเป็นหลักมูลในเกียรติศักดิ์และคุณค่าของมนุษย์บุคคล ในสิทธิอันเท่าเทียมกันของบุรุษและสตรีและของประชาชาติใหญ่่น้อย” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะบรรลุถึงความร่วมมือระหว่างนานาชาติ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการเคารพในสิทธิมนุษยชน และเสรีภาพขั้นมูลฐานแก่บุคคลทั่วหน้ากัน โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างเรื่องเชื้อชาติ เพศ ภาษา ศาสนา หรือสีผิวใดๆ”

ถ้าจะนำเนื้อหาดังกล่าวมาแยกแยะในเชิงเหตุผล พอจะแยกออกเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนที่เป็น เหตุ แห่งการจัดทำปฎิญานี้ และส่วนที่เป็น ผล คือ จักต้องทำให้มีปฎิญานี้ขึ้น โดยในส่วนที่เป็น เหตุ ได้ชี้ให้เห็นความจำเป็นว่า

- ๑ มนุษย์เกิดมามีศักดิ์ศรี มีสิทธิเท่าเทียมกัน และไม่อาจโอนให้แก่กันได้
- ๒ ถ้าไม่นำพาดพิงเหล่านี้ก็อาจก่อให้เกิดการกระทำอันป่าเถื่อนต่อมนุษย์ด้วยกันเอง
- ๓ ถ้าปล่อยสถานการณ์ไว้เช่นนี้อาจจะนำมาซึ่งความรุนแรงและก่อกบฏต่อผู้กดขี่ได้
- ๔ และเพื่อที่จะส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างมวลมนุษยชาติ

ฉะนั้น จึงนำมาสู่ *ผลสรุป* ว่า

๕ สมาชิกจึงให้ประกาศว่าจำเป็นต้องมีมาตรฐานแห่งการอยู่ร่วมกันของมวลมนุษย์ขึ้น

๒.๒.๒ **ปรัชญาอุดมการณ์สิทธิมนุษยชน** : ถ้าพิจารณาในตัวเนื้อหาปฎิญญาฯ ได้เสนอปรัชญาอุดมการณ์ *แบบรวมๆ* ไว้ใน ข้อ ๑ ว่า "มนุษย์ทั้งหลายเกิดมาอิสระ และเสมอภาคเท่าเทียมกันในเกียรติศักดิ์และสิทธิ ต่างมีเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งภราดรภาพ" แต่ถ้าจะแยกย่อยกว่านี้จะได้เป็น ๒ พวก คือพวกที่ยึดถือ อุดมการณ์โดยเน้น *เสรีภาพ* หรือเน้นสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เป็นเป้าหมายหลัก กับพวกที่ยึดถือ อุดมการณ์โดยเน้น *ความเสมอภาค* หรือเน้นสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เป็นเป้าหมายหลัก (ดู บทที่ ๒ ข้อ ๒.๓ ประกอบ) ซึ่งจะได้กล่าวถึงแต่ละส่วนตามลำดับดังนี้

(๑) *ปรัชญาอุดมการณ์ แบบรวมๆ*

ข้อ ๑ มนุษย์ทั้งหลายเกิดมาอิสระ และเสมอภาคเท่าเทียมกันในเกียรติศักดิ์และสิทธิ ต่างมีเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งภราดรภาพ

จากเนื้อหาในข้อนี้ พอจะวิเคราะห์ปรัชญาอุดมการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนออกได้เป็น ๓ ประเด็น คือ มนุษย์เกิดมามีเสรีภาพ, มนุษย์มีความเสมอภาคในเกียรติศักดิ์และสิทธิ, มนุษย์ต่างมีเหตุผลและมโนธรรมจึงควรปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งภราดรภาพ ซึ่งจะได้แยกกล่าวแต่ละประเด็นโดยสังเขปตามลำดับ ดังนี้

๑) **มนุษย์เกิดมามีเสรีภาพ** : โดยทั่วไปแล้วเสรีภาพกับสิทธิอาจจะใช้แทนเนื่องกันได้ คือ ถ้าการใช้เสรีภาพใดมีกฎหมายบัญญัติรับรองไว้ เสรีภาพนั้นก็จะมีสถานะเป็นสิทธิไปในตัว บางครั้งจึงเรียกรวมกันว่า *สิทธิเสรีภาพ* ส่วนคำกล่าวที่ว่า มนุษย์เกิดมามีเสรีภาพ ถ้าดูตามรากศัพท์เดิมในภาษากรีก มาจากคำว่า *eletheria* หมายถึง *"ไปที่ไหนตามใจปรารถนา"* เมื่อ เอปิคเตตุส พูดถึงเสรีภาพของเขา เขาจะพูดว่า *"ฉันไปที่ไหนๆ ที่ฉันต้องการฉันมาจากที่ซึ่งฉันเองเลือก"* และตามที่กล่าวในบทที่ ๒ ว่า ถ้าถือตามความหมายแบบดั้งเดิมจะเน้นที่สิทธิเสรีภาพของปัจเจกชนเป็นหลัก และถือเป็นสิทธิเด็ดขาดสูงสุด รัฐจะล่วงละเมิดมิได้ แต่สมัยต่อมาความหมายค่อยคลายตัวลงโดยขยายความถึงสิทธิที่จะ

เรียกร้องต่อรัฐให้เข้ามาช่วยเหลือปัจเจกชนด้วย และรวมถึง เสรีภาพสี่ประการ ตามแนวคิดของอดีตประธานาธิบดีรูสเวลท์ แห่งสหรัฐอเมริกา คือ เสรีภาพในทางบวก (เสรีภาพที่รัฐจะต้องบริการแก่เอกชน) ได้แก่เสรีภาพจากความขาดแคลน, เสรีภาพจากความหวาดกลัว และเสรีภาพในทางลบ (เสรีภาพที่จำกัดอำนาจรัฐ) ได้แก่เสรีภาพในการพูดและแสดงความคิดเห็น, เสรีภาพในการนับถือศาสนา^๗

อย่างไรก็ตาม ถ้าพิจารณาโดยความเป็นจริงแล้ว เสรีภาพมิได้หมายถึงการกระทำตามใจชอบโดยปราศจากกฎเกณฑ์ใดๆดังที่เรียกว่า 'laissez-faire' หากแต่หมายถึงเสรีภาพที่จะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ไม่ถูกห้ามกระทำสิ่งใดๆที่ไม่รบกวนสิทธิของผู้อื่น^๘ ดังที่ ปฎิญาแห่งสิทธิมนุษยชนและของพลเมืองของฝรั่งเศส บัญญัติไว้ ในมาตรา ๔ ว่า “เสรีภาพประกอบด้วยอำนาจที่จะทำการสิ่งใดได้โดยมิก่ออันตรายแก่ผู้อื่น ในทำนองเดียวกันการใช้สิทธิโดยธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนย่อมไม่มีขอบเขตจำกัดยิ่งไปกว่าขอบเขตอันจำเป็นเพื่อให้มนุษย์คนอื่นทุกคนได้ใช้สิทธิอย่างเดียวกันโดยเสรี”

๒) มนุษย์แต่ละคนมีความเสมอภาคในเกียรติศักดิ์และสิทธิ : คำว่า เสมอภาค หมายถึง ความเท่าเทียมกัน หรือ โดยเท่าเทียมกัน แต่ทั้งนี้ มิได้หมายความว่าเท่าเทียมกันในด้านรูปลักษณะ, คุณลักษณะ หรือสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม เพราะโดยความเป็นจริงตามธรรมชาติแล้ว บางคนอาจจะเกิดมาเป็นชาย หญิง สูงต่ำ ดำขาว อ้วนผอม เล็กใหญ่ แข็งแรง อ่อนแอ ฉลาด โง่ ขยัน ซี้เกียจ ซี้ฉลาด กล้าหาญ เมตตา ซี้โกรธ ใจกว้าง ใจแคบ เสี่ยสละ เห็นแก่ตัว บางคนอาจจะต่างเชื้อชาติ ต่างภาษา ต่างความเชื่อความคิดเห็น เป็นต้น ส่วนสถานะทางด้านเศรษฐกิจและสังคม บางคนอาจจะรวยหรือจน เป็นเศรษฐีหรือยาก เป็นชาวไร่ชาวนาหรือกรรมกรแบกหาม เป็นพ่อค้าหรือนักธุรกิจ เป็นข้าราชการหรือนักการเมือง เป็นต้น แต่ถึงแม้ว่าจะมีความแตกต่างกันในด้านต่างๆเหล่านี้ พวกเขาต่างก็มีความเท่าเทียมกันโดยศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ (เท่าเทียมกันโดย *ธรรมชาติ* ในฐานะที่เกิดมาเป็นคน) และเท่าเทียมกันโดยสิทธิและหน้าที่ (เท่าเทียมกัน *โดยกฎหมาย* ในฐานะที่เป็นพลเมืองของรัฐ) ฉะนั้นพวกเขาควรได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอเหมือนเท่าเทียมกัน

๓) มนุษย์ต่างก็มีเหตุผลและมโนธรรม จึงควรปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งภราดรภาพ : คำว่า มนุษย์ต่างมีเหตุผล หมายถึง มนุษย์มีเหตุผลธรรมชาติ (Natural Reason) ที่ติดตัวมาแต่เกิด จึงสามารถไตร่ตรองและคิดเห็นได้เองว่ามนุษย์แต่ละคนควรจะได้รับสิทธิอะไรบ้าง และควรจะใช้สิทธิอย่างไรจึงจะไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น, คำว่า มนุษย์ต่างมีมโนธรรม หมายถึง มนุษย์แต่ละคนสามารถจะรู้สึกดีชั่ว ถูกผิด และควรไม่ควรได้

ด้วยตนเอง ส่วนคำว่า ฆราวาส หมายถึง ความเป็นเสมือนพี่น้องกัน คือ การใช้สิทธิเสรีภาพที่ถูกต้องชอบธรรม ผู้ใช้จะต้องคำนึงถึงเพื่อนมนุษย์อื่นเสมือนว่าเป็นพี่น้องกัน โดยคำนึงถึงหัวอกผู้อื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ดังที่ อาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ได้อธิบายเกี่ยวกับ ฆราวาส ไวใน คำอธิบายกฎหมายปกครอง ว่า

*มนุษย์เกิดมาเพื่ออยู่ร่วมกัน... มนุษย์จำต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในประเทศหนึ่ง ถ้ามนุษย์คนหนึ่งต้องรับทุกข์ เพื่อนมนุษย์อื่นก็รับทุกข์ด้วย จะเป็นโดยทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม เหตุฉะนั้น เพียงแต่มนุษย์มีความอิสระและมีความเสมอภาคจึงยังไม่เพียงพอ คือต้องมีการช่วยเหลือกันฉันพี่น้องด้วย**

(๒) **ปรัชญาอุดมการณ์ที่เน้น เสรีภาพ** เป็นเป้าหมายหลัก : ปรัชญาอุดมการณ์ส่วนนี้เป็นของประเทศในโลกเสรีนิยมและทุนนิยมแบบตะวันตก ที่ให้ความสำคัญต่อเสรีภาพ หรือ สิทธิทางแพ่งและทางการเมือง หรือที่เรียกว่า สิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (civil and political rights) เป็นเป้าหมายหลัก โดยพวกนี้เชื่อว่ามนุษย์เกิดมามีสิทธิแห่งความเป็นบุคคล อันได้แก่ สิทธิในชีวิตและร่างกาย เช่น สิทธิที่จะป้องกันตนเองตามควรแก่กรณี, สิทธิที่จะไม่ถูกตรวจค้นตัวหรือจับกุมคุมขังโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย, สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยจากศาลยุติธรรมแห่งชาติ เป็นต้น ส่วนสิทธิในทางแพ่ง ที่เป็น “บุคคลสิทธิ” เช่น สิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลตามกฎหมาย, สิทธิที่จะได้สัญชาติ, สิทธิที่จะไม่ถูกเนรเทศ, สิทธิในกิจการส่วนตัวและครอบครัว เป็นต้น และสิทธิทางแพ่งที่เป็น “ทรัพย์สินสิทธิ” เช่น สิทธิที่จะเป็นเจ้าของทรัพย์สิน, สิทธิที่จะจับจ่ายใช้สอยทรัพย์สินนั้นโดยไม่ผิดกฎหมาย เป็นต้น นอกจากสิทธิทางแพ่งแล้วมนุษย์ยังจะต้องมีสิทธิทางการเมือง ซึ่งหมายถึงสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองในฐานะพลเมืองแห่งรัฐ เช่น สิทธิในการแสดงออกและความคิดเห็น, สิทธิที่จะชุมนุมและมีการสมาคมกันโดยสงบ, สิทธิที่จะมีส่วนในการปกครองแห่งประเทศไทย เป็นต้น

ปรัชญาอุดมการณ์ และ หลักปฏิบัติ เพื่อบรรลุอุดมการณ์ส่วนนี้ มีประกาศยืนยันไว้ในปฏิญญาฯ จากข้อ ๑-๒๑

(๓) **ปรัชญาอุดมการณ์ที่เน้นความเสมอภาค** เป็นเป้าหมายหลัก : ปรัชญาอุดมการณ์ส่วนนี้เป็นของประเทศในลัทธิสังคมนิยมคอมมิวนิสต์, ประเทศกำลังพัฒนา และประเทศในโลกที่สาม ที่ให้ความสำคัญต่อ ความเสมอภาค หรือ สิทธิทางเศรษฐกิจและสังคม (economic and social rights) เป็นเป้าหมายหลัก โดยที่พวกนี้เชื่อว่าถ้าตราบใดที่กลไกทางเศรษฐกิจและสังคมยังเหลื่อมล้ำต่ำสูง และประชาชนในรัฐยังต้องเผชิญกับความ

ยากจน เสรีภาพตามอุดมการณ์ของฝ่ายตะวันตกจะเป็นเพียงเสรีภาพตามตัวอักษรเท่านั้น มนุษย์จะได้รับสิทธิเสรีภาพอย่างสมบูรณ์ ก็ต่อเมื่อโครงสร้างทางสังคมได้เปลี่ยนไปสู่สังคมที่ปราศจากชนชั้นแล้วเท่านั้น เมื่อนั้นมนุษย์จึงจะบรรลุอุดมการณ์สิทธิมนุษยชนที่แท้จริงได้

ปรัชญาอุดมการณ์ และ หลักปฏิบัติ เพื่อบรรลุอุดมการณ์ส่วนนี้ มีประกาศยืนยันไว้ในปฏิญญาฯ จากข้อ ๒๒-๒๗

๒.๒.๓ หลักการพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน : เมื่อนำเสนอปรัชญาอุดมการณ์ไว้แล้ว ปฏิญญาฯ ก็วาง หลักการพื้นฐาน ไว้ใน ตัวย่อ ข้อ ๒ ดังนี้

ข้อ ๒

(๑) ทุกคนย่อมมีสิทธิและเสรีภาพบรรดาที่กำหนดไว้ในปฏิญญานี้โดยปราศจากความแตกต่างไม่ว่าชนิดใดๆ ดังเช่น เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือทางอื่น เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิดหรือสถานะอื่นๆ

(๒) หนึ่งจะไม่มี ความแตกต่างใดๆ ตามมูลฐานแห่งสถานะทางการเมือง ทางการศึกษา หรือทางการระหว่างประเทศของประเทศหรือดินแดนที่บุคคลสังกัด ไม่ว่าดินแดนนั้นจะเป็นเอกราช อยู่ในความพิทักษ์ มิได้ปกครองตนเอง หรืออยู่ภายใต้การจำกัดอธิปไตยใด ๆ ทั้งสิ้น

เมื่อพิจารณาจากเนื้อหา นี้ จะเห็นได้ว่ามีหลักการสืบเนื่องจากปรัชญาอุดมการณ์ในปฏิญญาข้อ ๑ คือเมื่อมนุษย์เกิดมามีเสรีภาพ เสมอภาค และภราดรภาพ ฉะนั้น ในข้อ ๒ จึง วางหลักการพื้นฐาน ไว้ว่ามนุษย์ในทุกส่วนของโลก ในทุกดินแดน ไม่ว่าจะเป็ดินแดนเอกราช หรืออยู่ภายใต้พิทักษ์ของรัฐอื่น จะต้องได้รับการปฏิบัติด้วยความเสมอเหมือนเท่าเทียมกันโดยไม่มี การแบ่งแยก ไม่ว่าจะเป็คริสตนิกายโปรเตสแตนต์ โรมันคาทอลิก ฮินดู หรือ มุสลิม พวกเขาจะไม่ถูกเลือกปฏิบัติเพียงเพราะต่างเชื้อชาติศาสนา หรือต่างสีผิว ดังที่รู้จักกัน ในนามนโยบาย "อะปาร์ไทด์" ในอัฟริกาใต้ โดยที่คนดำจะถูกกีดกันในทุกรูปแบบ เช่น ไม่สามารถจะเข้าไปซื้อสิ่งของในศูนย์การค้าปะปนกับคนขาวได้, การรับส่งจดหมายจะต้องเข้าออกคนละประตู และจะกระทำได้อีกต่อเมื่อหมดคิวของคนขาวแล้วเท่านั้น, จะไม่มี ทนายความฝีมือดีจากคนขาวว่าความให้คนดำ, สิทธิที่จะได้รับการดูแลทางด้าน การแพทย์ ที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง หรือแม้แต่ห้ามสมรสระหว่างคนขาวกับคนดำ ถ้าฝ่าฝืนจะถูกลงโทษ เป็นต้น

๒.๒.๔ หลักปฏิบัติ ของพวกที่เน้น เสรีภาพ เป็นอุดมการณ์ : เมื่อได้แสดงเจตนารมณ์, นำเสนอปรัชญาอุดมการณ์ และวางหลักการพื้นฐานไว้แล้ว ปฏิญญาฯ ก็วางหลักปฏิบัติ โดยการปัก เสาหลักต้นแรก อันเป็น เงื่อนไขที่มา ของสิทธิทางแพ่งและการเมืองไว้โดยประกาศยืนยันว่าทุกคนมีสิทธิในการดำรงชีวิต ดังเนื้อหาในตัวย่อข้อ ๓ ว่า

ข้อ ๓ ทุกคนมีสิทธิในการดำรงชีวิต เสรีภาพ และความมั่นคงแห่งตัวตน

จากคำกล่าวที่ว่า “ทุกคนมีสิทธิในการดำรงชีวิต” เท่ากับเป็นการยืนยันว่าชีวิตเป็นสิ่งที่หวงแหนยิ่งกว่าสิ่งใด ทุกชีวิตจึงต่อสู้ดิ้นรนเพื่ออยู่รอดหรือทรงชีวิตไว้ ถ้าหากมีผู้รุกรานจนชีวิตทรงอยู่ไม่ได้ ชีวิตนั้นจะลุกขึ้นตอบโต้จนสุดกำลัง และเพื่อที่จะช่วยให้สิทธิในแง่นี้ครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ปฏิญญาฯ ข้อนี้ จึงวางหลักการเรื่อง *เสรีภาพ* ในการดำรงชีวิตและความมั่นคงในตัวตนไว้ด้วย โดยถือว่าชีวิตนั้นจะต้องดำรงอยู่อย่างรู้สึกมั่นคงปลอดภัย ไม่ต้องคอยหวาดระแวงว่าจะถูกรุกราน, ถูกข่มเหงรังแก, ถูกจับกุมคุมขังโดยพลการ, ถูกลักพาตัว, ถูกทำให้หายสาบสูญ, ถูกเนรเทศ, ถูกทำให้ชีวิตสิ้นไป, หรือถูกกระทำด้วยวิธีการอื่นใดที่ขัดต่อหลักมนุษยธรรม เป็นต้น

ตัวอย่างเกี่ยวกับ สิทธิในการดำรงชีวิต ของทางตะวันตก ที่มักจะหยิบยกมากล่าวถึงอยู่เสมอ คือ กรณีฆาตกรรมของ สตีฟ บิโค^{๑๑} ผู้นำทางการเมืองและผู้ก่อตั้งขบวนการ “จิตสำนึกคนผิวดำ” ในสาธารณรัฐอัปริกาใต้ ที่ถูกทำให้เสียชีวิตลงเมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๐ เขาถูกตำรวจควบคุมตัวอยู่เป็นเวลานาน ๑๘ วัน โดยไม่ให้สวมใส่เสื้อผ้า และยังถูกตำรวจซ้อมจนสมองซ้ำ เมื่ออาการทรุดหนักจึงนำตัวส่งโรงพยาบาลเป็นระยะทาง ๗๐๐ ไมล์ โดยใช้โซ่ล่ามมือและเท้า แล้วจับยัดเข้าไปในท้ายรถแลนดโรเวอร์ และเขาต้องตายลงโดยที่ศาลมิได้ทำการไต่สวนแต่อย่างใด ส่วนอีกตัวอย่างหนึ่ง คือ การกระทำที่เรียกกันว่า “จี โน ไซด์” หรือการฆ่าล้างโคตรชนชาติใดชนชาติหนึ่งให้สิ้นไปทั้งเผ่าพันธุ์ เช่นกรณีที่ยิวเลออร์พยายามกระทำต่อชนชาติยิว เป็นต้น นอกจากนี้การที่ยังมีโทษประหารชีวิต ในประเทศต่างๆ ก็มักจะถูกหยิบยกมากล่าวถึงเสมอว่าเป็นการกระทบต่อสิทธิต่อการดำรงชีวิตหรือไม่? ส่วน กติกาสากลว่าด้วยสิทธิทางแพ่งและทางการเมือง ได้เสนอทางออกเรื่องนี้ไว้ใน ภาค ๓ ข้อ ๖ ว่า

ในประเทศซึ่งยังมีได้ยกเลิกโทษประหารชีวิต การลงโทษประหารชีวิตย่อมกระทำได้เฉพาะคดีอุกฉกรรจ์ที่สุด ตามกฎหมายที่ใช้ขณะกระทำความผิด และต้องไม่ขัดต่อบทบัญญัติในกติกาฉบับนี้ และอนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทำลายล้างเผ่าพันธุ์ โทษเช่นนี้จะลงได้ก็โดยคำพิพากษาอันถึงที่สุดของศาลที่มีอำนาจ (ส่วน) บุคคลใดที่ต้องคำพิพากษาประหารชีวิตย่อมมีสิทธิขอภัยโทษหรือลดหย่อนผ่อนโทษ... (และ) จะไม่มีการพิพากษาประหารชีวิตผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี และหญิงมีครรภ์

หลังจากที่ได้ปักเสาหลัก เรื่องสิทธิทางแพ่งและทางการเมืองไว้แล้ว ปฏิญญาฯ ได้กล่าวถึงสิทธิแนบเนื่องอื่นๆ ไว้ใน ข้อ ๔-๒๑ ดังจะได้อธิบายแต่ละข้อตามลำดับ ดังนี้

ข้อ ๔ บุคคลใด ๆ จะถูกยึดเป็นทาส หรือต้องภาระจำยอมไม่ได้ ความเป็นทาสและการค้าทาสเป็นอันห้ามขาดทุกรูปแบบ

เมื่อเอ่ยคำว่า "ถูกยึดเป็นทาส, ต้องภาระจำยอม หรือ การค้าทาส" หลายคนอาจจะนึกถึงภาพยนตร์เรื่อง "Roots" ซึ่งมีตัวเอกของเรื่องชื่อ คุณต้า คินเต้ ชายหนุ่มผิวดำที่ถูกกวาดต้อนลงเรือ เพื่อนำไปขายเป็นทาสคนผิวขาวในดินแดนอเมริกา "โลกใหม่" ในช่วงศตวรรษที่ ๑๘ จากภาพยนตร์เรื่องนี้เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าการค้าทาสเป็นสิ่งที่เคยมีอยู่จริงในประวัติศาสตร์ ครั้นตกลมาถึงสมัยปัจจุบัน แม้จะไม่มีกระบวนการค้าทาสเปิดเผย แต่ก็แอบแฝงซ่อนเร้นอยู่ในรูปแบบอื่นๆ เช่น ทาสหนี้สิน หรือทาสติดที่ดิน คือ ผู้ที่เป็นหนี้จะต้องใช้แรงงานทำงานให้หนี้ภายใต้เงื่อนไขที่ถูกเอารัดเอาเปรียบ หรือในกรณีทาสติดที่ดิน หรือที่เคยเรียกกันว่า "ทาสในเรือนเบี้ย" เมื่อผู้ปกครองก่อนหน้าไว้จนไม่สามารถจะชดใช้ได้ ลูกหลานจะต้องตกเป็นทาสและใช้หนี้แทน (แปรสภาพจาก ทาสในเรือนเบี้ย เป็น ทาสแรงงาน) เป็นต้น นอกจากนี้ การใช้แรงงานเด็กที่ผิดกฎหมาย ก็ถือว่าเป็นการลดคนลง เยี่ยงทาสอีกรูปแบบหนึ่ง เพราะใช้งานหนักแต่จ่ายค่าตอบแทนต่ำ ใช้เด็กทำงานเกินกว่าชั่วโมงทำงานปกติ ใช้ให้ทำงานในยามวิกาลอันเป็นอุปสรรคต่อการพักผ่อนนอนหลับของเด็ก หรือใช้ให้ทำงานในโรงงานที่ขาดสุขลักษณะ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการเอาเปรียบสตรี เยี่ยงทาส ในรูปแบบของการบังคับให้ค้าประเวณีหรือโสเภณีเด็ก ซึ่งถือได้ว่าเป็นการกดขี่สตรีลงเยี่ยงทาสเช่นกัน เพราะสตรีจำต้องแต่งงานแม้ว่าจะเต็มใจหรือไม่ก็ตาม และมีบ่อยครั้งถ้าสามีตายก่อน ภรรยาจะต้องตกเป็นสมบัติของครอบครัวฝ่ายสามี หรือตกทอดเป็นสมบัติของชายอื่น ตามที่ประเพณีที่ท้องถิ่นนั้นๆ กำหนดไว้ เป็นต้น^{๑๒} การกระทำในลักษณะนี้ล้วนถือได้ว่าอยู่ในรูปแบบของการค้าทาสและใช้ชีวิตผู้อื่นเป็นเครื่องมือทั้งสิ้น ซึ่ง จอร์จ เบอร์นาร์ด ชอว์ เคยกล่าวให้ข้อคิดไว้ว่า "ไม่มีมนุษย์คนใดดีพอที่จะเป็นนายของมนุษย์อีกคน"^{๑๓}

ข้อ ๕ บุคคลใดๆ จะถูกทรมานหรือได้รับการปฏิบัติ หรือการลงโทษที่โหดร้ายผิดมนุษยธรรมหรือต่ำช้าไม่ได้

ทางองค์การสหประชาชาติได้ให้คำจำกัดความคำว่า "ทรมาน" หรือการลงโทษที่โหดร้ายผิดมนุษยธรรมไว้ว่า

การกระทำใดๆที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานอย่างสาหัสไม่ว่าต่อร่างกายหรือจิตใจ อย่างมีเจตนาต่อผู้ใดผู้หนึ่ง หรือด้วยการยุยงสนับสนุนริเริ่มของเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อจะได้ข้อมูล คำสารภาพจากบุคคลผู้นั้นหรือบุคคลที่สาม หรือเพื่อลงโทษที่ผู้นั้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเพื่อข่มขู่บุคคลผู้นั้นหรือบุคคลอื่น^{๑๔}

ตัวอย่างเกี่ยวกับ การทรมานต่อร่างกายและจิตใจ หรือการลงโทษด้วยวิธีที่โหดร้ายทารุณผิดมนุษยธรรม ที่ปรากฏให้เห็นในส่วนต่างๆของโลก ซึ่งยกมากล่าวขวัญกันเสมอ เช่น การกักขังผู้ต้องหาไว้เป็นเวลานานโดยไม่มี การตั้งข้อกล่าวหา, ชังเดี่ยวห้ามเยี่ยมระหว่างสอบสวน จนกว่าจะให้ปากคำเป็นที่น่าพอใจ, ชังลี้มห้ามเยี่ยม หรือเยี่ยมได้ ๖ เดือนต่อ ๑ ครั้งๆละไม่เกินครึ่งชั่วโมง, ชังในห้องมืดไม่ให้เห็นแสงเดือนแสงตะวัน ห้ามออกกำลังกาย ให้ถอดเสื้อผ้าจนเปลือยเปล่า ห้ามอาบน้ำ ให้อดนอนหรือให้นอนตากยุง นอนบนที่นอนเหม็นอับชื้นและสกปรก, ให้อดอาหารหรือรับประทานอาหารเลวๆ ส่วนการลงโทษด้วยวิธีโหดร้ายทารุณผิดมนุษยธรรม เช่น การยิงเป้า ตรึงไม้กางเขน แขนงคอ ถ่วงน้ำ เฆาทั้งเป็น ปล่อยให้อดอาหารจนตาย, ทำการฆ่าต่อหน้ากลุ่มพวกเดียวกัน เพื่อให้ผู้อื่นเกิดความหวาดกลัว หรือถ้าถูกฆ่าก็บังคับให้สมาชิกในครอบครัวมาดูการฆ่านั้น, บังคับให้ลูกฆ่าพ่อแม่ของตนเอง, ทรมานโดยการเทียมแอกไถนาต่างวัวต่างควาย หรือให้เทียมแอกลากรถจนเจ็บปวดทรมานจนกระทั่งค่อยๆตายไปในที่สุด^{๑๕} เป็นต้น

ข้อ ๖ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับนับถือว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายทุกแห่งหน

ข้อ ๗ ทุกคนเสมอกันตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันจากการเลือกปฏิบัติใดๆ อันเป็นการล่วงละเมิดปฏิญญานี้ และจากการยุยงให้เกิดการเลือกปฏิบัติดังกล่าว

ข้อ ๘ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับบำนาญอันเป็นผลจริงจังกาลที่มีอำนาจแห่งชาติ ต่อการกระทำอันละเมิดสิทธิหลักมูล ซึ่งตนได้รับตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

เนื่องจากเนื้อหาของทั้ง ๓ ข้อนี้ มีลักษณะแนบเนื่องกัน ฉะนั้นจะกล่าวโดยควบคู่กันคือ จากข้อ ๖ ที่ว่าทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็น "บุคคลตามกฎหมาย" ซึ่งหมายถึงบุคคลธรรมดา โดยสภาพบุคคลเริ่มขึ้น จากคลอดและอยู่รอดเป็นทารกและสิ้นสุดลงเมื่อตาย (ปพพ. มาตรา ๑๕) เมื่อสภาพบุคคลเริ่มขึ้นแล้ว สิทธิแห่งบุคคลก็จะมีตามมา (เรื่องสิทธิแห่งบุคคล ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในทองใบ ทองเปาด์ "สิทธิของมนุษย์ : สิทธิเสรีภาพที่นักหนังสือพิมพ์และประชาชนทั่วไปพึงรู้"^{๑๖}) ฉะนั้นในข้อ ๗ จึงยืนยันว่าทุกคนต้องเสมอ

กันโดยกฎหมาย, ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองของกฎหมายโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติหรือปราศจากการยุยงให้เกิดการเลือกปฏิบัติใดๆ ทั้งนี้ไม่ว่าบุคคลนั้นจะต่างเชื้อชาติ ศาสนา เพศ ภาษา สีผิว หรือฐานะใดๆ และเพื่อเป็นหลักประกันว่าเขาจะได้รับความคุ้มครองอย่างเป็นธรรม ในข้อ ๘ จึงยืนยันว่า ถ้าบุคคลใดถูกลิดรอนสิทธิ เขาจะได้รับการเยียวยาโดยศาลที่มีอำนาจแห่งชาติ ทั้งนี้เพราะถ้าเปิดโอกาสให้เยียวยาโดยอำนาจของฝ่ายรัฐ มักจะคำนึงถึงประโยชน์ในทางด้านการปกครองก่อนเรื่องความยุติธรรมเสมอ ส่วนกฎหมายที่ใช้เยียวยากรณีพิพาทระหว่างบุคคล จะต้องสอดคล้องกับหลักแห่งคุณธรรม มิใช่เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อเป็นเพียงเครื่องมือของชนชั้น ดังบทกวีอันลือชื่อของ “นาย กูตี” ที่ว่า

...นายทาสเขียนกฎหมาย	คนคือควายไม่เป็นคน
เจ้าเขียน ก็สัปดน	เขียนจนตนเป็นเทวดา
เวลานายทุนเขียน	คนก็เปลี่ยนไปเป็นหมา
โลกเอ๋ยอนิจจา	นี่แหละหาญยุติธรรม
ชั้นใดเขียนกฎหมาย	ก็แน่วไซ้เพื่อชั้นนั้น... ^{๑๑}

ข้อ ๙ บุคคลใด จะถูกจับกุม กักขัง หรือเนรเทศไปต่างถิ่นโดยผลการไม่ได้

คำว่า จับกุม กักขัง หรือเนรเทศไปต่างถิ่นโดยผลการ หมายถึง การจับกุม กักขัง หรือเนรเทศโดยวิธีที่ผิดกฎหมาย ไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากล^{๑๒} ซึ่งตาม มาตรา ๕ ของ สนธิสัญญายุโรปบัญญัติไว้ว่า การจับกุมคุมขังจะกระทำมิได้เว้นแต่เหตุจำเป็น ๖ ประการ คือ^{๑๓}

- ๑ คุมขังตามคำสั่งศาล
- ๒ จับกุมคุมขังผู้ละเมิดคำสั่งศาล
- ๓ จับกุมคุมขังเพื่อส่งตัวฟ้องศาล เพราะเป็นผู้ต้องสงสัยอย่างมีเหตุผลว่าได้กระทำความผิดกฎหมาย หรือเจ้าหน้าที่มีความจำเป็นที่จะต้องจับกุม เพื่อไม่ให้บุคคลนั้นกระทำความผิดต่อกฎหมาย หรือมีที่ท้าวว่าจะหลบหนีหลังจากที่ได้กระทำความผิดแล้ว
- ๔ การคุมขังผู้เยาว์เพื่อให้การศึกษา หรือเพื่อนำตัวส่งศาล
- ๕ จับกุมคุมขังผู้มีโรคติดต่อร้ายแรง สติวิปลาส ผู้ติดยาเสพติด และคนจรจัด
- ๖ คุมขังบุคคลที่ไม่มีสิทธิเข้าเมือง เพื่อรอการส่งออกนอกประเทศ

ข้อ ๑๐ ทุกคนมีสิทธิโดยเสมอภาคเต็มที่ในอันที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรม และเปิดเผยจากศาลที่อิสระและเที่ยงธรรมในการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของตน และการกระทำผิดอาญาใด ๆ ที่ตนถูกกล่าวหา

ได้เคยมีนักวิชาการชื่อ เรคเลส (Walter C. Reckless) ได้เสนอมาตรฐาน ขั้นต่ำเกี่ยวกับ การดำเนินคดีที่ เป็นธรรม ไว้ดังนี้

เขาสามารถที่จะแก้ข้อหาได้โดยมีทนายความคอยให้ความช่วยเหลือ แต่สิทธิที่จะมี ทนายความนี้มีได้หมายความว่าความรวมถึงให้รัฐที่พิจารณาคดีจะต้องจ่ายค่าทนายความให้ ด้วย เขามีสิทธิที่จะถูกดำเนินคดีโดยไม่วางเงื่อนไขหรือชักช้า และถูกฟ้องในเวลาอัน สมควร เขามีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างยุติธรรมโดยผู้พิพากษาที่ไม่ลำเอียง เขามีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีจากศาลอย่างจริงจัง บทบัญญัติของกฎหมายของ ประเทศผู้พิจารณาคดี ย่อมใช้บังคับได้เช่นเดียวกับบทบัญญัติตามสนธิสัญญาระหว่าง ประเทศที่เกี่ยวข้อง เขาจะต้องมีสิทธินำสืบและซักถามพยานของตน จะต้องไม่ถูก ปฏิบัติอย่างทารุณและไร้มนุษยธรรมในระหว่างดำเนินคดี หรือถูกลงโทษอย่างรุนแรง และไร้มนุษยธรรมภายหลังการดำเนินคดีเสร็จสิ้นแล้ว^{๒๐}

เพื่อที่จะวางหลักแห่งความยุติธรรมให้แก่บุคคลมากยิ่งขึ้น ในกติกาสากลระหว่าง ประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่งและการเมือง ภาค ๓ ข้อ ๑๔ (๖) ได้กำหนดไว้ว่าเมื่อ บุคคลใดถูกลงโทษตามคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีอาญา และภายหลังจากนั้นคำพิพากษาได้ ถูกกลับ หรือได้รับอภัยโทษโดยเหตุได้ปรากฏข้อเท็จจริงที่เพิ่งค้นพบใหม่ว่ามีการปฏิบัติขัด ต่อความยุติธรรม บุคคลผู้ได้รับโทษอันเป็นผลมาจากการลงโทษดังกล่าวย่อมได้รับการชด ใช้ตามกฎหมาย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงในขณะนั้นเป็นผลมาจาก บุคคลนั้นทั้งหมดหรือบางส่วน

ข้อ ๑๑

(๑) ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญามีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อน ว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีผิดตามกฎหมาย ในการพิจารณาโดยเปิดเผยซึ่งตน ได้รับหลักประกันบรรดาที่จำเป็นสำหรับการต่อสู้คดี

(๒) จะถือบุคคลใดว่ามีความผิดทางอาญาเนื่องด้วยการกระทำหรือละเว้นใดๆ อันมิได้จัด เป็นความผิดทางอาญาตามกฎหมายแห่งชาติ หรือกฎหมายระหว่างประเทศในขณะที่ได้ กระทำการนั้นขึ้นไม่ได้ และจะลงโทษอันหนักกว่าที่ใช้อยู่ในขณะที่ได้กระทำความผิดทาง อาญานั้นไม่ได้

จากเนื้อหา ข้อ ๑๑ สามารถแยกสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาออกเป็น ๔ ประเด็น คือ

- ๑ สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์
- ๒ สิทธิที่จะได้รับหลักประกันที่จำเป็น
- ๓ สิทธิที่จะไม่ถูกถือว่ามีความผิดโดยที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติความผิดไว้ก่อน
- ๔ สิทธิที่จะไม่ถูกลงโทษหนักกว่าโทษตามกฎหมาย

จากเนื้อหาทั้ง ๔ ประเด็นนี้ เท่ากับเป็นการวางหลักปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาไว้ว่า เบื้องแรกจะต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า เขาเป็นผู้บริสุทธิ์ จะถือว่าเป็นผู้มีความผิดเพียงเพราะมีหลักฐานแห่งการกระทำผิดมิได้ แต่จะถือว่ามีความผิดได้ก็ต่อเมื่อ ศาลได้พิพากษาแล้วเท่านั้น ฉะนั้นก่อนคำพิพากษาของศาล จะปฏิบัติต่อเขาเสมือนนักโทษมิได้ และในกระบวนการดำเนินคดีเพื่อพิสูจน์ความผิด เขามีสิทธิที่จะได้รับ หลักประกันที่จำเป็น เช่น สิทธิที่จะได้รับการประกันตัว สิทธิที่จะได้รับการเยี่ยม การพบและปรึกษาทนายเป็นการเฉพาะตัว สิทธิที่จะร้องต่อศาลว่าถูกคุมขังโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นต้น^{๑๑} อนึ่ง ในกระบวนการพิจารณาคดีจะต้องกระทำโดยเปิดเผย ทั้งนี้เพื่อจะได้เป็นหลักประกันว่าการดำเนินคดีนั้น เป็นไปอย่างบริสุทธิ์และยุติธรรม อีกทั้งยังก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะในการรับรู้ข่าวสารอีกด้วย (public's right to know)^{๑๒}

นอกจากนี้ปฎิญญาฯ ยังได้วางหลักปฏิบัติเกี่ยวกับการไม่มีผลย้อนหลังของกฎหมาย โดยจะถือว่าเขากระทำผิดโดยที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ก่อนว่าการกระทำนั้น เป็นความผิดมิได้ และจะลงโทษหนักกว่าโทษตามกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะทำความผิดมิได้ คือ ถ้าเดิมที มีโทษเกี่ยวกับความผิดนั้นสถานใด ก็ลงโทษได้เพียงสถานนั้น แม้ต่อมา จะมีการแก้ไขโทษเกี่ยวกับความผิดนั้นเพิ่มขึ้น แต่จะไปเพิ่มโทษเขาตามกฎหมายที่แก้ไขใหม่มิได้

ข้อ ๑๒ บุคคลใดๆ จะถูกแทรกสอดโดยผลการในความเป็นอยู่ส่วนตัว ครอบครัว ในเคหสถาน หรือในการสื่อสาร หรือถูกลบลู่เกียรติยศและชื่อเสียงไม่ได้ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายต่อการแทรกสอด หรือการลบลู่ดังกล่าวนี้

จากเนื้อหาสาระในข้อนี้ เป็นการยืนยันว่า ทุกคนมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว ในครอบครัว หรือในเคหสถานของตน จะยืน เดิน นั่ง นอน นุ่งน้อยห่มน้อย หรือแม้แต่การแก้ผ้าล่อนจ้อนภายในเคหสถานของตน จะคบหาสมาคมกับใคร หรือจะติดต่อสื่อสารกับใครก็ได้ เหล่านี้ถือว่าเป็นสิทธิพื้นฐาน (inalienable rights) ที่จะต้องได้รับความคุ้มครอง ผู้อื่นจะแอบ "ถ้ำมอง", แอบอัดเสียง แอบถ่ายภาพ แอบดักฟังโทรศัพท์ หรือแอบตรวจจก เปิดเผยสิ่งสื่อสารโดยมิชอบ แอบนำความลับอันเป็นปมด้อยส่วนตัวไปเปิดเผย เพื่อนำไป "ข่มขู่" (blackmail) หรือนำไปใช้เพื่อการใดที่ทำให้เขาเสื่อมเกียรติยศและชื่อเสียงมิได้ ถ้าถูกละเมิดสิทธิดังกล่าวนี้ เขามีสิทธิที่จะฟ้องกฎหมายเพื่อคุ้มครองเกียรติยศชื่อเสียงของเขาได้^{๑๓}

ข้อ ๑๓

- (๑) ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความเคลื่อนไหวและในสถานที่อยู่ภายในเขตของแต่ละรัฐ
- (๒) ทุกคนมีสิทธิที่จะออกจากประเทศใดๆไป รวมทั้งประเทศของตนเองด้วย และที่จะกลับมายังประเทศตน

อันนาร์ อาเรินด์ท์ กล่าวว่า อิสรภาพแห่งการเคลื่อนไหว หมายถึง “พลังอำนาจของการไปไหนมาไหนได้...โดยปราศจากการจำจอง หรือการควบคุมห่วงเหนียว นอกเสียจากว่าโดยวิธีทางกฎหมาย”^{๒๔} ฉะนั้นถ้าพิจารณาจากคำกล่าวนี้ อธิบายได้ว่าสิทธิที่มนุษย์พึงได้รับตามสภาวะที่เป็นไปได้ มนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะ “ขึ้นรถ ลงเรือ ไปเหนือ ล่องใต้” หรือไปที่ไหนๆ ในทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ, จะเลือกเดินทางในเวลาเช้าสายบ่ายค่ำ หรือเลือกเดินทางในเวลาใด, จะเลือกโดยสารทางรถยนต์ รถไฟ เรือ เครื่องบิน หรือยานพาหนะชนิดใด, จะเลือกโดยสารในที่นั่งชั้น ๑ ชั้น ๒ ชั้น ๓ ย่อมเป็นสิทธิอันชอบธรรมที่เขาจะพึงมีเท่าเทียมกับคนอื่น การจะจำกัดสิทธิดังกล่าวจะกระทำได้ก็แต่โดยกฎหมายอย่างเสมอหน้ากัน นอกจากนี้มนุษย์แต่ละคนมีสิทธิที่จะเลือกถิ่นที่อยู่อาศัย และมีสิทธิที่จะออกไปหรือกลับเข้าสู่ประเทศตน การที่จำกัดสิทธิดังกล่าวนี้จะกระทำได้ก็แต่โดยกฎหมาย เพียงเพื่อรักษาความมั่นคงของประเทศ เพื่อสุขภาพและเพื่อศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่ออํารังไว้ซึ่งสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นเท่านั้น และการที่จะเพิกถอนสิทธิแห่งการเคลื่อนไหว จะกระทำได้ก็ต่อเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินที่จะเป็นภัยต่อประเทศ และรัฐบาลต้องประกาศให้ประชาชนได้รับทราบถึงเหตุฉุกเฉินนั้น^{๒๕}

ข้อ ๑๔

- (๑) ทุกคนมีสิทธิที่จะแสวงหาและที่จะได้อาศัยพำนักในประเทศอื่นเพื่อลี้ภัยจากการประหัตประหาร
- (๒) จะอ้างสิทธินี้ไม่ได้ในกรณีที่การดำเนินคดีสืบเนื่องอย่างแท้จริงมาจากความผิดที่ไม่ใช่ทางการเมืองหรือจากการกระทำอันขัดต่อวัตถุประสงค์และหลักการของสหประชาชาติ

จากเนื้อหาสาระในข้อนี้เป็นการยืนยันว่าทุกคนมีสิทธิที่จะขอลี้ภัยไปยังประเทศอื่นเพื่อหลบหลีกการถูกประหัตประหารอันเกิดจาก คดีทางการเมือง (ความคิดเห็นขัดแย้งทางการเมือง มิใช่คดีอาญา หรือคดีประเภทอื่นที่ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสหประชาชาติ) ในพิธีสาร ฯ ที่เรียกว่า “นิอง เรอฟูฌม็อง” ได้กำหนดว่าผู้ลี้ภัยจะต้องไม่ถูกบังคับให้กลับไปยังประเทศที่ชีวิตและอิสรภาพของเขาถูกคุกคามด้วยสาเหตุแห่งเผ่าพันธุ์ ศาสนา สัญชาติ

ความคิดเห็นทางการเมือง และการเป็นสมาชิกกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง^{๒๖} ส่วนการจะรับผู้ลี้ภัยนั้น หรือไม่ ย่อมเป็นสิทธิของประเทศนั้นๆ คือ ถ้าพิจารณาเห็นว่าอาจจะก่อให้เกิดผลเสียหายต่อ ประเทศของเขา เขามีสิทธิที่จะไม่รับไว้ หรืออาจส่งต่อไปยังประเทศที่สามหรือที่สี่ต่อไป จน เกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า การโคจรของผู้ลี้ภัย ก็ได้

ข้อ ๑๕

(๑) ทุกคนมีสิทธิในการถือสัญชาติหนึ่ง

(๒) บุคคลใดๆ จะถูกตัดสัญชาติของตนโดยผลการ หรือถูกปฏิเสธที่จะเปลี่ยนสัญชาติ ไม่ได้

ถ้าพิจารณาตามสภาพความเป็นจริง จะเห็นได้ว่าพื้นพิภพได้ถูกแบ่งออกเป็นเขต แดน ในแต่ละเขตแดนมีผู้คนที่รูปร่างหน้าตาและสีผิวคล้ายคลึงกันอาศัยอยู่ร่วมกัน เรียกว่ามี ความเป็นชาติ เดียวกัน ฉะนั้น ถ้าพิจารณาอย่างง่าย ความเป็นชาติ ประกอบด้วย เขต แดน และ คน ซึ่งเขตแดนเป็นสิ่งอยู่กับที่ ส่วนคนเป็นสิ่งเคลื่อนที่ทั้งภายในและข้ามเขตแดน ไปพบปะกับผู้คนต่างเขตแดนได้ จนบางครั้งอาจจะเกิดรักใคร่ชอบพอกันและมีลูกด้วยกัน เด็ก ที่เกิดใหม่อาจจะมียุโรปหน้าตาผิดแผกแตกต่างไปจากเดิมบ้าง อย่างไรก็ตามเราจะปล่อยให้เด็กเหล่านี้เป็นคนเถื่อนโดยที่ไม่เป็นพลเมืองของรัฐหนึ่งรัฐใดมิได้ ฉะนั้นปฏิกฤษณ์ข้อนี้ จึงยืนยันว่าบุคคลมีสิทธิที่จะถือสัญชาติใดสัญชาติหนึ่ง หรือมีสิทธิที่จะเปลี่ยนไปถือสัญชาติ อื่นภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้เพราะถ้าปล่อยให้เป็นคนไร้สัญชาติก็จะกลายเป็นคนเถื่อน และจะสูญเสียสิทธิผลประโยชน์ในฐานะพลเมืองอย่างมาก นอกจากนี้ยังก่อให้เกิด ความสูญเสียทางด้านจิตใจ คือ ทำให้บุคคลนั้นต้องกลายเป็นคนเสมือนไร้พวกพ้องไป โดยปริยาย

ข้อ ๑๖

(๑) ชายและหญิงที่มีอายุเต็มบริบูรณ์แล้วมีสิทธิที่จะทำการสมรส และจะก่อตั้งครอบครัว โดยปราศจากการจำกัดใดๆ อันเนื่องมาจากเชื้อชาติ สัญชาติ หรือศาสนา ต่างมีสิทธิ เท่าเทียมกันในการสมรส ระหว่างการสมรสและการขาดจากการสมรส

(๒) การสมรสจะกระทำกันก็แต่ด้วยความยินยอมโดยอิสระและเต็มใจของผู้ที่เจตนา จะเป็นคู่สมรส

(๓) ครอบครัวเป็นหน่วยธรรมชาติและหลักมูลฐานของสังคม และมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากสังคมและรัฐ

จากเนื้อหาในปฏิญญาข้อนี้เป็นการยืนยันว่าเมื่อชายหญิง มีอายุเต็มบริบูรณ์ ซึ่งอยู่ในวัยที่อาจสมรสได้^{๒๓} ย่อมมีสิทธิที่จะทำการสมรสด้วยความสมัครใจ โดยไม่ถูกกีดกันด้วยสาเหตุแห่งเชื้อชาติศาสนาใดๆทั้งสิ้น และเมื่อสมรสแล้วถ้าไม่สามารถครองคู่กันต่อไปได้ ก็มีสิทธิที่จะขาดจากการสมรสนั้นด้วยความสมัครใจเช่นกัน ในส่วนของรัฐจะต้องถือว่าครอบครัว เป็น หน่วยพื้นฐานธรรมชาติของสังคม ที่จะต้องได้รับความคุ้มครอง ซึ่งหมายถึงรัฐจะต้องดำเนินการให้มีกฎหมายรองรับความเป็นครอบครัว โดยเริ่มตั้งแต่การจดทะเบียนสมรส การจัดการเรื่องทรัพย์สินมรดก การจดทะเบียนหย่า เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อที่จะไม่ก่อให้เกิดปัญหาตามมาภายหลัง

จากสิทธิในข้อนี้อาจจะมีปัญหาในทางปฏิบัติอยู่บ้าง เช่น ในบางประเพณีที่นิยมให้ชายหญิงทำการสมรสในขณะที่อายุยังน้อย ไม่พร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ, จัดให้มีการสมรสแบบคลุมถุงชน, สมรสด้วยความเห็นชอบของผู้ใหญ่มากกว่าที่จะคำนึงถึงความสมัครใจของคู่สมรสเอง, บางประเพณีห้ามสมรสกับคนต่างเชื้อชาติต่างศาสนา, การอนุญาตให้ฝ่ายชายมีภรรยาได้หลายคน, เมื่อสมรสแล้วฝ่ายหญิงต้องตกเป็นเบี้ยล่างของฝ่ายชาย หรือบางประเทศเช่นในแอฟริกา ถ้าผู้หญิงทำการสมรสเมื่อใดก็จะเปลี่ยนสภาพเป็นผู้เยาว์ทันที จะทำนิติกรรมใดๆโดยที่ไม่ได้รับอนุญาตจากฝ่ายสามีก่อนมิได้^{๒๔} ที่ร้ายกว่านั้นถ้าสามีตายก่อนภรรยาจะต้องตกเป็นมรดกของครอบครัวฝ่ายสามี เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องยืนยันว่าชายและหญิงยังไม่มีสิทธิเท่าเทียมกันจริง

ข้อ ๑๓

(๑) ทุกคนมีสิทธิที่จะเป็นเจ้าของทรัพย์สินโดยลำพังตนเองเช่นเดียวกับโดยร่วมกับผู้อื่น

(๒) บุคคลใดๆจะถูกริบทรัพย์สินโดยพลการไม่ได้

จากเนื้อหาในปฏิญญา ข้อนี้ เป็นการยืนยันว่าบุคคลมีสิทธิที่จะเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ไม่ว่าจะเป็นสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ อาจจะได้โดยลำพังตนเองหรือมีร่วมกับผู้อื่น ทั้งนี้การมี, การครอบครอง และการใช้ทรัพย์สินนั้นจะต้องไม่ขัดกับกฎหมาย (เช่น อาวุธสงคราม วัตถุมีพิษร้ายแรง เป็นต้น) และรัฐจะยึดเอาทรัพย์สินที่บุคคลมิได้ตามอำเภอใจโดยไม่เป็นไปตามกระบวนการของกฎหมายมิได้

ข้อ ๑๔ ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความคิด มโนธรรมและศาสนา สิทธินี้รวมถึงอิสรภาพในการเปลี่ยนศาสนาหรือความเชื่อถือ และอิสรภาพในการที่จะประกาศศาสนาหรือความเชื่อถือของตน โดยการสอน การปฏิบัติ การสักการบูชา และการประกอบพิธีกรรม ไม่ว่าจะโดยลำพังตนเอง หรือในประชาคมร่วมกับผู้อื่น และเป็น การสาธารณะหรือส่วนบุคคล

จากเนื้อหาสาระในปฏิญญาข้อนี้เป็นการยืนยันว่า มโนธรรม และความเชื่อมั่น ศรัทธาในลัทธิศาสนาหนึ่งศาสนาใดย่อมเป็นสิทธิของแต่ละคน ผู้อื่นและ/หรือรัฐจะ ฝ่าฝืนบังคับมิได้ และถ้าใครที่มีความเชื่ออย่างใดเขาย่อมมีสิทธิที่จะประกาศเผยแพร่ความ เชื่อนั้นต่อผู้อื่น บิดามารดามีสิทธิที่จะปลูกฝังความเชื่อของบุตรธิดาให้เป็นไปตามความเชื่อ ของตนเป็นเบื้องต้น และบุคคลมีสิทธิที่จะประกอบพิธีกรรมให้สอดคล้องกับลัทธิความ เชื่อนั้น การจำกัดการเผยแพร่ความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมจะกระทำได้ก็แต่โดย กฎหมาย เพียงเพื่อเห็นว่าการกระทำดังกล่าวนั้นอาจจะเป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง แห่งรัฐ, ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น, ขัดขวางต่อการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้าน เมือง หรือสาธารณะ หรือศีลธรรมอันดีของประชาชนเท่านั้น^{๒๙}

ข้อ ๑๙ ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความเห็นและการแสดงออก สิทธินี้รวมถึง อิสรภาพที่จะถือเอาความเห็นโดยปราศจากการแทรกสอด และที่จะแสวงหา รับและ จ่ายข่าวสารและความเห็น ไม่ว่าด้วยวิธีใดๆ และโดยไม่คำนึงถึงเขตแดน

จากเนื้อหาในปฏิญญาข้อนี้ สอดคล้องกับคำกล่าวของ มิลล์ ที่ว่า "...มนุษย์ควรมี อิสรภาพที่จะมีความคิดเห็น และแสดงความคิดเห็นของตนโดยปราศจากข้อสงวน..."^{๓๐} ฉะนั้นเพื่อที่ จะบรรลุวัตถุประสงค์แห่งสิทธิดังกล่าว รัฐจะต้องไม่ยึดถือเอาสื่อทั้งหลายเป็นกระบอกเสียง ของรัฐเพียงฝ่ายเดียว หรือบีบบังคับให้สื่อทั้งหลายแสดงความคิดเห็นตามความต้องการของ รัฐ นอกจากนี้สื่อมวลชนจะต้องได้รับความคุ้มครองให้ประกอบวิชาชีพอย่างอิสระ การที่ จะจำกัดสิทธิดังกล่าวจะกระทำได้เท่าที่จำเป็นก็แต่โดยกฎหมายเพียงเพื่อความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและศีลธรรมอันดีของประชาชนเท่านั้น ฝ่ายสื่อ มวลชนเอง เมื่อได้รับสิทธิแล้ว จะต้องใช้อย่างระมัดระวังและสร้างสรรค์และมีความรับผิดชอบ คือพยายามชี้แนะความถูกต้องดีงามให้เกิดขึ้นแก่สังคม ไม่ใช่สื่อโฆษณาชวนเชื่อ เพื่อให้เกิดความรุนแรงหรือเกิดสงคราม หรือเพื่อยุยงให้เกิดภัยพิบัติในเผ่าพันธุ์ เชื้อชาติ ศาสนา หรือยุยงให้มีการเลือกปฏิบัติต่อเชื้อชาติ ศาสนาและสีผิวใด ๆ^{๓๑} ทั้งนี้ผู้ที่ถูกสื่อ มวลชนละเมิดให้เกิดความเสียหาย ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองโดยกฎหมายด้วย เช่นกัน

ข้อ ๒๐

(๑) ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งการร่วมประชุมและการตั้งสมาคมโดยสันติ

(๒) บุคคลใดๆจะถูกบังคับให้สังกัดสมาคมหนึ่งสมาคมใดไม่ได้

จากเนื้อหาในปฏิญญาข้อนี้ เป็นการยืนยันว่าบุคคลมีสิทธิในการตั้งสมาคม, สังกัด สมาคม และร่วมประชุมโดยสงบ การจำกัดตัดทอนการใช้สิทธินี้จะกระทำได้ก็แต่โดย

กฎหมายเพียงเพื่อความจำเป็นแก่สังคม เพื่อความมั่นคงของชาติ, ความปลอดภัยสาธารณะ, ความสงบเรียบร้อย, การสาธารณสุข, ศีลธรรมอันดี หรือคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นเท่านั้น^{๓๒}

ข้อ ๒๑

- (๑) ทุกคนมีสิทธิที่จะได้มีส่วนร่วมในรัฐบาลของประเทศตน และจะเป็นโดยตรงหรือโดยผ่านทางผู้แทนซึ่งได้เลือกตั้งโดยอิสระ
- (๒) ทุกคนมีสิทธิที่จะได้เข้าถึงบริการสาธารณะในประเทศของตนโดยเสมอภาค
- (๓) เจตจำนงของประชาชนจะต้องเป็นมูลฐานแห่งอำนาจของรัฐบาล เจตจำนงนี้จะต้องแสดงออกทางการเลือกตั้งตามกำหนดเวลา และอย่างแท้จริง การออกเสียงโดยทั่วไปและเสมอภาค และการลงคะแนนลับหรือวิธีการลงคะแนนโดยอิสระอย่างอื่นทำนองเดียวกัน

จากเนื้อหาในปฏิญญาข้อนี้เป็นการยืนยันว่าทุกคนมีสิทธิที่จะได้มีส่วนร่วมในรัฐบาลแห่งประเทศตน อาจจะเป็นโดยการสมัครรับเลือกตั้ง หรือเป็นผู้ออกเสียงเลือกตั้ง, เข้าร่วมในองค์กรทางการเมือง หรือเข้าร่วมในกิจกรรมทางด้านการเมืองที่จัดให้มีขึ้นในประเทศตน ในการสมัครรับเลือกตั้งและออกเสียงเลือกตั้ง จะต้องเป็นการเลือกตั้งทั่วไป, เสมอภาค และการออกเสียงโดยลงคะแนนลับ ซึ่งรับรองหลักการแสดงเจตนาอย่างเสรีของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งนั้น^{๓๓} หรืออีกนัยหนึ่งเท่ากับยอมรับว่าอำนาจเป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน เพียงแต่ประชาชนมอบอำนาจให้รัฐใช้แทน ฉะนั้นรัฐจะต้องใช้อำนาจให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ผู้เป็นเจ้าของอำนาจ ถ้าเมื่อใดที่ใช้อำนาจฝ่าเจตนารมณ์ประชาชนก็มีสิทธิที่จะถอดถอนและเปลี่ยนรัฐบาลใหม่ได้

๒.๒.๕ **หลักปฏิบัติ** ของพวกที่เน้น **ความเสมอภาค** เป็นอุดมการณ์ : ตามที่กล่าวมาจากข้อ ๔-๒๑ เป็นหลักปฏิบัติเพื่อบรรลุอุดมการณ์สิทธิมนุษยชนของโลกตะวันตกที่เน้น เสรีภาพ เป็นสำคัญ ต่อจากนี้จะกล่าวถึงหลักปฏิบัติของฝ่ายสังคมนิยมคอมมิวนิสต์, ประเทศที่กำลังพัฒนา และประเทศในโลกที่สาม ที่เชื่อว่าถ้าทราบใดที่โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมยังเหลื่อมล้ำต่ำสูงกันอยู่ เสรีภาพตามความเป็นจริงจะไม่มีทางเกิดขึ้นได้ ฉะนั้นพวกนี้จึงเน้น ความเสมอภาค เป็นเป้าหมายหลัก โดยได้วางหลักปฏิบัติเพื่อบรรลุอุดมการณ์ดังกล่าวไว้ตั้งแต่ ข้อ ๒๒-๒๗ ซึ่งจะได้กล่าวรายละเอียดแต่ละข้อตามลำดับดังนี้

ข้อ ๒๒ ทุกคนในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม มีสิทธิในความมั่นคงของสังคม และมีสิทธิในการบรรลุถึงซึ่งสิทธิทางเศรษฐกิจ ทางสังคมและทางวัฒนธรรม อันจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับเกียรติศักดิ์ของตน และการพัฒนาบุคลิกภาพของตนอย่างอิสระ ทั้งนี้โดยความเพียรพยายามแห่งชาติ และโดยความร่วมมือระหว่างประเทศและตามระบอบการปกครองและทรัพยากรของแต่ละรัฐ

จากเนื้อหาในปฏิญญาข้อนี้เป็นการยืนยันว่าทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับรัฐสวัสดิการที่จำเป็น เพื่อการดำรงชีวิตอยู่อย่างมั่นคงปลอดภัยและมีความสุขตามสมควร โดยรัฐจะต้องยื่นมือเข้ามาให้ความช่วยเหลือ เพื่อประกันมาตรฐานการครองชีพขั้นต่ำ อย่างน้อยจะต้องไม่ปล่อยให้ดำรงชีวิตอยู่อย่างแร้นแค้น อดอยากหิวโหย ทนทุกข์ทรมาน หวาดกลัว สิ้นหวัง และรู้สึกขาดความมั่นคงในชีวิต รวมทั้งรัฐต้องให้หลักประกันด้านสุขภาพอนามัย อย่างน้อยต้องมีหลักประกันด้านสุขภาพขั้นมูลฐาน เช่น จัดให้มีน้ำดื่มที่สะอาด มีอากาศบริสุทธิ์สำหรับหายใจ เป็นต้น นอกจากนี้ยังถือว่าเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องแสวงหาแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลภายในรัฐให้เจริญงอกงามไปอย่างอิสระ สอดคล้องกับศักยภาพของแต่ละคน ทั้งนี้เพื่อให้เขาสามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างมีเกียรติ สมศักดิ์ศรี และสมฐานะของความเป็นมนุษย์

ตามที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าสิทธิในลักษณะนี้แตกต่างจากสิทธิทางแพ่งและการเมือง ตามที่กล่าวจาก ข้อ ๔-๒๑ คือสิทธิที่กล่าวข้างต้น เป็นสิทธิที่จะจำกัดอำนาจรัฐมิให้ล่วงละเมิดสิทธิของปัจเจกชน แต่สิทธิประการหลัง เป็นสิทธิที่จะเรียกร้องต่อรัฐ ให้เข้ามาดูแลช่วยเหลือปัจเจกชน เพราะปัจเจกชนไม่สามารถแสวงหาได้เองโดยปราศจากการช่วยเหลือจากรัฐ

ข้อ ๒๓

- (๑) ทุกคนมีสิทธิในการทำงาน ในการเลือกงานโดยอิสระ ในเงื่อนไขอันยุติธรรมและเป็นประโยชน์แห่งการงาน และการคุ้มครองต่อการว่างงาน
- (๒) ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับเงินค่าจ้างเท่าเทียมกันสำหรับงานเท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ
- (๓) ทุกคนที่ทำงานมีสิทธิที่จะได้รับเงินจ้างที่ยุติธรรมและเป็นประโยชน์ที่จะให้ประกันแก่ตนเองและครอบครัวแห่งตน ซึ่งความเป็นอยู่อันคู่ควรแก่เกียรติศักดิ์ของมนุษย์ และถ้าจำเป็นก็จะต้องได้รับวิถีทางคุ้มครองทางสังคมอื่นๆเพิ่มเติมด้วย
- (๔) ทุกคนมีสิทธิที่จะจัดตั้งและที่จะเข้าร่วมสหพันธ์กรรมกรเพื่อคุ้มครองแห่งผลประโยชน์ของตน

ข้อ ๒๔ ทุกคนมีสิทธิในการพักผ่อนและเวลาว่าง รวมทั้งการจำกัดเวลาทำงานตามสมควร และวันหยุดงานเป็นครั้งคราวโดยได้รับลีนจ้าง

ข้อ ๒๕

(๑) ทุกคนมีสิทธิในมาตรฐานการครองชีพอันเพียงพอสำหรับสุขภาพและความเป็นอยู่ดีของตนและครอบครัว รวมทั้งอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และการดูแลรักษาทางแพทย์และบริการสังคมที่จำเป็น และมีสิทธิในความมั่นคงยามว่างงาน เจ็บป่วย พิการเป็นหม้าย วยชรา หรือขาดอาชีพอื่นในพฤติการณ์ที่นอกเหนืออำนาจของตน

(๒) มารดาและเด็ก มีสิทธิที่จะได้รับการดูแลรักษาและการช่วยเหลือเป็นพิเศษ เด็กทั้งปวงไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกสมรสจะต้องได้รับการคุ้มครองทางสังคมเช่นเดียวกัน

เนื้อหาสาระของ ๓ ข้อนี้ มีลักษณะแนบเนื่องกัน คือ ยืนยันถึง สิทธิที่จะมีงานทำ, สิทธิที่จะได้รับค่าจ้างที่เป็นธรรม และสิทธิที่จะได้พักผ่อนและมีเวลาว่าง กล่าวคือ การที่ชีวิตจะดำรงอยู่ได้ จะต้องมี่ปัจจัยพื้นฐานอย่างน้อย ๔ ประการ คือ อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค และการที่จะแสวงหาสิ่งเหล่านี้มาได้ มนุษย์จะต้องมีงานทำ ฉะนั้นจึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดให้มีการจ้างงานอย่างหลากหลาย ทั้งนี้เพื่อให้แต่ละคนได้เลือกงานทำตามความรู้ความสามารถของตน นอกจากนี้รัฐยังต้องทำหน้าที่สอดส่องดูแลให้พวกเขาเหล่านั้นได้รับค่าจ้างที่เพียงพอและเป็นธรรม งานที่เท่าเทียมกันจะต้องได้รับค่าตอบแทนเท่ากัน และพวกเขาเหล่านั้นพึงได้รับการส่งเสริมให้มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงานอย่างเสมอภาคกัน โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติเพียงเพราะความแตกต่างในด้านเพศ เชื้อชาติ ศาสนา หรือสีผิว, แรงงานกลุ่มเด็ก สตรี และหญิงมีครรภ์จะต้องได้รับความคุ้มครองเป็นพิเศษ นอกจากนี้รัฐจะต้องควบคุมดูแลในหลักประกันและความมั่นคงเกี่ยวกับหน้าที่การงาน ไม่ว่าจะเรื่องชั่วโมงทำงาน การเลิกจ้างงาน สิทธิผลประโยชน์จากหน้าที่การงาน สิทธิที่จะได้รับการชดเชยยามว่างงาน ยามเจ็บป่วย ทุพพลภาพ เป็นหม้าย ชราภาพ หรือการขาดคุณสมบัติที่เกิดขึ้นอันอยู่นอกเหนือจากการควบคุมของเขาเอง เป็นต้น และรัฐจะต้องผลักดันให้มีการออกกฎหมายพิเศษขึ้นบังคับใช้ เพื่อให้ลูกจ้างที่รับจ้างทำงานตามบ้านเรือนได้รับสิทธิผลประโยชน์เช่นเดียวกับลูกจ้างตามโรงงานอุตสาหกรรมทั้งหลาย สิทธิสำคัญอีกประการหนึ่งที่คนงานควรจะได้รับ คือสิทธิที่จะได้พักผ่อน, มีเวลาว่าง และมีวันหยุดโดยได้รับค่าจ้างที่เป็นธรรม นอกจากนี้รัฐจะต้องสนับสนุนให้มีการก่อตั้งและให้สมัครเข้าเป็นสมาชิกสหภาพแรงงาน และให้มีการติดต่อประสานงานกับสหภาพแรงงานระหว่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิผลประโยชน์ของคนงานเอง^{๓๔}

ข้อ ๒๖

(๑) ทุกคนมีสิทธิในการศึกษา การศึกษาจะต้องให้เปล่า อย่างน้อยในชั้นประถมศึกษา และการศึกษาขั้นหลักรวม การประถมศึกษาจะต้องเป็นการบังคับ การศึกษาทางเทคนิคและวิชาชีพจะต้องเป็นอันเปิดโดยทั่วไป และการศึกษาขั้นสูงขึ้นไป ก็จะต้องเป็นอันเปิดสำหรับทุกคนเข้าได้ถึงโดยเสมอภาคตามมูลฐานแห่งคุณวุฒิ

(๒) การศึกษาจะจัดไปในทางพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์อย่างเต็มที่และยังความเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและอิสรภาพหลักรวมให้มั่นคงแข็งแรง จะต้องส่งเสริมความเข้าใจ ขันติธรรมและมิตรภาพระหว่างบรรดาประชาชาติ กลุ่มเชื้อชาติหรือศาสนา และจะต้องส่งเสริมกิจกรรมของสหประชาชาติเพื่อธำรงไว้ซึ่งสันติภาพ

(๓) บิดามารดา มีสิทธิเบื้องต้นที่จะเลือกชนิดของการศึกษาอันจะให้แก่บุตรของตน

จากเนื้อหาในข้อนี้ ได้ยืนยันถึงสิทธิทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับประถมศึกษา รัฐจะต้องจัดให้เปล่าและเป็นการศึกษาภาคบังคับ เมื่อเด็กจบชั้นประถมแล้ว จะต้องจัดให้มีการศึกษาระดับมัธยม, ระดับเทคนิค และระดับวิชาชีพโดยเปิดกว้างทั่วไป เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกเรียนตามความรู้ความสามารถ และตามความถนัดของแต่ละคน โดยให้ถือว่าบิดามารดามีสิทธิเบื้องต้นที่จะเลือกการศึกษาสำหรับบุตร ส่วนการจัดการศึกษาในระดับสูง จะต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนมีสิทธิเข้าศึกษาได้ตามความสามารถและมูลฐานคุณวุฒิเต็มของแต่ละคน ในการจัดการศึกษา จะต้องมุ่งพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล และเพื่อเสริมสร้างความเคารพในสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน การศึกษาจะต้องปลูกฝังให้เกิดความเข้าใจ ขันติธรรมและมิตรภาพระหว่างประชาชาติทั้งมวล เพื่อเผ่าพันธุ์และกลุ่มศาสนาทั้งปวง และเพื่อส่งเสริมกิจกรรมของสหประชาชาติในการธำรงสันติภาพ^{๓๕}

ข้อ ๒๗

(๑) ทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าร่วมในชีวิตทางวัฒนธรรมของประชาคมโดยอิสระที่จะบันเทิงใจในศิลปะและที่จะมีส่วนในความรุดหน้าและคุณประโยชน์ทางวิทยาศาสตร์

(๒) ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองผลประโยชน์ทางศิลปกรรมและทางวัตถุอันเป็นผลจากประดิษฐ์กรรมใดๆทางวิทยาศาสตร์ วรรณกรรมและศิลปกรรมซึ่งตนเป็นผู้สร้าง

เนื้อหาในข้อนี้ ต่างจากข้อ ๒๒-๒๖ ตรงที่เนื้อหาข้างต้น ยืนยันถึงสิทธิทางด้านเศรษฐกิจและสังคม แต่ในข้อ ๒๗ ยืนยันถึงสิทธิทางด้านวัฒนธรรม คือ ยืนยันว่ามนุษย์แต่ละคนมีสิทธิที่จะเลือกวิถีดำเนินชีวิต และมีจุดหมายปลายทางชีวิตของตนเอง ฉะนั้นเพื่อความสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ และเพื่อที่จะได้บรรลุอุดมคติดังกล่าว

มนุษย์แต่ละคนจึงมีสิทธิที่จะได้ชื่นชมศิลปวัฒนธรรมและเข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าว เพื่อความรู้ ความบันเทิงใจของแต่ละคน นอกจากนี้ยังยืนยันถึงสิทธิที่จะได้บริโภคมรดกร่วมของมวลมนุษยชาติ (right to the common heritage of mankind) ไม่ว่าจะเกิดจากการค้นคว้า แสวงหา หรือมรดกทางปัญญาของมวลมนุษยชาติด้วยตนเอง หรือมรดกที่มีอยู่เองตามธรรมชาติ และในกรณีที่มีมรดกนั้นเป็นประดิษฐกรรมของมนุษย์ เจ้าของประดิษฐกรรมย่อมมีสิทธิที่จะได้คุ้มครองในทรัพย์สินทางปัญญานั้นด้วย

๒.๒.๖ บทสรุป : ตามที่กล่าวมาแต่ต้นแล้วว่าเนื้อหาของปฏิญญาแบ่งออกเป็น ส่วนสำคัญคือ เจตนารมณ์, ปรัชญาอุดมการณ์, หลักการพื้นฐาน, หลักปฏิบัติ และบทสรุป เนื้อหาส่วนอื่นๆได้กล่าวมาครบถ้วนแล้ว ต่อไปนี้จะได้กล่าวถึงส่วนที่เป็น บทสรุป ต่อไป

ข้อ ๒๘ ทุกคนมีสิทธิในระเบียบทางสังคมและทางระหว่างประเทศ ซึ่งจะเป็นทางให้สำเร็จผลเต็มที่ตามสิทธิและอิสระภาพที่กำหนดไว้ในปฏิญญานี้

ข้อ ๒๙

(๑) ทุกคนมีหน้าที่ต่อประชาคมด้วยการพัฒนาบุคลิกภาพของตนโดยอิสระและเต็มที่จะกระทำได้ดีก็แต่ในประชาคมเท่านั้น

(๒) ในการใช้สิทธิและอิสระภาพแห่งตน ทุกคนตกอยู่ในบังคับของข้อจำกัดเพียงเท่าที่กำหนดโดยกฎหมายเท่านั้น เพื่อประโยชน์ที่จะได้มาซึ่งการรับนับถือและเคารพสิทธิและอิสระภาพของผู้อื่นตามสมควร และที่จะเผชิญกับความเรียกร้องต้องการอันเที่ยงธรรมของศีลธรรม ความสงบเรียบร้อยของประชาชน และสวัสดิการทั่วไปในสังคมประชาธิปไตย

(๓) สิทธิและอิสระภาพเหล่านี้ จะใช้ขัดต่อวัตถุประสงค์และหลักการของสหประชาชาติไม่ได้ ไม่ว่ากรณีใดๆ

จากเนื้อหาใน ๒ ข้อนี้ เป็นการยืนยัน สิทธิ, การใช้สิทธิ และภาระหน้าที่ของบุคคล โดยใน ข้อ ๒๘ ยืนยันว่าทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับสิทธิผลประโยชน์บรรดามิตามที่ประกาศไว้ในปฏิญญานี้ ไม่ว่าจะเป็สิทธิผลประโยชน์อันเกิดจากการจัดระเบียบภายในรัฐของตนหรือการจัดระเบียบระหว่างประเทศ และยืนยันว่ารัฐไม่มีสิทธิที่จะปฏิเสธสิทธิขั้นมูลฐานทั้งมวลที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะเป็สิทธิทางแพ่งและทางการเมือง หรือสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมตามที่ปฏิญญานี้ได้ประกาศยืนยันไว้แล้ว ส่วนใน ข้อ ๒๙ ยืนยันว่าการใช้สิทธิเสรีภาพของบุคคล จะต้องเป็นไปภายใต้ขอบเขตของกฎหมายแห่งรัฐ โดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น, คำนึงถึงความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและศีลธรรมอันดีของประชาชน และจะต้องไม่ขัดต่อวัตถุประสงค์และหลักการของ

สหประชาชาติไม่ว่ากรณีใดๆ นอกจากนี้ยังได้ย้ำเตือนว่าแต่ละคนมี พันธะหน้าที่ ที่จะต้องพัฒนาตนเองอย่างอิสระและอย่างเต็มที่ด้วย

ข้อ ๓๐ ไม่มีบทใดในปฏิญญานี้ที่จะอนุমানว่า ให้สิทธิใดๆ แก่รัฐ หมู่คน หรือบุคคล ในอันที่จะดำเนินกิจกรรมใดๆ หรือปฏิบัติการใดๆ อันมุ่งต่อการทำลายสิทธิและอิสรภาพดังกล่าวไว้ ณ ที่นี้

จากเนื้อหาข้อนี้ เป็นการยืนยันว่ารัฐ หรือกลุ่มชน หรือบุคคลใด จะอ้างสิทธิในปฏิญญาฯ เพื่อที่จะประกอบกิจกรรม หรือกระทำการใดๆ อันเป็นการมุ่งต่อการทำลายสิทธิและเสรีภาพใดๆ ที่ระบุไว้ในปฏิญญาฯ นี้มิได้

ตามที่กล่าวมาทั้งหมดในหัวข้อ เรื่อง “เนื้อหาสาระของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน” พอจะประมวลสรุปได้ว่า สาระของปฏิญญาประกอบด้วยส่วนที่เป็นคำปรารภ และตัวเนื้อหา ในคำปรารภเป็นการแสดงเจตนารมณ์แห่งปฏิญญาฯ เพื่อไว้เป็นมาตรฐานการอยู่ร่วมกันของมวลมนุษย์ ส่วนที่เป็นเนื้อหาจำนวน ๓๐ ข้อ พอจะแยกออกกล่าวเป็นส่วนๆ คือ ส่วนที่เป็นปรัชญาอุดมการณ์ ถือว่าทุกคนเกิดมามีอิสระ มีความเสมอภาค และพึงปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งภราดรภาพ, ส่วนที่เป็นหลักการพื้นฐาน เสนอว่าจะต้องปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเสมอเหมือนเท่าเทียมกันโดยไม่มีการแบ่งแยก ส่วนที่เป็นหลักปฏิบัติของพวกที่เน้นเสรีภาพเป็นอุดมการณ์ เน้นสิทธิที่จะ จำกัดอำนาจรัฐมิให้ล่วงละเมิดสิทธิของปัจเจกชน, ส่วนที่เป็นหลักปฏิบัติของพวกที่เน้นความเสมอภาคเป็นอุดมการณ์ เน้นสิทธิที่จะเรียกร้องต่อรัฐให้เข้ามาดูแลช่วยเหลือปัจเจกชน และบทสรุป ความว่าทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับผลประโยชน์อย่างครบถ้วนตามที่ประกาศไว้ในปฏิญญาฯ นี้ แต่ละคนมีพันธะหน้าที่ที่จะพัฒนาตนเองอย่างอิสระและอย่างเต็มที่ และ ปิดท้ายสรุป โดย การปรม มิให้กระทำการใดๆ อันขัดต่อการทำลายสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามที่ประกาศไว้ในปฏิญญาฯ นี้

การที่ปฏิญญาฯ ประกาศปรัชญาอุดมการณ์ หลักการพื้นฐาน และหลักปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ ที่ตั้งอยู่บนบรรทัดฐานแห่ง เสรีภาพ เสมอภาค และภราดรภาพ ขึ้นไว้ ก็โดยมีเจตนารมณ์ที่จะให้มวลมนุษย์อยู่ร่วมกันอย่าง สันติภาพ เพราะถ้ายังปล่อยให้มีการละเลยต่อเกียรติและศักดิ์ศรีของผู้อื่น ยังมีการดูถูกเหยียดหยามและละเมิดกดขี่ต่อกันแล้ว รังแต่จะนำความรุนแรงมาให้ ถึงแม้ว่าจะใช้กำลังที่เหนือกว่าเข้าทำการปราบปรามก็ไม่สามารถที่จะสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นอย่างถาวรได้ ดังวาหะของมาลัย ชูพินิจ ที่กล่าวเตือนผู้ที่ชอบใช้ความรุนแรงแก้ปัญหาว่า “สันติภาพที่ได้มาด้วยกำลัง ไม่มีทางที่จะเป็นสันติภาพที่ถาวรได้ สงครามเพื่อจะระงับสงครามก็ไม่มีทางที่จะนำไปสู่การสิ้นสุดยุคสังครามได้”^{๖๖}

ส่วน มหาตมคานธี นักอหิงสาคนสำคัญของอินเดียเคยกล่าวไว้ทำนองเดียวกันว่า

ระเบิดปรมาณูนั้นจะขจัดด้วยระเบิดปรมาณูไม่ได้ เช่นเดียวกับที่ความรุนแรงจะขจัดด้วยความรุนแรงไม่ได้ มนุษยชาติจะเป็นอิสระจากความรุนแรงได้ก็ด้วยการไม่ใช้ความรุนแรง ความรักความเมตตาเท่านั้น ที่จะเอาชนะความเกลียดและความโกรธได้ ความเกลียดและความโกรธ มีแต่จะเพิ่มความเกลียดและความโกรธให้มากขึ้น ทั้งในส่วนที่เป็นผิวเผินและส่วนลึก^{๓๗}

ส่วน Javier Perez de Cuellar อดีตเลขาธิการองค์การสหประชาชาติ ได้เคยกล่าวเตือนไว้ทำนองเดียวกันว่า “สันติภาพที่แท้จริงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก หากไม่สามารถขจัดความขุติธรรมออกไปก็จะก่อให้เกิดความรุนแรง ซึ่งจะมีเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ”^{๓๘} ฉะนั้นการที่ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ประกาศมาตรฐานแห่งการอยู่ร่วมกันบนหลักการแห่ง เสรีภาพ เสมอภาค และภราดรภาพ ขึ้นไว้ ก็เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่าง สันติภาพ ของมวลมนุษยชนนั่นเอง

๓ เนื้อหาสาระของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของเด็กและปฏิญญาว่าด้วยการขจัด การเลือกปฏิบัติต่อหญิง

ทั้งๆที่ทางสมัชชาสหประชาชาติ ได้ประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขึ้นไว้แล้ว ซึ่งน่าจะถือว่าครอบคลุมถึงสิทธิของมวลมนุษย์ทุกหมู่เหล่าแล้ว แต่เนื่องจากเนื้อหา สาระในปฏิญญาฉบับนี้ ยังไม่ครอบคลุมเรื่องสิทธิเด็ก เยาวชน และสตรี อย่างเพียงพอ อีกทั้งธรรมชาติของบุคคลกลุ่มนี้ยังต่อการถูกเอาเปรียบกดขี่ จึงสมควรที่จะได้รับการดูแล เป็นพิเศษ^{๓๙} ฉะนั้นทางสมัชชาสหประชาชาติจึงได้ประกาศ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของ เด็ก (Declaration of the Rights of the Child) ขึ้นไว้เมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๕๙ และประกาศ ปฏิญญาว่าด้วยการขจัด การเลือกปฏิบัติต่อหญิง (Declaration on the Elimination of Discrimination Against Women) ขึ้นไว้เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๖๗ ซึ่งจะได้กล่าวถึงรายละเอียดของเนื้อหาแต่ละฉบับตามลำดับต่อไปนี้

๓.๑ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของเด็ก*๔๐

เนื่องจากปฏิญญา ๗ ฉบับนี้เกิดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะคุ้มครองสิทธิเด็ก และ เยาวชน โดยเฉพาะ ฉะนั้นก่อนที่จะลงมือศึกษารายละเอียดของเนื้อหาในปฏิญญาฯ จึงควรจะได้วิเคราะห์ความหมายของคำว่า เด็ก และ เยาวชน ในบริบทต่างๆก่อนดังนี้

ตามความในมาตรา ๑ ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของเด็ก ถือว่าเด็กคือผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี^{๔๑} หรือถ้าจะนำมาแบ่งโดยคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงตามธรรมชาติ อาจจะถูกแบ่งย่อยออกได้เป็น ๔ กลุ่ม คือ เด็กอ่อน, เด็กเล็ก, เด็กวัยรุ่น และผู้ใหญ่^{๔๒} แต่ถ้าจะอธิบายความหมายของ เด็ก และ เยาวชน ในแง่มุมอื่นๆบ้างก็จะได้ดังนี้^{๔๓}

พจนานุกรมฯนิยามว่า เด็ก หมายถึง คนที่มีอายุยังน้อย, ยังเล็ก, อ่อนวัยกว่า เด็กชาย หมายถึง คำนำเรียกเด็กผู้ชายที่อายุไม่เกิน ๑๔ ปีบริบูรณ์, เด็กหญิง หมายถึง คำนำเรียกเด็กผู้หญิงที่มีอายุไม่เกิน ๑๔ ปีบริบูรณ์ ส่วนพรบ.ว่าด้วยบัตรประชาชน กำหนดให้ผู้ที่มิสัญชาติไทยที่มีอายุตั้งแต่ ๑๕ ปีบริบูรณ์ขึ้นไปจะต้องขอมีบัตรประชาชนภายใน ๙๐ วัน นับตั้งแต่วันที่อายุครบ ๑๕ ปีบริบูรณ์ (ม.๕) ส่วน พรบ. ว่าด้วยการประถมศึกษา กำหนดให้เด็กที่มีอายุย่างเข้าปีที่ ๘ จนครบ ๑๕ ปีบริบูรณ์ จะต้องอยู่ในเกณฑ์การศึกษาบังคับ

พจนานุกรมฯนิยามว่า เยาวชน หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกิน ๑๔ ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่เกิน ๑๘ ปีบริบูรณ์ และมีใช่เป็นผู้บรรลุนิติภาวะโดยการสมรส ส่วน พรบ.ว่าด้วยการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน บัญญัติว่า เด็ก หมายถึงผู้ที่มีอายุตั้งแต่ ๗ ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่เกิน ๑๔ ปีบริบูรณ์ ส่วน เยาวชน หมายถึงผู้ที่มีอายุตั้งแต่ ๑๔ ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกิน ๑๘ ปีบริบูรณ์ ส่วน ประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่องการคุ้มครองแรงงานเด็ก ห้ามรับเด็กอายุต่ำกว่า ๑๒ ปี เข้าเป็นลูกจ้างในสถานประกอบการไม่ว่ากรณีใดๆ (ข้อ ๒๐) และห้ามรับเด็กอายุตั้งแต่ ๑๒ ปี แต่ยังไม่เกิน ๑๕ ปี เข้าเป็นลูกจ้าง เว้นแต่รับเข้าทำงานบางลักษณะตามที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด ซึ่งงานนั้นจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและความเจริญเติบโตทางร่างกายของเด็ก ส่วน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติคำว่า ผู้เยาว์ ขึ้นใช้โดยอธิบายว่าหมายถึงผู้ที่มีอายุไม่ครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ แต่ผู้เยาว์อาจจะบรรลุนิติภาวะโดยการแต่งงานเมื่อชายหญิงนั้นมีอายุครบ

*ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของเด็ก บางสำนวนใช้ว่า “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเยาวชน” แต่ในที่นี้ผู้วิจัยเลือกใช้ตามสำนวนของสมชาย กษิตประดิษฐ์ ที่แปลไว้ในหนังสือชื่อสิทธิมนุษยชน Human Rights LA 253(S) หน้า ๙๓-๙๖ โดยท่านใช้ว่า “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของเด็ก”

๑๗ ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ส่วน ประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่าเด็กอายุไม่เกิน ๗ ปี กระทำ ความผิด ไม่ต้องรับโทษทางอาญา (ม.๗๓) เด็กอายุกว่า ๗ ปีแต่ยังไม่ถึง ๑๔ ปี กระทำ ความผิด ไม่ต้องรับโทษทางอาญา แต่ให้ศาลมีอำนาจดำเนินการว่ากล่าวตักเตือน หรือเรียก บิดามารดา หรือผู้ปกครองมาว่ากล่าวตักเตือน หรือให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองนั้นวางข้อ กำหนดเพื่อไม่ให้เด็กก่อเหตุร้ายอีก (ม.๗๔) เด็กอายุตั้งแต่ ๑๔ ปีแต่ยังไม่เกิน ๑๗ ปี กระทำความผิด ศาลอาจจะพิจารณาถึงความรู้สึกผิดชอบและสิ่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อ ประกอบคำวินิจฉัยว่าสมควรจะลงโทษหรือไม่ (ม.๗๕) ผู้ที่มีอายุ ๑๗ ปี แต่ยังไม่เกิน ๒๐ ปี กระทำความผิด ถ้าศาลเห็นสมควรจะลงโทษสำหรับความผิดนั้น ก็อาจลงโทษหนึ่งในสาม หรือกึ่งหนึ่งก็ได้ (ม.๗๖)

จากความหมายของคำว่า เด็ก และ เยาวชน ในบริบทต่างๆ ที่กล่าวนี้ จะเห็นได้ว่า โดยธรรมชาติของเด็กและเยาวชน ไม่ว่าจะในด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและประสบการณ์ ยังอ่อนด้อย ไม่สามารถที่จะปกป้องคุ้มครองตนเองได้อย่างเพียงพอ จึงทำให้ถูกละเมิด กตขี้ได้ง่าย ฉะนั้นทางสมัชชาสหประชาชาติจึงหาวิธีคุ้มครองสิทธิของเด็กโดยประกาศ มาตรการเพิ่มเติมที่เรียกว่า ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของเด็ก ขึ้นไว้ โดยมีเนื้อหาสาระแบ่ง ออกเป็นส่วนที่เป็น คำปรารภ และส่วนที่เป็น ตัวเนื้อหา จำนวน ๑๐ ข้อ ซึ่งจะได้กล่าวรายละเอียดแต่ละส่วนตามลำดับดังนี้

๑ ส่วนที่เป็น คำปรารภ

โดยที่ประชากรแห่งสหประชาชาติได้ยืนยันไว้ในกฎบัตรแห่งสหประชาชาติถึงความเชื่อมั่น ในสิทธิมนุษยชนอันเป็นหลักมูล ในศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษย์ และได้ตกลงที่จะส่งเสริมความ ก้าวหน้าทางสังคมและมาตรฐานการดำรงชีวิตให้ดีขึ้น ภายใต้อิสรภาพอันกว้างขวางยิ่งขึ้น

โดยที่องค์การสหประชาชาติได้ประกาศไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนว่า ทุก คนย่อมมีสิทธิและอิสรภาพที่กำหนดไว้ในปฏิญญานั้น โดยปราศจากความแตกต่างไม่ว่าชนิดใดๆ ดังเช่น เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือทางอื่น เผ่าพันธุ์แห่งชาติ หรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่นๆ

โดยที่เด็กยังมีความเจริญเติบโตทางร่างกายและจิตใจไม่เต็มที่ ต้องการความคุ้มครองและ การดูแลพิเศษ อันรวมทั้งการคุ้มครองด้านกฎหมาย ทั้งก่อนและหลังคลอดด้วย

โดยที่ความจำเป็นที่จะต้องคุ้มครองพิเศษนี้ได้แถลงไว้แล้วในปฏิญญาเจนีวาว่าด้วยสิทธิ ของเด็ก ใน ค.ศ. ๑๙๒๔ และได้รับรองไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และในบัญญัติ ขององค์การชำนัญพิเศษ และองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิภาพเด็ก

โดยที่มนุษยชาติสมควรที่จะให้สิ่งที่ดีที่สุดแก่เด็ก ฉะนั้น บัดนี้สมัชชาจึงประกาศปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของเด็กนี้ เพื่อจุดประสงค์ให้เด็กได้มีวัยเด็กที่เป็นสุข และได้รับประโยชน์จากสิทธิและอิสรภาพดังกล่าวไว้ในปฏิญญานี้ เพื่อความสุขของตัวเองและของสังคม สมัชชาขอเชิญชวนบิดามารดาชายหญิงทั่วไปในฐานะเป็นเอกชน องค์กรอาสาสมัคร เทศบาลและรัฐบาลทั้งหลายขอให้รับรู้สิทธิเหล่านี้และขอให้ช่วยกันปฏิบัติตาม โดยมาตรการทางกฎหมายและทางอื่น ซึ่งค่อยจัดกระทำเป็นลำดับไปตามหลักต่อไปนี้

จากเนื้อหาใน คำปรารภ นี้ได้แสดง ปรัชญาอุดมการณ์, หลักการพื้นฐาน และ หลักเหตุผล ที่พอจะหยิบยกมาวิเคราะห์ได้ดังนี้

ก ปรัชญาอุดมการณ์และหลักการพื้นฐาน

ในปฏิญญานี้มีปรัชญาอุดมการณ์เหมือนกับในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน คือ เชื่อมั่นในคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ว่า มนุษย์เกิดมาเสรีภาพ มีความเสมอภาค และภราดรภาพ ฉะนั้นจึงได้วางหลักการพื้นฐาน ไว้ว่า แม้เด็กแต่ละคนจะเกิดมาต่างชาติ ศาสนา ภาษา และต่างสีผิวใดๆ แต่เขาเหล่านั้นก็พึงได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอเหมือนเท่าเทียมกันโดยไม่มีการแบ่งแยก

ข หลักเหตุผล

ในปฏิญญานี้ได้อ้างถึงความจำเป็นที่ต้องมีปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของเด็กเพิ่มเติมอีก ทั้งๆที่ได้เคยมีปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนอยู่ก่อนแล้ว โดยอ้าง เหตุ ว่า

๑ เพื่อสืบทอดเจตนารมณ์ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน, ปฏิญญาเจเนวาว่าด้วยสิทธิเด็ก และเพื่อให้สอดคล้องกับพันธกรณีอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิภาพของเด็ก

๒ เพื่อให้ความคุ้มครองดูแลเด็กเป็นการพิเศษ อันเนื่องมาจากเด็กยังเจริญเติบโตทางร่างกายและจิตใจไม่เต็มที่

๓ เพื่อประโยชน์สุขของตัวเอง ดังบทนำของปฏิญญาแห่งเจเนวาที่ว่า มนุษยชาติต้องให้ความเป็นธรรมแก่เด็กด้วยสิ่งที่ดีที่สุด^๔

๔ เพื่อประกาศให้ได้รับรู้และเชิญชวนผู้เกี่ยวข้องทั้งหลายให้ช่วยกันปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งปฏิญญานี้

ฉะนั้นจึงนำมาสู่ ผลสรุป ว่า

๕ ต้องจัดให้มี ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของเด็ก ขึ้น

๒ ส่วนที่เป็น ตัวเนื้อหา

หลังจากที่ได้นำเสนอปรัชญาอุดมการณ์, หลักการพื้นฐาน และหลักเหตุผลแล้ว ก็ได้ประกาศเนื้อหาของปฏิญญาไว้ จำนวน ๑๐ ข้อ ซึ่งจะได้วิเคราะห์เนื้อหาสาระแต่ละข้อตามลำดับดังนี้

ข้อ ๑ เด็กสมควรได้รับประโยชน์ตามสิทธิทุกข้อที่กำหนดไว้ในปฏิญญานี้ เด็กทุกคน โดยไม่มีการยกเว้นใดๆ ควรได้รับสิทธิเหล่านี้โดยปราศจากการแตกต่างหรือเหลื่อมล้ำ กีดกัน เนื่องจากเชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเห็นทางการเมือง หรือทางอื่น เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด และสถานะอื่นๆ ของตัวเด็กเองหรือของ ครอบครัวเด็ก

จากเนื้อหาในข้อนี้มีสาระเหมือนกับในเนื้อหาของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนข้อ ๒(๑) ที่ว่ามนุษย์แต่ละคนมีสิทธิเสมอกันโดยไม่มีการแบ่งแยก ส่วนในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของเด็กข้อนี้ก็ได้อ้างหลักการพื้นฐานไว้โดยมีสาระทำนองเดียวกันว่า เด็กและเยาวชนแต่ละคนไม่ว่าจะต่างเชื้อชาติ ศาสนา เพศ ภาษา สีผิว ชาติกำเนิด ต่างฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม พึงจะได้รับสิทธิเสมอเหมือนเท่าเทียมกันโดยไม่มีการแบ่งแยกเช่นกัน การที่ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของเด็กวาง หลักการพื้นฐาน ไว้เช่นนี้ เพื่อเป็นการย้ำเตือนให้ทุกฝ่ายในประชาคมโลกได้ตระหนักถึงสิทธิของเด็กและเยาวชนในทุกส่วนของโลกโดยทั่วหน้ากัน ไม่ว่าในดินแดนแห่งรัฐตนหรือดินแดนแห่งรัฐอื่น ไม่ว่าในแอฟริกา หรือในเอเชีย หรือในประเทศอื่นใด และเมื่อตระหนักถึงสิทธิอันนี้แล้ว ทุกฝ่ายจะได้ร่วมมือร่วมใจกันเพื่อหาทางช่วยเหลือเด็กและเยาวชนเหล่านั้น ให้ได้รับสิทธิอันพึงมีพึงได้อย่างเสมอเหมือน ทั่วหน้ากันโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติใด ๆ

ข้อ ๒ เด็กสมควรได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษและสมควรได้รับโอกาสและความสะดวก จะโดยทางกฎหมายหรือทางอื่น ที่จะช่วยให้เขาพัฒนาทั้งทางกาย ทางศีลธรรม ทางจิต และทางสังคม เพื่อเติบโตขึ้นอย่างสมบูรณ์และปรกติ ภายในภาวะแห่งอิสรภาพและศักดิ์ศรี ในการออกกฎหมายเพื่อจุดประสงค์นี้ จะต้องถือเอาความเหมาะสมและประโยชน์สูงสุดแก่เด็กมาเป็นหลักพิจารณา

จากเนื้อหาในข้อนี้ ได้ยืนยันเพิ่มเติมถึงสิทธิเด็กและเยาวชนตามที่ได้เคยประกาศไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ ๒๕ (๒) แล้วว่า "มารดาและเด็กมีสิทธิที่จะได้รับการดูแลรักษาและการช่วยเหลือพิเศษ เด็กทั้งปวงไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกสมรส จะต้องได้รับการคุ้มครองทางสังคมเช่นเดียวกัน" ฉะนั้นเพื่อที่จะช่วยให้สำเร็จประโยชน์ตามสิทธิข้อนี้ รัฐจะต้องใช้มาตรการหลายอย่างเพื่อ พิทักษ์และคุ้มครองเด็ก เช่นมาตรการทางด้านกฎหมาย

หรือแนวนโยบายแห่งรัฐเพื่อคอยควบคุม สอดส่องดูแล ส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินการ ในรูปแบบต่างๆ ให้พัฒนาการของเด็กเจริญควบคู่กันไปในทุกด้าน คือ ด้านร่างกายจะต้อง ทำให้มีสุขภาพแข็งแรง ด้านสมองหรือสติปัญญาจะต้องฝึกฝนให้เป็นคนรู้จักคิดแก้ปัญหา ด้วยกระบวนการของเหตุผล, ด้านจิตใจหรือศีลธรรมจะต้องฝึกอบรมให้เป็นคนดีมีศีลธรรม ดังที่กำหนดไว้ในในหลักการข้อ ๕ แห่งปฏิญญากรุงเจนีวา ปี ค.ศ. ๑๙๒๔^{๔๕} ว่า เด็กจะต้อง ได้รับการขัดเกลาทางอารมณ์และจิตใจอย่างดี เพื่อที่จะสามารถอยู่ร่วมกับสังคมของคนวัย ใกล้เคียงกันได้

ส่วนแผนพัฒนาเยาวชนของไทย ได้ระบุความสำคัญของเยาวชนไว้ว่า

เยาวชนเป็นความหวังของชาติ ทั้งในด้านการธำรงและพัฒนามรดกทางวัฒนธรรม ด้านการพัฒนาสังคมให้มีความก้าวหน้า ความเสมอภาค และความยุติธรรม และความ สืบต่อความเป็นเอกราชของชาติ รวมทั้งการใช้วิจารณญาณในการปรับเปลี่ยนสิ่งต่างๆ ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์^{๔๖}

ข้อ ๓ เด็กมีสิทธิที่จะมีชื่อและสัญชาติ ตั้งแต่เกิด

จากเนื้อหาในข้อนี้ ได้ยืนยันเพิ่มเติมถึงสิทธิเด็กและเยาวชนตามที่ได้ประกาศไว้ใน ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ ๑๕ ที่ว่า บุคคลมีสิทธิที่จะถือสัญชาติและเปลี่ยน สัญชาติ การที่ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของเด็กได้ยืนยันถึงสิทธิที่เด็กจะต้อง มีชื่อ และ ถือสัญชาติ ก็เพราะว่าการมีชื่อเป็น หลักฐานแสดงตน ให้รู้ว่าคุณคนนั้นคือผู้ใด ลูกเต้าเหล่า ใคร มีภูมิลำเนาอยู่ที่ไหน ทั้งนี้เพื่อรัฐจะได้ให้ความคุ้มครองดูแลและหยิบยื่นสิทธิ ผลประโยชน์ให้ตามความเหมาะสมต่อไป เช่น ในกรณีที่เด็กคนนั้นถูกละเมิดสิทธิไม่ว่าทาง แฝงหรือทางอาญา ถ้าไม่ปรากฏชื่อผู้เสียหาย การดำเนินคดีใดๆ เพื่อช่วยคุ้มครองสิทธิให้ ย่อมเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก ส่วนกรณีของ การถือสัญชาติ ก็เพื่อเป็น หลักฐานแสดง ตน ให้รู้ว่าคุณคนนั้นเป็นพลเมืองของรัฐใด ทั้งนี้เพื่อที่จะได้รับสิทธิผลประโยชน์ในฐานะพล- เมืองแห่งรัฐนั้น เด็กที่ไร้สัญชาติจะถูกถือว่าเป็น บุคคลเถื่อน จะมีถิ่นที่อยู่ในรัฐหนึ่งรัฐใดให้ ถูกต้องตามกฎหมายมิได้ สิทธิในการทำนิติกรรมสัญญาตลอดจนสิทธิในมรดกทรัพย์สิน ใดๆ ก็จะไม่พลอยกระทบกระเทือนไปด้วย นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบทางด้านจิตใจต่อเด็ก ด้วย คือ เด็กที่ไม่มีสัญชาติเปรียบเสมือนบุคคลที่ไร้พวกพ้องไปโดยปริยาย

ข้อ ๔ เด็กสมควรได้รับประโยชน์จากสวัสดิการสังคม เด็กมีสิทธิที่จะเติบโตและพัฒนาอย่างมีพลานามัยสมบูรณ์ ดังนั้นตัวเขาและมารดาจักต้องได้รับการดูแลคุ้มครองพิเศษ รวมถึงการดูแลก่อนและหลังคลอดด้วย เด็กมีสิทธิที่จะได้รับอาหาร ที่อยู่อาศัย สันทนาการและบริการทางการแพทย์ที่เหมาะสมและเพียงพอ

จากเนื้อหาในข้อนี้ เป็นการยืนยันถึงสิทธิที่จะดำรงชีวิตของเด็กและเยาวชน คือ^{๔๗} รัฐจะต้องดำเนินการให้เด็กมีชีวิตรอดและมีการพัฒนาให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ตามหลักการนี้รัฐจะต้องจัดให้มีมาตรการพิเศษเพื่อป้องกันการเสียชีวิตของเด็ก และป้องกันมิให้เด็กต้องพินิจการอันเกิดจากความเจ็บป่วยและทุพโภชนาการ (ปฏิญญากรุงเจนีวา ม. ๖) ในด้านสุขภาพอนามัย เด็กมีสิทธิที่จะได้รับบริการสาธารณสุขที่ดีที่สุด และการดูแลให้สุขภาพฟื้นเป็นปกติ โดยได้เน้นถึงการดูแลสุขภาพขั้นปฐม การดูแลป้องกันด้านสาธารณสุข อีกทั้งให้การดูแลสุขภาพของมารดาอย่างเหมาะสม ทั้งก่อนคลอดและหลังคลอด นอกจากนี้จะต้องให้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับโภชนาการและสุขภาพของเด็ก ประโยชน์ของการให้นมแม่ ความสะอาดถูกอนามัยของสภาพแวดล้อมและการป้องกันอุบัติเหตุ เพื่อนำไปใช้ให้ถูกต้อง (ปฏิญญากรุงเจนีวา ม.๒๔) ในด้านการประกันสังคม เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับประกันสังคม (ปฏิญญากรุงเจนีวา ม. ๒๖)

นอกจากนี้ปฏิญญาฯ ยังได้ประกาศยืนยันว่า เด็กและเยาวชนทุกคนพึงมีสิทธิในที่อยู่อาศัยและการเล่นรื่นเริงเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินใจ โดยสอดคล้องกับธรรมชาติของความเป็นเด็กอีกด้วย

ข้อ ๕ เด็กพิการบกพร่องทางกาย ทางจิตหรือทางสังคม จักได้รับการรักษา การศึกษา และการดูแลพิเศษอันจำเป็นแก่สภาวะของเขา

จากเนื้อหาในข้อนี้ ได้ยืนยันถึงสิทธิของเด็กพิการ ซึ่งตามปกติแล้วรัฐสิทธิและรัฐสวัสดิการส่วนใหญ่ มักจะจัดสนองต่อคนที่มีร่างกายปกติ จึงทำให้ดูเหมือนว่าคนพิการเป็นผู้ที่ถูกลืมนั้น ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของเด็กมาตรา ๕ จึงได้ระบุถึงสิทธิคนพิการ โดยกำหนดถึงสิทธิที่เด็กพิการทางร่างกายหรือจิตใจจะได้รับสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตที่ดีพอควร นอกจากจะได้ส่งเสริมและให้มีการขยายความช่วยเหลือแก่เด็กให้มากขึ้นแล้ว ยังกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบดูแลเด็กตามความเหมาะสม และตามแต่ทรัพยากรจะอำนวย ในอนุสัญญามาตรา ๕ ยังได้ยืนยันว่า การให้ความช่วยเหลือเด็กพิการนี้จะทำได้อย่างจริงจังในด้านการศึกษากาการฝึกฝน บริการดูแลสุขภาพ ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีความพร้อมที่จะประกอบการทำงานเพื่อเลี้ยงชีพในอนาคตได้ อีกทั้งจะให้เด็กสามารถเข้าร่วมในสังคมและพัฒนาตนเอง รวมทั้งการพัฒนาทางวัฒนธรรมและจิตใจเท่าที่จะทำได้อีกด้วย

นอกจากนี้ สมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย ยังได้เรียกร้องสิทธิคนพิการไว้ว่า “เกิดเป็นคนจนมีดีพิการ แม้ขอทานทุกคนมีศักดิ์ศรี เท่าเทียมกันฉันมนุษย์ทุกกรณี สิทธิเสรีโอกาสเท่าเทียมกัน”^{๔๔}

ข้อ ๖ เด็กต้องการความรักและความเข้าใจ เพื่อที่บุคลิกภาพของเขาจักได้พัฒนาขึ้นเป็นผู้ที่ น่าคบหาสมาคม ถ้าเป็นไปได้เด็กจะต้องเติบโตขึ้นจากความดูแลเอาใจใส่ของบิดามารดา ไม่ว่ากรณีใดๆ เด็กควรจักได้อยู่ในบรรยากาศที่มีความเอ็นดูรักใคร่ ความมีศีลธรรม และมี ปัจจัยทางวัตถุอย่างเพียงพอ เด็กอ่อนไม่สมควรแยกจากมารดา เว้นแต่กรณีจำเป็นจริงๆ สังคมและรัฐบาลมีหน้าที่จะต้องสงเคราะห์เด็กไร้ที่พึ่ง การสงเคราะห์ทางการเงินโดยรัฐหรือ ทางอื่นแก่บุตรของครอบครัวใหญ่ที่ยากจนเป็นสิ่งพึงปรารถนา

จากเนื้อหาข้อนี้ได้ยืนยันถึงสิทธิที่เด็กจะได้รับความรักความอบอุ่น ทั้งนี้เพราะความรักความอบอุ่นเป็นปัจจัยเกื้อหนุนที่สำคัญต่อการพัฒนาการ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของเด็กให้ถึงพร้อมที่จะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ต่อไป ฉะนั้นเพื่อที่จะบรรลุสิทธิดังกล่าวนี้ ในเบื้องต้น เด็กควรจะมีสิทธิได้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับ มารดาบิดา ทั้งนี้เพราะ โดยหลักทั่วไป แล้ว ความผูกพันทางสายโลหิตย่อมเกื้อหนุนต่อ ความรักความอบอุ่นได้มากกว่า แต่ถ้าเด็กไม่สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับมารดาบิดาได้ อัน เนื่องมาจากครอบครัวแตกแยก การหย่าร้าง การตายจากของมารดาบิดา ฯลฯ ก็ควรจะได้ จัดหาบรรยากาศที่มีความรักความอบอุ่น แบบครอบครัวเป็นการทดแทน เช่น จัดให้มีการ เลี้ยงดูแบบ “ครอบครัวเทียม” (มีผู้ทำหน้าที่เป็นพ่อ เป็นแม่ ภายในบ้านเสมือนเป็นพ่อแม่ลูกใน ครอบครัวเดียวกัน) หรือจัดให้มีการรับเป็นบุตรบุญธรรมหรือ “ครอบครัวบุญธรรม” ถ้าเป็น ไปได้ควรจัดหาครอบครัวบุญธรรมภายในประเทศก่อน แต่ถ้าจำเป็นกว่านั้นอาจจะจัดหา ครอบครัวบุญธรรมข้ามประเทศก็ได้ (อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ม. ๒๐)

ข้อ ๗ เด็กมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาชนิดไม่ต้องเสียเงิน และเป็นการศึกษาบังคับ อย่างน้อยในระดับประถมศึกษา เขาควรได้รับการศึกษาที่เพิ่มพูนความมีวัฒนธรรม การศึกษาที่เปิดโอกาสเท่าเทียมกันให้ได้พัฒนาความสามารถของตน การรู้จักตัดสินใจ การสำนึกทางศีลธรรม และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เพื่อจักได้เติบโตขึ้นเป็น พลเมืองดีที่เป็นประโยชน์แก่สังคม

ผู้มีหน้าที่ให้การศึกษามอบเด็ก จักต้องถือประโยชน์ของเด็กเป็นหลักสำคัญใน การปฏิบัติหน้าที่ และความรับผิดชอบอันนี้อยู่กับบิดามารดาเป็นปฐม

เด็กควรมีโอกาสเต็มที่ที่จะได้เล่นและพักผ่อน การเล่นและสันทนาการควรชักนำ ไปในเป้าหมายอย่างเดียวกับการศึกษา สังคม และรัฐบาลจักต้องพยายามส่งเสริม การใช้สิทธินี้ของเด็กให้มากยิ่งขึ้น

จากเนื้อหาข้อนี้ เป็นการยืนยันเพิ่มเติมถึงสิทธิของเด็กตามที่ได้ประกาศไว้แล้วในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ ๒๖ (๑) ที่ว่า "ทุกคนมีสิทธิในการศึกษา การศึกษาจะต้องให้เปล่าอย่างน้อยในชั้นประถมศึกษาและการศึกษาขั้นหลักรวม" การที่ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของเด็ก ได้ยืนยันถึงสิทธิทางการศึกษาของเด็กไว้อีกครั้งหนึ่ง ก็เพื่อย้ำเตือนให้ทุกฝ่ายได้คำนึงว่า เด็กในวันนี้จะต้องเจริญเติบโตขึ้นเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพในวันหน้า ส่วนในหลักการข้อ ๔ แห่งปฏิญญากรุงเวียนนา ได้กำหนดเกี่ยวกับสิทธิทางการศึกษาของเด็กไว้ว่า "เด็กจะต้องเป็นผู้ได้รับการอบรมให้สามารถเลี้ยงชีพได้และจะต้องได้รับการปกป้องจากการเอารัดเอาเปรียบ"^{๔๙} และในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (ม. ๒๙) ยังได้กำหนดเป้าหมายของการศึกษาไว้ด้วยว่า

จะต้องเป็นการศึกษาที่นำไปสู่การพัฒนาบุคลิกส่วนตัว ความสามารถทางร่างกายและจิตใจของเด็ก อีกทั้งเพื่อให้เด็กเคารพต่อบิดามารดา เอกสิทธิ์วัฒนธรรมของตนและผู้อื่น สิทธิมนุษยชน เสรีภาพขั้นพื้นฐานและหลักการของกฎบัตรสหประชาชาติ ทั้งนี้และทั้งนั้นก็เพื่อให้เด็กมีความสามารถรับผิดชอบต่อชีวิตตนเองได้ต่อไปในสังคม สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่กำหนดไว้คือ การเคารพในสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติซึ่งกำลังเป็นปัญหาสำคัญที่มีการเคลื่อนไหวไม่ให้สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเลวร้ายไปเกินกว่าที่จะแก้ไขได้^{๕๐}

นอกจากนี้ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก(ม.๓๑) ยังได้ยืนยันสิทธิในการสันตนาการของเด็กไว้อีกว่า เวลาว่างในการเล่นและสันตนาการ เด็กมีสิทธิที่จะได้รับการพักผ่อนหย่อนใจ เข้าร่วมกิจกรรมในการเล่นและสันตนาการ อีกทั้งมีส่วนร่วมในด้านวัฒนธรรมและศิลปะ รัฐจะต้องส่งเสริมโดยเปิดโอกาสให้เท่าเทียมกัน^{๕๑}

ข้อ ๘ เด็กจักต้องอยู่ในเกณฑ์ได้รับความคุ้มครองและสงเคราะห์ก่อนในทุกกรณี

ข้อ ๙ เด็กจักต้องได้รับความคุ้มครองให้พ้นจากการถูกทอดทิ้ง การทารุณ การตกเป็นเครื่องมือหากิน และการตกเป็นวัตถุแห่งการค้า ไม่ว่ารูปแบบใดๆ

เด็กจักต้องไม่เข้าทำงานก่อนถึงเกณฑ์อายุขั้นต่ำที่ควรเข้าทำงานได้ และจักต้องไม่เข้าทำงานที่เสียสุขภาพและขัดต่อการศึกษา หรือเป็นอันตรายแก่ความเจริญเติบโตทางกาย ทางจิต หรือทางศีลธรรม ไม่ว่ารูปแบบใดๆ

เนื่องจากเนื้อหาใน ๒ ข้อนี้ มีลักษณะแนบเนื่องกัน ฉะนั้นจะกล่าวโดยควบคู่กันไปคือ ในข้อ ๘ ที่ว่า "เด็กเป็นบุคคลแรกที่พึงได้รับการคุ้มครองและสงเคราะห์ทุกกรณี" และในข้อ ๙ ที่ว่า "เด็กพึงได้รับการปกป้องจากการถูกทอดทิ้ง ความหิวโหย ถูกทารุณ ข่มเหงรังแก ถูกขายเป็นสินค้า และถูกชักจูงเข้าสู่ตลาดแรงงานก่อนวัยอันสมควร" เท่ากับเป็นการยืนยันว่าถ้ามี

การละเมิดสิทธิเด็กในลักษณะดังกล่าว เด็กควรเป็น บุคคลแรกที่พึงได้รับการปกป้องคุ้มครอง โดยที่สิทธิในลักษณะนี้ได้ระบุไว้ในมาตราต่างๆของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กดังนี้^{๕๒}

มาตรา ๑๙ รัฐจะต้องให้การคุ้มครองเด็กที่อยู่ในความดูแลของบิดามารดา หรือมารดา หรือบิดา ผู้ปกครองตามกฎหมาย หรือบุคคลอื่นใดที่ให้การดูแลแก่เด็ก หรือกล่าวได้ว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวนั่นเอง ไม่ให้ตกเป็นเหยื่อไม่ว่าในรูปแบบใดๆ ของความรุนแรงทางร่างกายหรือจิตใจ การทำร้ายหรือกลั่นแกล้ง การกระทำที่ละเลยหรือประมาท การปฏิบัติต่อที่ไม่ดีหรือการถูกเอาเปรียบ รวมทั้งการรังแกทางเพศด้วย ในการนี้รัฐจะต้องดำเนินมาตรการต่างๆทางสังคมเพื่อให้การสนับสนุน และหากเหมาะสมก็ให้มีการดำเนินการทางกฎหมายด้วย

มาตรา ๓๒ เด็กจะต้องไม่ถูกใช้แรงงานโดยเอาใจเปรียบ ในการนี้รัฐจะต้องให้การคุ้มครองเด็กไม่ให้ทำงานที่จะเป็นอันตราย หรือก้าวก่ายการศึกษาของเด็ก หรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพของเด็ก หรือการพัฒนาร่างกาย สมอง จิตใจ ศีลธรรมและสังคมของเด็ก

นอกจากนี้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กยังได้พิทักษ์คุ้มครองเด็กเกี่ยวกับเรื่องการแสพ และการใช้ยาเสพติด (ม. ๓๓), การถูกแสวงหาประโยชน์ทางเพศ (ม. ๓๓), การลักพาตัว การขายและการลอบส่งผ่านเด็ก (ม. ๓๕), การแสวงหาประโยชน์จากเด็กในรูปแบบอื่นๆ (ม. ๓๖), การทรมาน ประหารชีวิต กักกันเสรีภาพ (ม. ๓๗), การฟื้นคืนสภาพปกติและการปรับตัวกลับเข้าสู่สังคม (ม. ๓๙), กระบวนการคุ้มครองเด็กทางกฎหมายอายุ (ม. ๔๐) เป็นต้น

ข้อ ๑๐ เด็กจักต้องได้รับความคุ้มครองมิให้ได้รับการปฏิบัติที่เป็นการแบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา และการรังเกียจเดียดฉันท์ ไม่ว่ารูปแบบใดๆ เด็กจักต้องเติบโตขึ้นโดยได้รับการอบรมให้เป็นผู้ที่มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความอดกลั้น ความเป็นมิตรต่อคนทั้งปวง รักสงบ รักผู้อื่น จันทน์อ่อน และมีความเชื่อมั่นว่าจะใช้พลังและความสามารถพิเศษของตนยังประโยชน์ให้แก่เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

จากเนื้อหาในข้อนี้ ได้ยืนยันถึงสิทธิที่เด็กพึงได้รับการอบรมสั่งสอนและปลูกฝังให้มีความรักความเข้าใจต่อกัน รู้จักผ่อนปรนและมีมิตรภาพระหว่างประชาชาติทั้งมวล ทั้งนี้เพื่อเป็นการปรามมิให้ผู้ใหญ่, สังคมและรัฐปลูกปั้นยุยงก่อให้เกิดความรู้สึกแบ่งแยก ระหว่างเชื้อชาติ ศาสนา สีผิว หรือชนบทรรมนิยมประเพณี แล้วจะก่อให้เกิดการแบ่งแยกเกลียดชังต่อกัน แล้วจะนำมาซึ่งอันตรายแก่มวลมนุษย์โดยรวมได้ ฉะนั้นเพื่อที่จะป้องกันเหตุการณ์อันเลวร้ายดังกล่าว ปฏิญญาข้อนี้จึงประกาศยืนยันถึงสิทธิเด็ก ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูให้เจริญเติบโตขึ้น ในภาวะแห่งจิตที่เต็มไปด้วยความซื่ออกซื่อใจ มีการผ่อนหนักผ่อนเบา มิตรภาพ สันติภาพ และภราดรภาพ

ตามที่กล่าวมาทั้งหมด เรื่อง "สิทธิของเด็ก" พอจะสรุปได้ว่าเด็กทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในสภาพปกติ พิการ ปัญญาอ่อน กำพร้า อนาคตา เร่ร่อนจรจัด ฯลฯ ไม่ว่าจะอยู่ในส่วนใดของโลก แม้จะต่างเชื้อชาติศาสนา ต่างภาษา และสีผิว ฯลฯ แต่เขาเหล่านั้นควรจะได้รับสิทธิแห่งความเป็นมนุษย์โดยเสมอภาคกันตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และในฐานะที่ยังเป็น เด็ก เขาพึงจะได้รับการคุ้มครองดูแลเป็นพิเศษตามที่ประกาศไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของเด็กอีกด้วย นอกจากนี้ทุกฝ่ายจะต้องตระหนักความจริงว่า เด็กมิใช่เป็นเพียงสมบัติของพ่อแม่ ครอบครัว สังคม และประเทศชาติเท่านั้น แต่ยังเป็นสมบัติของมวลมนุษยชาติอีกด้วย ฉะนั้นจึงเป็นหน้าที่ของมวลมนุษย์ทั้งหลายที่พึงหือบยื่น สิ่งที่ดีที่สุดให้แก่เด็ก และมีใช้หือบยื่นให้เพราะความเมตตาสงสารเพียงอย่างเดียว หากแต่หือบยื่นให้ในฐานะที่เขาเป็นมนุษย์คนหนึ่งเหมือนมนุษย์ทั่วไปอีกด้วย

๓.๒ ปฏิญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อหญิง^{๕๓}

อันที่จริงเนื้อหาสาระในปฏิญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อหญิงได้ตกผลึกมาจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่กล่าวแล้ว แต่ด้วยเหตุที่สตรีเพศมีโครงสร้างทางสรีระที่อาจถูกเอาเปรียบกดขี่และถูกเลือกปฏิบัติได้ง่าย ฉะนั้นทางสหประชาชาติจึงได้ประกาศ ปฏิญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อหญิง ขึ้นไว้อีกฉบับหนึ่งเพื่อที่จะได้ให้การคุ้มครองสตรีโดยเฉพาะ แต่ถ้าจะว่าโดยปรัชญาอุดมการณ์ และหลักการพื้นฐานแล้วยังคงตั้งอยู่บนพื้นฐานเดียวกันกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เนื้อหาทั้งสองส่วนนี้สามารถ ถ่ายโอน กันได้ ฉะนั้นในการกล่าวถึงเนื้อหาของปฏิญญาฉบับนี้ จะไม่แจกแจงรายละเอียดเหมือนที่ได้เคยกระทำมาข้างต้น แต่จะกล่าวเพียงสังเขป และเลือกหือบยกมากกล่าวเฉพาะประเด็นที่เห็นว่าแตกต่างจากที่เคยกล่าวแล้วเท่านั้น

เนื้อหาของปฏิญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อหญิง ประกอบขึ้นด้วยส่วนสำคัญเช่นเดียวกับสองฉบับข้างต้น คือ ส่วนที่เป็น คำปรารภ อันถือเป็นการ แสดงเจตนารมณ์ หรือ หลักเหตุผล และส่วนที่เป็น ตัวเนื้อหา จำนวน ๑๑ ข้อ (ผู้แปลปฏิญญาฉบับที่ผู้วิจัยใช้ศึกษา คือ "พิชัยศักดิ์ หรยางกูร" ใช้คำว่า ๑๑ บท) ซึ่งจะได้กล่าวถึงแต่ละส่วนตามลำดับดังนี้

๑ ส่วนที่เป็น คำปรารภ

ปฏิญญาว่าด้วยการจัดการเลือกประติบัติต่อหญิง*
สมัชชาใหญ่

พิจารณาว่า ชนชาติต่างๆแห่งสหประชาชาติได้ย้าไว้ในกฎบัตรถึงความเชื่อมั่นในสิทธิมนุษยชนขั้นมูลฐาน ในเกียรติและคุณค่าของมนุษย์ และสิทธิเท่าเทียมกันของชายและหญิง

พิจารณาว่า ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เน้นถึงหลักไม่เลือกประติบัติ และประกาศว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาเสรีและเท่าเทียมกันในเกียรติและสิทธิ และทุกคนมีสิทธิเสรีภาพตามที่กำหนดไว้ในปฏิญญาฯ โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างใดๆ ซึ่งทั้งนี้รวมถึงความแตกต่างในเรื่องเพศ

คำนึงถึงมติ ปฏิญญา อนุสัญญา และข้อเสนอแนะของสหประชาชาติ และองค์การชำนาญพิเศษที่มุ่งจัดการเลือกประติบัติทุกแบบ และส่งเสริมสิทธิเท่าเทียมของชายและหญิง

ตระหนักว่าแม้มีกฎบัตรสหประชาชาติ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ความตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิและเอกสารอื่นๆของสหประชาชาติ และบรรดาองค์การชำนาญพิเศษ และแม้ว่ามีความก้าวหน้าในเรื่องความเท่าเทียมกันแห่งสิทธิก็ตาม ยังคงมีการเลือกประติบัติต่อหญิงอยู่อีกไม่น้อย

ระลึกถึงส่วนที่หญิงสร้างสรรค์ไว้ในเรื่องสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมและส่วนที่หญิงประติบัติในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลี้ยงดูลูก

มั่นใจว่าการพัฒนาประเทศหนึ่งอย่างเต็มที่และสมบูรณ์ สวัสดิภาพของโลก และเหตุแห่งสันติภาพนั้นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของหญิงอย่างเต็มที่ในทุกด้านเช่นเดียวกับชาย

พิจารณา การเลือกประติบัติต่อหญิงนั้นขัดกับเกียรติของมนุษย์และสวัสดิภาพของครอบครัวและสังคม ขัดขวางหญิงไม่ให้มีส่วนร่วมในฐานะเดียวกับชายในเรื่องการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของประเทศของตน โดยมีพื้นฐานทัดเทียมชาย และเป็นสิ่งขัดขวางการพัฒนาศักยภาพของหญิงในการรับใช้ชาติและมนุษยชาติ

พิจารณาว่า จำเป็นต้องประกันให้มีการรับรองอย่างเป็นสากลซึ่งหลักความเท่าเทียมแห่งชายและหญิง ทั้งในทางกฎหมายและทางความเป็นจริง

จึงประกาศปฏิญญานี้อย่างแน่วแน่ว่า...

* จากสำนวนแปลของ พิชัยศักดิ์ หรยางกูร ใน สุदारัตน์ ศุภพิพัฒน์ และมาลี พงศ์-พงศาวิลี การแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศจากสตรีและสตรีกับกฎหมาย สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ๒๕๒๗ หน้า ๒๘๑-๒๘๘.

จากเนื้อหาใน คำปรารภ นี้ ได้แสดงเจตนารมณ์อันเป็น ปรัชญาอุดมการณ์ และหลักเหตุผลแห่งปฏิญญาว่า ประชาชาติต่างๆแห่งสหประชาชาติ ต่างก็ได้ให้การรับรองถึงความเท่าเทียมกันของชายและหญิงขึ้นไว้แล้ว, ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ก็ได้ประกาศถึงความเท่าเทียมกันและการไม่เลือกปฏิบัติต่อกัน ด้วยเหตุแห่งความแตกต่างในด้านต่างๆขึ้นไว้แล้ว, อนุสัญญาและองค์การต่างๆ ก็ได้ให้การส่งเสริมความเท่าเทียมกันไว้แล้วเช่นกัน แต่ทว่าโดยสภาพความเป็นจริง ปรากฏว่ายังมี การเลือกปฏิบัติต่อหญิง ในรูปแบบต่างๆอยู่อีก

ถ้าจะว่าไปแล้วสตรีเพศก็มีเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ไม่ด้อยไปกว่าชายอีก ทั้งยังมีส่วนในการสร้างสรรค์สังคมในด้านการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การดูแลครอบครัว และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลี้ยงดูลูก ตลอดจนการพัฒนาในด้านต่างๆจะสำเร็จลุล่วงไปไม่ได้ ถ้าปราศจากความร่วมมือจากหญิง อีกทั้งการเลือกปฏิบัติต่อหญิงย่อมเป็นการขัดกับเกียรติศักดิ์ของความเป็นมนุษย์และขัดขวางการพัฒนาศักยภาพของหญิงเอง

ฉะนั้น ทางสหประชาชาติ จึงได้ประกาศยืนยันถึงความเท่าเทียมกันและการไม่เลือกปฏิบัติต่อกัน ทั้งทางกฎหมาย และทางความเป็นจริงขึ้นไว้ต่อไป

๒ ส่วนที่เป็น ตัวเนื้อหา

บทที่ ๑

การเลือกปฏิบัติต่อหญิงอันมีผลเป็นการปฏิเสธหรือจำกัดความเท่าเทียมแห่งสิทธิของหญิงกับชาย ย่อมไม่เป็นธรรมในขั้นพื้นฐานและการลบหลู่เกียรติแห่งมนุษย์

บทที่ ๒

จะต้องใช้มาตรการทุกอย่างที่เหมาะสม เพื่อเลิกกฎหมาย ประเพณี กฎและการปฏิบัติบรรดามี ที่เลือกปฏิบัติต่อหญิง และเพื่อจัดให้มีการคุ้มครองในทางกฎหมายที่พอเพียงในด้านสิทธิเท่าเทียมแห่งชายและหญิง กล่าวโดยเฉพาะคือ

ก) หลักแห่งความเท่าเทียมในสิทธิ จะต้องตราไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือไม่มีกฎหมายเป็นประกัน

ข) จะต้องมีการให้สัตยาบันหรือเข้าร่วมเป็นฝ่าย และบังคับใช้อย่างเต็มที่ให้เร็วที่สุดที่จะทำได้ ซึ่งบรรดาเอกสารระหว่างประเทศของสหประชาชาติ และองค์การชำนาญพิเศษต่างๆอันเกี่ยวข้องด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อหญิง

บทที่ ๓

จะต้องใช้มาตรการทุกอย่างที่เหมาะสม เพื่อให้ความรู้แก่สาธารณชน และเพื่อชักนำความคิดในชาติให้มุ่งกำจัดอคติ และให้เลิกลัทธิปฏิบัติทางประเพณี หรือทางอื่นๆทั้งหมดที่ตั้งอยู่บนความคิดที่ว่าหญิงด้อย

บทที่ ๔

จะต้องใช้มาตรการทุกอย่างที่เหมาะสม เพื่อประกันว่าในพื้นที่พื้นฐานเท่าเทียมชาย โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ หญิงจะมี

ก) สิทธิที่จะออกเสียงเลือกตั้งทุกชนิด และมีสิทธิที่จะรับเลือกตั้งในตำแหน่งที่มีการเลือกตั้งโดยสาธารณชน

ข) มีสิทธิออกเสียงในสาธารณะประชนชาติทุกครั้ง

ค) สิทธิที่จะดำรงตำแหน่งสาธารณะและหน้าที่สาธารณะทั้งหลาย สิทธิเช่นว่าจะต้องมีกฎหมายรับรองเป็นหลักประกัน

จากสาระใน ๔ บทนี้ ได้วางหลักการพื้นฐาน ควบคู่กับหลักปฏิบัติ ไว้ว่าการเลือกปฏิบัติและการจำกัดความเท่าเทียมกันของหญิงและชายย่อมไม่เป็นธรรมและลบลู่เกียรติมนุษย (ปฏิญญาฯ บทที่ ๑)

ฉะนั้นจะต้องใช้มาตรการต่างๆ เพื่อ...

๑ ยกเลิก กฎหมาย ประเพณี กฎระเบียบและการปฏิบัติทั้งหลายที่เลือกปฏิบัติต่อหญิงออกไป โดยตราไว้ในรัฐธรรมนูญ, กฎหมายอื่น, การให้สัตยาบันในเอกสารระหว่างประเทศ เพื่อยังผลให้การประกันสิทธิเหล่านั้นมีผลตามกฎหมาย (ปฏิญญาฯ บทที่ ๒)

๒ ให้ความรู้แก่สาธารณชนและชักนำความคิด เพื่อกำจัดอคติที่มีต่อหญิง และหาวิธีล้มเลิกวิธีปฏิบัติทางประเพณีและทางอื่นที่ไม่เป็นธรรมต่อหญิง (ปฏิญญาฯ บทที่ ๓)

๓ ประกันในพื้นที่ฐานแห่งความเท่าเทียม คือ หญิงมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งและสมัครรับเลือกตั้ง, ออกเสียงลงประชามติ และมีสิทธิในการดำรงตำแหน่งสาธารณะทั้งหลายเท่าเทียมชาย (ปฏิญญาฯ บทที่ ๔)

บทที่ ๕

หญิงย่อมมีสิทธิเช่นชายในการได้มา เปลี่ยน หรือคงไว้ซึ่งสัญชาติของตน การสมรสกับคนต่างด้าวไม่ก่อผลกระทบต้อสัญชาติของภรรยา ไม่ว่าจะโดยทำให้หญิงนั้นไร้สัญชาติ หรือโดยบังคับให้หญิงนั้นถือสัญชาติของสามี

ในปฏิญญา ๖ บทนี้ ได้ยืนยันถึงสิทธิอันเท่าเทียมกันของชายและหญิงในเรื่องการได้มา การเปลี่ยน และการคงไว้ซึ่งสัญชาติ การที่บุคคลใดไม่ว่าชายหรือหญิง ได้มีสัญชาติจะก่อให้เกิดสิทธิผลประโยชน์ เพราะสัญชาติก่อให้เกิดสิ่งผูกพันทางกฎหมาย โดยมีพื้นฐานมาจากความผูกพันในสังคม เกี่ยวข้องกันในถิ่นที่อยู่อันแท้จริง ผลประโยชน์และจิตใจของผู้ได้รับสัญชาติ รวมทั้งสิทธิและหน้าที่ที่บุคคลและรัฐผู้ให้สัญชาติมีต่อกัน และเอกชนผู้รับสัญชาติมีการติดต่อกับบุคคลอื่นซึ่งได้รับสัญชาติจากรัฐ^๔ ถ้าจะกล่าวอีกนัยหนึ่งการมี

สัญญาต่อก่อให้เกิดสิทธิผลประโยชน์ทางการเมือง, การประกอบธุรกิจ อาชีพ, การถือครองกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน, การได้มีถิ่นฐานที่อยู่อาศัยภายในรัฐ และสิทธิอื่น ๆ ตามกฎหมายมหาชน เป็นต้น^{๕๕}

ด้วยเหตุนี้ กฎหมายของแต่ละรัฐจึงกำหนดให้บุคคลในรัฐต้องมีสัญชาติ แต่ทว่าในทางปฏิบัติยังก่อให้เกิดปัญหาต่อหญิงอยู่บ้าง ตัวอย่างเช่นกรณีที่หญิงสมรสกับชายต่างด้าวหรือต่างสัญชาติ เป็นผลให้หญิงต้องเปลี่ยนสัญชาติใหม่ไปถือสัญชาติของสามี (ตามหลักการที่ว่าบุคคลเดียวไม่ควรจะมีสองสัญชาติขึ้นไป) โดยที่มิได้สอบถามความสมัครใจของหญิงก่อนว่ามีความประสงค์ที่จะถือสัญชาติเดิมหรือเปลี่ยนไปถือสัญชาติใหม่ตามสัญชาติของสามี หรือในกรณีที่การสมรสนั้นจะต้องขาดจากกัน จะก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ แก่หญิงเป็นอย่างมาก

ส่วน พ.ร.บ. ว่าด้วยสัญชาติแห่งราชอาณาจักรไทย ปีพุทธศักราช ๒๕๐๘ ได้บัญญัติรับรองถึงสิทธิของหญิงไว้ดีพอสมควร คือ กำหนดให้หญิงที่สมรสกับชายต่างด้าวต้องเปลี่ยนไปถือสัญชาติตามสามีเฉพาะกรณีที่กฎหมายว่าด้วยสัญชาติของสามียินยอมให้ถือสัญชาติตามสามีได้เท่านั้น (ม.๑๓) และการที่จะเปลี่ยนไปถือสัญชาติตามสามีหรือไม่ หญิงนั้นจะต้องแสดงเจตจำนงต่อทางการตามวิธีการที่กำหนดไว้ และในกรณีที่เปลี่ยนสัญชาติแล้ว ถ้ามีเหตุสมควร และหญิงนั้นประสงค์ที่จะสละคืนสัญชาติสามี แล้วหวนกลับมารับคืนสัญชาติเดิมก็ย่อมกระทำได้เช่นกัน^{๕๖}

บทที่ ๖

๑ จะต้องใช้มาตรการทุกอย่างที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรการในทางนิติบัญญัติ เพื่อประกันว่าหญิงไม่ว่าจะสมรสแล้วหรือไม่ จะมีสิทธิเท่าเทียมกับชายในเรื่องกฎหมายแพ่ง และดังกล่าวเฉพาะต่อไป แต่ทั้งนี้มาตรการเหล่านั้นต้องไม่เป็นภัยต่อการคุ้มครองเอกภาพและประสานภาพของครอบครัว ซึ่งยังคงเป็นหน่วยพื้นฐานของสังคมใดๆ

ก) สิทธิที่จะแสวง จัดการ ใช้ จำหน่าย และรับมรดกซึ่งทรัพย์สิน รวมทั้งทรัพย์สินที่ได้มาระหว่างสมรส

ข) สิทธิที่จะมีความเท่าเทียมกันในความสามารถตามกฎหมาย และการใช้ความสามารถนั้นๆ

ค) สิทธิเช่นชายในเรื่องกฎหมายว่าด้วยการเคลื่อนย้ายของบุคคล

๒ จะต้องใช้มาตรการทุกอย่างที่เหมาะสม เพื่อประกันต่อหลักความเท่าเทียมแห่งสถานะของสามีและภรรยา กล่าวโดยเฉพาะคือ

ก) หญิงจะมีสิทธิเช่นชายในการเลือกคู่ครองอย่างเสรี และในการที่จะสมรสโดยหญิงสมัครใจอย่างเสรีและเต็มที่

ข) หญิงจะมีสิทธิเท่าเทียมชายในระหว่างการสมรสและในการเลิกสมรส ในทุกกรณี ประโยชน์ของลูกย่อมสำคัญที่สุด

ค) บิดา มารดา ย่อมมีสิทธิและหน้าที่เท่าเทียมกันในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับลูก ประโยชน์ของลูกย่อมสำคัญที่สุดในทุกกรณี

๓ ต้องห้ามการสมรสในวัยเด็ก และการหมั้นเด็กหญิงก่อนวัยสาว และจะต้องใช้มาตรการที่มีประสิทธิผล รวมทั้งการตรากฎหมายเพื่อกำหนดอายุขั้นต่ำของการสมรส และเพื่อบังคับให้จดทะเบียนสมรสในหอทะเบียนของทางการ

จากเนื้อหาสาระในบทนี้ ได้ประกาศยืนยันถึงสิทธิอันเท่าเทียมกันของชายและหญิงในการมีครอบครัว, การคุ้มครองเอกภาพและการรักษาประสานภาพของครอบครัว (Unity and harmony of the family) คือ ชายหญิงต้องห้ามการมีครอบครัวก่อนถึงวัยอันสมควร, การสมรสและการขาดจากสมรสต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ, จะต้องมีการจดทะเบียนรับรองการสมรส, สิทธิในการจัดการมรดกและทรัพย์สินในครอบครัว, การมีความสามารถและใช้ความสามารถของชายหญิงที่สมรสแล้ว ตลอดจนภาระหน้าที่ที่บิดามารดาพึงมีต่อบุตร เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการประกาศยืนยันถึงสิทธิดังกล่าว และได้มีการบัญญัติสิทธิเหล่านี้ไว้ในกฎหมายของหลายๆประเทศแล้วก็ตาม แต่ทว่าในสภาพความเป็นจริง ยังมีการเลือกปฏิบัติต่อหญิงอยู่อีกมาก โดยเริ่มตั้งแต่ก่อนแต่งงาน มักมีการเข้มงวดกวดขันเรื่อง พรหมจารี เป็นสำคัญ, มีการเรียกร้องให้หญิงรักษานวลสงวนตัว ซื่อสัตย์และจงรักภักดีต่อสามี ในขณะที่มิได้เข้มงวดกวดขันและเรียกร้องสิ่งเดียวกันนี้จากฝ่ายชาย, ในเรื่องการหมั้น ชายมีสิทธิบอกเลิกสัญญาหมั้นและเรียกค่าทดแทนจากชายอื่นที่ร่วมประเวณีกับหญิงคู่หมั้นของตนได้ ในขณะที่หญิงไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าทดแทนจากหญิงอื่นที่ร่วมประเวณีกับชายคู่หมั้นของตน ในกรณีนี้เท่ากับว่าชายมีสิทธิในตัวหญิงตั้งแต่เริ่มมีการหมั้น ในขณะที่หญิงไม่มีสิทธิในตัวชายคู่หมั้นนั้น ในกรณีของการมีคู่ ให้สิทธิแก่ชายที่จะอ้างเหตุฟ้องหย่าภรรยาได้ ถ้าภรรยาร่วมประเวณีกับชายอื่นแม้เพียงครั้งเดียว แต่หญิงจะอ้างเหตุฟ้องหย่าสามีได้ก็ต่อเมื่อร่วมประเวณีกับหญิงอื่น และมีการเลี้ยงดูออกนอกหน้าแล้วเท่านั้น, ในกรณีของการมีเมียหลายคน ชายสามารถกระทำได้โดยไม่ถือว่าเสียหาย แต่ถ้าหญิงมีสามีหลาย

คนถือว่าเป็นเรื่องเสียหายร้ายแรง นอกจากนี้ ยังมีปัญหาอื่นๆที่หญิงเสียเปรียบชาย เช่น การอยู่กินกันฉันสามีภริยาโดยมิได้มีการจดทะเบียนสมรส, การจดทะเบียนสมรสซ้อน การรับภาระเลี้ยงดูลูกภายหลังจากขาดจากการสมรส เป็นต้น ปัญหาต่างๆเหล่านี้มักจะเป็นภาระที่ตกอยู่กับแก่หญิงแทบทั้งสิ้น ฉะนั้นปฎิญญาฯจึงได้ประกาศยืนยันและเรียกร้องให้ทุกฝ่ายได้ให้ความสำคัญเป็นธรรมแก่หญิงมากยิ่งขึ้น

บทที่ ๗

ต้องยกเลิกบทบัญญัติทั้งหลายในประมวลกฎหมายอาญาซึ่งก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อหญิง

บทที่ ๘

จะต้องใช้มาตรการทุกอย่างที่เหมาะสม รวมทั้งการตรากฎหมาย เพื่อรณรงค์ต่อต้านการค้าหญิงทุกแบบ และการขูดรีดจากการเป็นโสเภณีของหญิง

จากเนื้อหาใน ๒ บทนี้ ยืนยันถึงสิทธิที่หญิงที่จะได้รับการคุ้มครองใน เนื้อตัว และร่างกาย เช่น การถูกข่มขืนกระทำชำเรา, การกระทำชำเราต่อเด็กหญิง, การจูดคร่าอนาจาร, การเป็นธรรมาจารและล่อลวงหญิงเพื่อค้าประเวณี, การทำให้แท้งลูก และการแสวงหาผลประโยชน์จากเนื้อตัวร่างกายหญิงในรูปแบบต่างๆ

ถ้าจะกล่าวโดย นิตินัย กฎหมายของประเทศต่างๆก็ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิดังกล่าวไว้แล้ว แต่ในกระบวนการบังคับใช้กฎหมายยังมีการเลือกปฏิบัติต่อหญิงอยู่อีกมาก เช่น ในกรณีของการค้าประเวณี ผู้ที่ถูกจับกุมคุมขัง หรือถูกปรับ ก็เฉพาะตัวหญิงที่ค้าประเวณี ส่วนพ่อเล้า แมงดา และผู้ประกอบการทั้งหลาย มักจะล่องหนหายตัวไปได้เสมอ การกระทำในลักษณะนี้แม้จะถือว่าไม่มีการเลือกปฏิบัติโดยกฎหมาย (discrimination by law) แต่ถือว่าเป็น การเลือกปฏิบัติในการบังคับใช้กฎหมาย (discrimination by law enforcement), ในกรณีของการทำแท้ง ผู้ที่มีส่วนร่วมให้เกิดการตั้งครุภักประกอบด้วยชายและหญิง แต่ผู้ที่ต้องรับเคราะห์กรรมจากการทำแท้งมีเฉพาะหญิงฝ่ายเดียว, ในกรณีของการข่มขืนกระทำชำเรา จะถือว่าเป็นการข่มขืนกระทำชำเราก็จเฉพาะในกรณีที่หญิงนั้นมีใช้ภริยาตน แต่ถ้าหญิงนั้นเป็นภริยาตน แม้จะมีการบังคับขืนใจให้ร่วมประเวณีก็ไม่ถือว่ามีความผิดแต่อย่างใด ในกรณีนี้ถือว่าไม่เป็นธรรมต่อหญิง เพราะบางครั้งสภาพร่างกายและจิตใจหญิงไม่พร้อมที่จะร่วมประเวณี แต่ถูกบังคับขืนใจโดยสามี หรือบางกรณีสามีพยายามที่จะบังคับขืนใจร่วมประเวณีในขณะที่สามีอยู่ในอาการมึนเมา และลงมือปฏิบัติด้วยความหยาบคาย เป็นต้น หรือในกรณีที่กฎหมายถือว่าการกระทำชำเราหมายถึงการที่

อวัยวะเพศของชายล่วงล้ำเข้าไปในช่องคลอดของหญิง ส่วนการบังคับให้ร่วมประเวณีทางอื่นไม่ถือว่าเป็นการกระทำชำเรา เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายมาตราอื่นๆที่ไม่เป็นธรรมต่อหญิง เช่น ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๙๕ บัญญัติว่า ผู้ใดทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย หรือจิตใจของผู้อื่นนั้น ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๒ ปี หรือปรับไม่เกิน ๔,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ในการบังคับใช้กฎหมายมาตรานี้แทบจะเป็นไปไม่ได้ในกรณีที่สามีทุบตีหรือทำร้ายร่างกายภรรยา เพราะในทางปฏิบัติ ตำรวจมักจะไม่ดำเนินการใดๆให้ เพราะถือว่าเป็นการทะเลาะระหว่างสามีภรรยา เป็นเรื่องภายในครอบครัวเท่านั้น

บทที่ ๙

จะต้องใช้มาตรการทุกอย่างที่เหมาะสมเพื่อประกันว่าเด็กหญิงและหญิง ไม่ว่าจะสมรสแล้วหรือไม่ จะมีสิทธิเท่าเทียมชายในการศึกษาทุกระดับ และกล่าวโดยเฉพาะคือ

- ก) เงื่อนไขเท่าเทียมกันในการเข้าและศึกษาในสถาบันการศึกษาทุกชนิดรวมทั้งมหาวิทยาลัย โรงเรียนอาชีวะ โรงเรียนเทคนิค และโรงเรียนวิชาชีพ
- ข) มีโอกาสเช่นเดียวกันในการเลือกหลักสูตร การสอนแบบเดียวกัน มีผู้สอนที่มีคุณสมบัติในมาตรฐานเดียวกัน และอาคารสถานที่ตลอดจนอุปกรณ์ของโรงเรียนจะต้องมีคุณภาพเหมือนกัน ทั้งนี้ไม่ว่าสถาบันศึกษานั้นๆจะเป็นสถาบันสหศึกษาหรือไม่
- ค) มีโอกาสเท่าเทียมกันที่จะได้รับการศึกษา และรับประโยชน์เพื่อการศึกษาอื่นๆ
- ง) มีโอกาสเท่าเทียมกันที่จะเข้าโครงการศึกษาตลอดชีพ รวมทั้งโครงการศึกษาเพื่ออ่านออกเขียนได้ของผู้ใหญ่
- จ) ได้ข่าวสารเชิงการศึกษาที่ช่วยให้ครอบครัวมีอนามัยและความเป็นอยู่ดี

จากเนื้อหาในบทนี้ ได้ยืนยันถึงสิทธิทางการศึกษาว่า หญิงจะต้องเท่าเทียมชายในทุกด้าน ไม่ว่าในแง่ของสถานศึกษา, หลักสูตร และโอกาสในทางการศึกษา เป็นต้น

บทที่ ๑๐

๑ จะต้องใช้มาตรการทุกอย่างที่เหมาะสมเพื่อประกันว่าหญิงไม่ว่าจะสมรสแล้วหรือไม่ มีสิทธิเท่าเทียมชายในด้านเศรษฐกิจและสังคม และกล่าวเฉพาะคือ

- ก) สิทธิที่จะฝึกอาชีพ ทำงาน เลือกวิชาชีพและอาชีพโดยเสรี และก้าวหน้าในทางวิชาชีพและอาชีพโดยไม่มี การเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าบนพื้นฐานของสถานะสมรสหรือพื้นฐานอื่นๆ
- ข) สิทธิที่จะได้ค่าจ้างเท่าเทียมชายและได้รับการปฏิบัติเท่าเทียม เมื่อทำงานที่มีคุณค่าเท่ากัน
- ค) สิทธิที่จะลาโดยได้รับค่าจ้าง สิทธิประโยชน์เมื่อเกษียณอายุ และให้มีบทบัญญัติด้วยสวัสดิการว่าด้วยการว่างงาน เจ็บป่วย แก่เฒ่า หรือการไม่สามารถทำงาน กรณีอื่นๆ
- ง) สิทธิรับเงินช่วยเหลือครอบครัวพื้นฐานเท่าเทียมชาย

๒ เพื่อที่จะป้องกันการเลือกปฏิบัติต่อหญิงเพราะการสมรสหรือการเป็นมารดา และเพื่อประกันสิทธิพึงสัมฤทธิ์ของหญิงที่จะทำงาน จะต้องใช้มาตรการป้องกันการไล่ออกในกรณีของการสมรสหรือการเป็นมารดา จัดให้มีการลาระหว่างเป็นมารดาโดยได้รับค่าจ้าง และโดยมีการประกันว่าจะได้รับค่าจ้างและโดยมีการประกันว่าจะได้กลับมาทำงานเดิม และจัดให้มีบริการทางสังคมที่จำเป็นรวมทั้งบริการเลี้ยงดูเด็ก

๓ มาตรการเพื่อคุ้มครองหญิงในการทำงานบางชนิด โดยเหตุที่เกี่ยวข้องด้วยสภาพทางสรีระของหญิง ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ

จากเนื้อหาบทนี้ เป็นการยืนยันถึงสิทธิเท่าเทียมกันในการมีงานทำตามที่ประกาศไว้ใน ปฏิญญาว่าด้วยความเสมอภาคของโอกาสในการทำงานและการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันของลูกจ้างหญิง (Declaration on Equality of Opportunity and Treatment of Women Workers 1975) ความว่า

สิทธิในการทำงาน (right to work) เป็นสิทธิที่มีมาโดยกำเนิด (inalienable right) ของมนุษย์ทุกคนโดยไม่จำกัดเพศ ห้ามมิให้นายจ้างโดยเฉพาะอย่างยิ่งนายจ้างในภาครัฐบาลถือเอาเรื่องเพศมาเป็นเงื่อนไขในการรับลูกจ้างเข้าทำงาน และห้ามมิให้กีดกันหรือเลือกปฏิบัติต่อลูกจ้างหญิง ด้วยเหตุทางด้านสถานภาพของการสมรส อายุ หรือภาวะทางครอบครัว นายจ้างจะต้องปฏิบัติต่อลูกจ้างหญิงเท่าเทียมกับลูกจ้างชายในเรื่องค่าจ้าง โอกาสในการก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน โอกาสในการฝึกฝนอบรมเพิ่มเติม โอกาสที่จะได้รับประโยชน์จากสวัสดิการ หรือระบบประกันสังคมในด้านการว่างงาน การเจ็บป่วย การชราภาพ หรือการที่ไม่สามารถทำงานได้ (disablement) เท่าเทียมกับชาย นอกจากนี้ ลูกจ้างที่เป็นมารดา ยังมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษ เช่น สิทธิในการลาคลอดโดยได้รับค่าจ้าง และได้รับหลักประกันว่าจะได้กลับเข้าทำงานตามเดิมโดยไม่เสียสิทธิต่างๆ ที่มีมาแต่เดิมของตน สิทธิที่จะได้รับบริการสังคมที่จำเป็นต่างๆ รวมทั้งการเลี้ยงดูเด็กด้วย ทั้งนี้โดยถือว่าสิทธิต่างๆอันเกี่ยวเนื่องด้วยการมีครรภ์หรือการเป็นมารดา เป็นสิทธิพิเศษที่ต้องให้แก่หญิง เพราะการตั้งครรภ์หรือการเลี้ยงดูบุตรเป็นภาระในทางธรรมชาติอันหลีกเลี่ยงไม่ได้ของหญิง ซึ่งถือว่าเป็นภาระหน้าที่ในทางสังคม (social responsibility) เพราะฉะนั้นสังคมก็สมควรที่จะต้องให้หลักประกันแก่หญิงเป็นการตอบแทน^{๔๖}

บทที่ ๑๑

๑ หลักความเท่าเทียมในสิทธิของชายและหญิงนั้น จะต้องถือปฏิบัติในทุกรัฐ โดยสอดคล้องกับหลักการต่างๆของกฎบัตรสหประชาชาติและปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

๒ จึงขอให้รัฐบาล องค์การที่ไม่ใช่ของรัฐบาลและเอกชน ทำทุกประการที่ตนสามารถเพื่อส่งเสริมการนำหลักการทั้งหลายที่มีอยู่ในปฏิญญานี้ไปใช้ปฏิบัติ

จากเนื้อหาในบทนี้ ได้ ย้ำเตือน ทุกรัฐให้ ยึดถือและปฏิบัติตาม บทบัญญัติบรรดามี ที่ประกาศไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติและปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้เพื่อ ขจัดการเลือกปฏิบัติต่อหญิง นอกจากนี้ยังได้ประกาศเชิญชวนให้องค์กรของรัฐและเอกชน ได้ร่วมมือร่วมใจกัน และใช้มาตรการทุกอย่างที่จำเป็นเพื่อดำเนินการให้มีการปฏิบัติตาม ปฏิญญาฉบับนี้อย่างจริงจัง

ตามที่กล่าวมาทั้งหมดเรื่อง ปฏิญญาว่าด้วยการขจัดเลือกปฏิบัติต่อหญิง พอสรุปได้ว่า ทั้งๆที่ได้มีเอกสารเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนฉบับต่างๆได้ประกาศรับรองถึงสิทธิของ หญิงไว้แล้ว แต่ในทางความเป็นจริง ยังมีการเลือกปฏิบัติต่อหญิงในรูปแบบต่างๆอยู่อีก มาก ทั้งที่แท้จริงแล้วหญิงมีคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ไม่ด้อยไปกว่าชาย ได้ทำ ประโยชน์และสร้างสรรค์สังคมอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับภาระหน้าที่ต่อ ครอบครัวและการเลี้ยงดูลูก ฉะนั้นด้วยการตระหนักถึงคุณค่าของหญิงตามที่กล่าวมานี้ ทางสมัชชาสหประชาชาติจึงได้ประกาศ ปฏิญญาว่าด้วยการขจัดเลือกปฏิบัติต่อหญิง ขึ้นไว้อีกฉบับหนึ่ง เพื่อชักชวนรัฐและองค์กรเอกชนทั้งหลายให้ร่วมมือร่วมใจกันใช้มาตรการ ทุกอย่างที่มีจำเป็นเพื่อดำเนินการขจัดเลือกปฏิบัติต่อหญิงในรูปแบบต่างๆให้หมดสิ้น ไป ทั้งนี้เพื่อหิบบั่นคั้นสิทธิและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ให้หญิงมีเท่าเทียมชาย

๔ สถานการณ์เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนในส่วนต่างๆของโลก

เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาใน ข้อ ๒ และ ๓ จะกล่าวถึงสถานการณ์ละเมิดสิทธิมนุษยชนใน ส่วนต่างๆของโลกโดยแยกออกเป็น ๓ ประเด็น คือ สถานการณ์ละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยทั่ว ไป, สถานการณ์ละเมิดสิทธิมนุษยชนเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชน และ สถานการณ์การ ละเมิดสิทธิมนุษยชนเฉพาะกลุ่มสตรีเพศ ซึ่งจะได้แยกกล่าวแต่ละประเด็นตามลำดับดังนี้

๔.๑ สถานการณ์ละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยทั่วไป

ในการกล่าวถึงสถานการณ์ละเมิดสิทธิมนุษยชนทั่วไป จะกล่าวเฉพาะสถานการณ์ เด่นๆที่รู้จักกันแพร่หลาย พอเป็นตัวอย่างดังนี้

๔.๑.๑ สถานการณ์ละเมิดสิทธิมนุษยชนในสาธารณรัฐอัฟริกาใต้ : ประเทศที่ เรียกว่า สาธารณรัฐอัฟริกาใต้ (Republic of South Africa) ทุกวันนี้ เป็นประเทศที่ตั้งอยู่ทาง ตอนใต้ของทวีปอัฟริกา ประชากรประกอบด้วยคนผิวขาวที่อพยพไปจากทวีปยุโรป ประมาณร้อยละ ๑๗, ชาวเอเชียและลูกผสมประมาณร้อยละ ๑๒ และคนผิวดำซึ่งเป็นชน

พื้นเมืองอีกประมาณร้อยละ ๗๑^{๕๘} สภาพความเป็นอยู่ของชนพื้นเมืองแต่เดิมมา แม้จะดูเสมือนว่าค่อนข้างลำบากไปบ้าง แต่ก็เป็นวิถีชีวิตที่สุขสงบตามอัตภาพ ดังคำให้การของเนลสัน แมนเดลา (อดีตผู้นำคนผิวดำ) ที่ให้การต่อศาลโดยอ้างถึงสภาพความเป็นอยู่ของคนผิวดำตามคำบอกเล่าสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษว่า

สมัยนั้นผู้คนอยู่กันอย่างสงบภายใต้การปกครองแบบประชาธิปไตยของกษัตริย์... สมัยนั้นดินแดนนี้เป็นของเรา มีชื่อและอำนาจการปกครองของเราเอง แผ่นดินนี้เป็นของทุกคน ไม่มีชนชั้น ไม่มีคนรวย ไม่มีคนจน ไม่มีการแสวงหาผลประโยชน์จากเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ทุกคนมีเสรีภาพและเท่าเทียมกันหมด มันเป็นหลักประกันขั้นพื้นฐานของการปกครองสภาของเราที่เป็นประชาธิปไตยเต็มที่ ทุกคนจากทุกเผ่ามีสิทธิเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือกัน ไม่ว่าจะป็นหัวหน้าเผ่า นักรบ หมอ หรือใครก็ตามที่ต้องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในความคิดของคนยุคนั้น สังคมแบบนี้อาจจะโบราณไม่มั่นคง แต่สังคมนี้เช่นกันเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ประชาธิปไตย ซึ่งไม่มีใครถูกลดตัวลงเป็นทาสหรือผู้ใช้ ซึ่งไม่มี ความยากจนและความละโมภ...^{๕๙}

ครั้นต่อมาเมื่อคนขาวอพยพเข้ามามากขึ้น และเข้ามามีอำนาจทางการเมือง จึงจัดระเบียบสังคมและการปกครองเสียใหม่ตามวิธีการของคนขาวที่เป็นไปในลักษณะของการรังเกียจเหยียดผิว จึงทำให้สภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของคนดำต้องเปลี่ยนไปในทางที่ลำบากแร้นแค้น ยิ่งคนขาวเข้ามาว่านวยกับคนดำมากเท่าใด คนดำก็ลำบากมากขึ้นเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนขาวที่เรียกตนเองว่า พวกอัฟริกันเนอร์ (Afrikaaner)

อัฟริกันเนอร์ เป็นพวกอัฟริกันผิวขาวที่มีเทือกเถาเหล่ากอมาจากชนชาว โบเออร์ (Boers) ซึ่งสืบเชื้อสายมาจากพวกฮอลันดา และถือว่าเป็นนักเดินทางสำรวจรุ่นแรก ๆ ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในดินแดนที่เรียกว่า "สาธารณรัฐอัฟริกาใต้"^{๖๐} พวกอัฟริกันเนอร์ได้นำเอาคริสต์ศาสนาเข้ามาเผยแพร่ในอัฟริกา แต่ก็นำเข้ามาในลักษณะที่เรียกได้ว่า "มือข้างหนึ่งถือคัมภีร์ ส่วนอีกข้างหนึ่งถือปืน" พวกนี้เชื่อว่าพวกเขาเท่านั้นที่เป็นชนรุ่นแรกที่ได้รับการคัดเลือกจากพระเจ้าเพื่อให้ทำหน้าที่นำเอาอารยธรรมอันเจริญของชาวตะวันตกไปเผยแพร่สู่ชนชาติผู้ล่าหลังในอัฟริกา (เหมือนกับที่ชาวยิวเชื่อว่าพวกเขาคือชนชาติที่ได้รับการคัดเลือกจากพระเจ้าให้เข้าไปตั้งถิ่นฐานใน "ดินแดนแห่งสัญญา")

ครั้นต่อมาเมื่อพวก อัฟริกันเนอร์ ได้ครองอำนาจอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะในสมัยของประธานาธิบดี โบธา (Pieter W. Botha) ซึ่งขึ้นครองอำนาจในปี ค.ศ. ๑๙๘๘ รัฐบาลของนายโบธา ได้นำเอาแนวคิดความเชื่อที่ว่าคนขาวมีความเหนือกว่าคนดำ มากำหนดเป็นนโยบายที่รู้จักกันในนาม "อะปาไทด์" (Apartheid) คำว่า Apartheid เป็นภาษาอัฟริกัน

แปลว่า separateness หรือ การแบ่งแยก หรือการอยู่อย่างแบ่งแยก ไม่มีการผสมปนเประหว่างคนขาวกับคนดำ หรืออีกนัยหนึ่งคือการแบ่งแยกชนชั้นตามลักษณะของสีผิว (Racism หรือ Racialism)^{๖๐} นโยบายดังกล่าวถูกกำหนดขึ้นบนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าคนดำมีพันธุกรรมที่ต่ำต้อยกว่าคนขาว (Inferior Breeds) หรืออีกนัยหนึ่งคือคนขาวมีความเหนือกว่าคนดำในทุกๆด้าน (White Supremacy) ถึงแม้จะไม่สามารถอธิบายความเชื่อดังกล่าวนี้ให้สอดคล้องกับหลักการของวิทยาศาสตร์ได้ แต่คนขาวตีความว่าคงจะเป็น เจตนารมณ์ของพระเจ้า ที่ประสงค์จะให้เป็นอย่างนั้น ดังคำกล่าวของ Andries Treunicht หัวหน้าพรรคอนุรักษนิยมของสาธารณรัฐอัฟริกาใต้ (พรรคของคนขาว) ที่กล่าวว่า

ความแตกต่างของผิวสี แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของการจัดชั้นคนตามสีผิวนั่นเอง พวกเราน่าจะถามตัวเรากันว่าพระเจ้าผู้สร้างนี้ไม่ได้ปรารถนาจะสร้างความแตกต่าง เพื่อเป้าหมายที่แน่ชัดอย่างใดอย่างหนึ่งหรือการมีสีผิวที่แตกต่างกันเช่นนี้ไม่เพียงพอแต่จะชี้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมเท่านั้น ยังชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างในความสามารถ และการรู้จักการจ้ดองค์กรต่างๆ ของมนุษย์หลากหลายในพิภพนี้ด้วย^{๖๑}

นอกจากนี้ ลอร์ด มิลเนอร์ (Lord Milner) ข้าหลวงใหญ่อังกฤษผู้มีส่วนก่อตั้งสาธารณรัฐอัฟริกาท่านหนึ่ง ก็ได้เคยกล่าวถึงความไม่เท่าเทียมกันระหว่างคนขาวและคนดำ (กล่าวไว้เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๐๓) ว่า

ความเสมอภาคทางการเมืองของคนผิวขาว (White) กับคนผิวดำ (Black) นั้นเป็นไปได้... คนผิวขาวจะต้องปกครอง(คนผิวดำ) เพราะคนผิวขาวนั้นสูงกว่าคนผิวดำหลายต่อหลายก้าวเหลือเกิน และในก้าวแต่ละก้าวนั้นคนดำต้องใช้เวลานับเป็นศตวรรษทีเดียวกว่าจะปีนป่ายขึ้นมาได้ และอาจจะเป็นไปได้ที่ประชาชนคนผิวดำที่มีอยู่อย่างมากมายนั้น ไม่อาจจะปีนขึ้นมาได้เลยอย่างแน่นอนแม้แต่ก้าวเดียว^{๖๒}

นอกจากนี้ คนเขายังหาเหตุผลอื่นๆ มาอธิบายประกอบ เช่น ในด้านความสุนทรีย์ของร่างกาย, ศักยภาพทางความคิด, ความดุร้ายป่าเถื่อนที่ชอบกินเนื้อพวกเดียวกัน, การนับถือลัทธิเผ่าพันธุ์นิยม (Tribalism) และนับถือผีสังเทวดา (Animism), เคยตกเป็นคนรับใช้หรือเป็นทาสที่ถูกนำไปขายทอดตลาดในยุโรปและสหรัฐอเมริกามาก่อน เป็นต้น ฉะนั้นคนขาวจึงถือว่าคนดำถ้าจะเป็นได้ก็แค่ "Hewers of wood and drawers of water" (คนหักล้างถางป่าและคนตักน้ำ)^{๖๓} เท่านั้น

พื้นฐานความเชื่อและนโยบาย "อะปาไทด์" ดังกล่าวนี จะเห็นได้ว่าผิดไปจากปรัชญาอุดมการณ์ของปฏิญาณสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่ถือว่าทุกคนเกิดมาแม้จะต่างเชื้อชาติ ศาสนา เพศ ภาษา และสีผิว แต่ทุกคนต่างก็มีความเท่าเทียมกันในเกียรติและ

ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เมื่อพวกอัฟริกันเนอร์ วาง หลักอุดมการณ์ แตกต่างไปเช่นนี้จึงทำให้พวกเขา กำหนด หลักการพื้นฐาน และ หลักปฏิบัติ ต่อคนดำแตกต่างไปจากที่ประกาศไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ฉะนั้นรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐอัฟริกาใต้จึงได้บัญญัติกฎหมาย, กำหนดระเบียบกฎหมายวิธีปฏิบัติ ตลอดจนปลูกฝังแนวคิดความเชื่อ และวิถีดำเนินชีวิตที่ละเมิดสิทธิคนดำในทุกรูปแบบ เพื่อที่จะทำให้นโยบายการอยู่อย่างแบ่งแยก บรรลุเป้าหมาย ดังพอจะยกมาให้เห็นเป็นตัวอย่างดังนี้

ในปี ค.ศ. ๑๙๔๙ มีการออกรัฐบัญญัติห้ามการสมรสระหว่างคนขาวกับคนดำ (Prohibition of Mixed Marriage Act) ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนถือว่าเป็นความผิดอาชญากรรมและจะต้องถูกลงโทษสถานหนัก

ในปี ค.ศ. ๑๙๕๐ มีการออกกฎหมายห้ามมีความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างคนขาวกับคนดำ ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนถือว่าเป็นความผิดอาชญากรรม และจะต้องถูกลงโทษสถานหนักเช่นกัน กฎหมายฉบับนี้ถูกต่อต้านจากนานาชาติอย่างรุนแรง ทำให้ต้องประกาศยกเลิกในปี ค.ศ. ๑๙๘๕ แต่ถึงแม้ว่าจะยกเลิกโดยกฎหมาย แต่ในทางความเป็นจริงคนขาวพยายามปลูกฝังให้เกิดความรู้สึกรังเกียจและขะยะแขยงคนดำอย่างรุนแรง๖๔

ในปีเดียวกันนี้ มีการออกรัฐบัญญัติแบ่งแยกเขตที่อยู่อาศัยระหว่างคนขาวกับคนดำ (Group Areas Act) และรัฐบัญญัติจัดระเบียบความเป็นอยู่ของคนในชาติตามลักษณะของสีผิว (Population Registration Act)

ในปี ค.ศ. ๑๙๕๓ มีการประกาศอะปาทไทด์ให้เป็นประมวลกฎหมาย และมีการปิดประกาศตามสถานที่ต่างๆเพื่อให้ทราบทั่วกัน

ในปี ค.ศ. ๑๙๕๙ มีการออกกฎหมายเพื่อแบ่งแยกมหาวิทยาลัยระหว่างคนขาวกับคนดำ และก่อนหน้านี้อีกมีการบังคับให้ใช้ ภาษาอัฟริกันเนอร์ (ภาษาของคนขาว) ในระดับประถมศึกษา และจัดหลักสูตรการเรียนการสอนที่ต่ำกว่ามาตรฐานของคนขาว

ฯลฯ

เพื่อที่จะให้บรรลุเป้าหมายตาม นโยบายอะปาทไทด์ รัฐบาลได้ดำเนินการทุกวิถีทาง เช่น การประกาศจัดตั้ง "เขตภูมิลำเนาเดิม" ของคนดำที่เรียกว่า "เขตโฮมแลนด์"(Homeland) หรือที่ภาษาอัฟริกันเรียกว่า "บันตูลสถาน" (Bantustands) ไว้เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยเฉพาะคนดำ ทั้งนี้เพื่อที่จะป้องกันมิให้คนดำเข้าไปปะปนอยู่ใน "เขตผู้ดี" (Residence Area) ย่านคนขาว การกระทำดังกล่าวนี้ได้ก่อให้เกิดปฏิกิริยาต่อต้านจากคนดำอย่างรุนแรง เพราะใน

เขตบันตูลสถานเป็นสถานที่อดอยากแร้นแค้นแทบจะไม่มี การเคลื่อนไหวใดๆทาง เศรษฐกิจให้พออย่าได้เลย จึงทำให้คนดำพยายามหลบหนีเข้ามาหางานทำในย่านคนขาว เสมอ คนขาวก็พยายามกระทำทุกวิถีทางเพื่อที่จะขับไล่คนดำออกไป บางครั้งถึงกับไล่ กวาดต้อนจับกุมใส่รถบรรทุกเพื่อนำไปปล่อยในย่านคนดำตามเดิมดังที่ **สังฆราชตุตู (Tutu)** กล่าวไว้ว่าแต่ละวันท่านได้เห็น **"มนุษย์เหล่านี้ (คนผิวดำ) ได้รับการปฏิบัติเยี่ยงกระสอบมัน สำปะหลัง"** (คือถูกนำไปโยนทิ้ง)^{๖๖} และเพื่อที่จะทำให้นโยบายแบ่งแยกกันอยู่ประสบผล สำเร็จมากยิ่งขึ้น รัฐบาลจึงได้ออกกฎหมาย Pass Law อันเป็นกฎหมายจำกัดการเคลื่อนที่ สัตว์จรของคนดำ โดยกำหนดให้คนดำจะต้องพกพา ใบผ่าน (pass) ติดตัวพร้อมที่จะตรวจ สอบได้ว่ามาจากบันตูลสถานใด เข้ามาทำงานที่ใด และจะต้องกลับไปสู่ภูมิลำเนาเดิม ณ ที่ ใด^{๖๗}

ในด้านการให้บริการสาธารณะต่างๆ มีการแบ่งแยกระหว่างกัน ถ้าไม่แบ่งแยกคนละ สถานทีก็แบ่งแยกคนละเวลา ไม่ว่าในโรงภาพยนตร์ ในรถไฟ ในรถโดยสารประจำทาง ใน ห้างสรรพสินค้า ที่ทำการไปรษณีย์ (ต้องเข้าออกคนละประตู) บนทางเท้า ถ้ามีคนขาว ปรากฏตัวให้เห็น คนดำจะต้องหลบลงข้างทาง หรือแม้แต่ในโรงพยาบาล คนขาวจะได้รับ การรักษาก่อน จนกระทั่งเลยเวลาห้าโมงเย็นไปแล้วจึงจะถึงคิวคนดำ

ในทางด้านการเมือง คนดำไม่สิทธิออกเสียงและสมัครรับเลือกตั้ง พรรคการเมือง ของคนดำ (พรรคเอเอ็นซี.- อัฟริกัน เนชันแนล คองเกรส) ถูกถือว่าเป็นพรรคที่ผิดกฎหมาย ประชาชนถูกห้ามการชุมนุมเพื่อเรียกร้องสิทธิใดๆ ถ้าผู้นำคนดำแสดงความคิดเห็นใดๆ จนเป็นที่หวาดระแวงว่าเป็นการต่อต้านคนขาว คนขาวจะหาทางกำจัดผู้นำคนดำนั้นเสีย ตามภาชิตอัฟริกันเนอร์ (ภาชิตของคนขาว) ที่ว่า **"ถ้าคุณทำอะไรฟักทองที่ออกลูกเต็มต้นไว้ แล้วถ้าคุณเห็นหมูตัวหนึ่งยืนใกล้ๆไรฟักทองนั้น คุณไม่อาจแน่ใจได้ว่าหมูตัวนั้นจะเข้าไปกินลูกฟักทองของคุณหรือไม่ คุณจำเป็นต้องหาหนทางกำจัดหมูตัวนั้นเสียก่อน"**^{๖๘}

ในด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน คนดำจะไม่มีหลักประกันใดๆที่จะปก ปองตนเองได้ พวกเขาอาจจะถูกตำรวจจับกุมไปทำการสอบสวนในเวลาใด และสอบสวน นานเท่าใดก็ได้ โดยที่ไม่มีการตั้งข้อหา เมื่อตกเป็นผู้ต้องหาหรือตกเป็นนักโทษแล้ว สภาพ ความเป็นอยู่ในห้องขัง หรือในคุกจะเต็มไปด้วยความทารุณโหดร้าย อาจจะถูกขังเดี่ยว ห้าม อาบน้ำ ห้ามออกรับแสงแดด หรือไม่กี่ให้กร้าแดดเปรี้ยงในหน้าร้อน ให้ถอดเสื้อผ้าล่อนจ้อน ในหน้าหนาว รับประทานอาหารเลวๆกับน้ำต้มผักขะลอะวนเวียนซ้ำซากตลอดทั้งปี ถูกไต่ สนวนด้วยวิธีข่มขู่ทางจิตวิทยาและถูกซ้อมอย่างป่าเถื่อน ถูกเกณฑ์ให้ทำงาน

หนักตลอดเวลา นอนตากยุงในที่สกปรกและอับชื้น อนุญาตให้ญาติเข้าเยี่ยมได้ ๖ เดือนต่อ ครั้งๆละไม่เกินครึ่งชั่วโมง อนุญาตให้มีการติดต่อกันทางจดหมายได้ ๖ เดือนต่อ ๑ ฉบับ แต่ละฉบับบรรจุข้อความได้ไม่เกิน ๕๐๐ คำ เนื้อหาในจดหมายจะเขียนได้เฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับส่วนตัวและครอบครัวเท่านั้น จดหมายทุกฉบับจะต้องถูกเซนเซอร์ก่อน^{๖๙}

๔.๑.๒ สถานการณ์ละเมิดสิทธิมนุษยชนในส่วนอื่นๆของโลก : อันที่จริงการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้เกิดขึ้นและมีอยู่ในทุกแห่งหนและในทุกส่วนของโลก ไม่ว่าในประเทศที่พัฒนาแล้วที่กำลังพัฒนา หรือในประเทศที่ด้อยพัฒนา แต่ถ้าสถานการณ์นั้นไม่โจ่งแจ้ง และไม่กระทบต่อคนหมู่มาก ก็จะไม่มีการหยิบยกมากล่าวถึง หรือหยิบยกมากล่าวก็เฉพาะในกลุ่มเล็กๆ แต่ถ้าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างโจ่งแจ้งและกระทบต่อคนหมู่มาก ก็ไม่สามารถปกปิดได้มิดชิด และจะถูกหยิบยกมาประณามตำหนิจากผู้ที่ห่วงแทนสิทธิมนุษยชนทั้งหลาย ดังพอที่จะหยิบยกมากล่าวโดยสังเขปดังนี้

๑ สถานการณ์ละเมิดสิทธิมนุษยชนในอาณานิคมของโปรตุเกสในแอฟริกา : ประเทศโปรตุเกสได้ชื่อว่าเป็นประเทศนักล่าอาณานิคมชาติหนึ่งที่มีอาณานิคมอยู่หลายแห่งในทวีปแอฟริกา เช่น Angola, Guinea และ Mozambique เป็นต้น ในอาณานิคมแต่ละแห่งเหล่านี้ โปรตุเกสได้ใช้กำลังทหารเข้าปราบปรามอย่างโหดร้ายทารุณ รังแกข่มเหง ขูดรีดแรงงาน หรือแม้แต่เกณฑ์แรงงานส่งออกนอกประเทศตามอำเภอใจ จนถูกประณามว่าโปรตุเกสได้กระทำอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติด้วยตัวเอง (Crime against humanity)^{๗๐}

๒ สถานการณ์ละเมิดสิทธิมนุษยชนในธิเบต : ธิเบตเป็นประเทศที่มีภูเขาล้อมรอบ ประชากรนับถือศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ มีองค์ดาไลลามะเป็นประมุขทั้งทางฝ่ายอาณาจักรและฝ่ายศาสนจักร ลักษณะนิสัยของชาวธิเบตเป็นคนรักสงบ ไม่ค่อยสนใจโลกภายนอก ธิเบตมีประเทศบ้านใกล้เรือนเคียง คือ อินเดีย เนปาล และจีน แต่ถ้าพิจารณาในแง่สิทธิมนุษยชน จีนมิได้ถือว่าธิเบตเป็นชาติที่เสมอตน หากเป็นเพียงประเทศทางออกของจีนเท่านั้น ครั้นต่อมาเมื่อจีนเปลี่ยนการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ ธิเบตพิจารณาเห็นว่าอาจจะเป็นภัยต่อศาสนาพุทธ จึงได้ประกาศตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนในปี พ.ศ. ๒๔๙๓ จีนจึงกรีธาทัพเข้าบีบบังคับให้ธิเบตยอมเป็นส่วนหนึ่งของตน และเมื่อธิเบตประสบความพ่ายแพ้ องค์ดาไลลามะ จึงลี้ภัยไปอยู่ประเทศอินเดียเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๒ และชาวธิเบตอีกเป็นจำนวนมากลี้ภัยไปอยู่ในประเทศภูฏาน เนปาล ลิซิม และอินเดีย และเมื่อจีนสามารถควบคุมธิเบตให้อยู่ในอำนาจได้แล้ว ได้กระทำการทารุณกดขี่และละเมิดสิทธิมนุษยชนชาวธิเบตต่างๆนานา ตามรายงานของคณะกรรมการนิติศาสตร์สากล (International Commission of Jurists) ที่รายงานว่า

ชาวธิเบตถูกฆ่าตายเป็นเรือนหมื่น ทั้งนี้เพราะถูกสงสัยว่าต่อต้านคอมมิวนิสต์ หรือเก็บเงินไว้มาก หรือมีตำแหน่งดี แต่ส่วนใหญ่ถูกฆ่าเพราะไม่ยอมสละพระศาสนาตั้งเดิม วิธีการฆ่านั้นกระทำอย่างทารุณ เพราะมีการยิงเป้า ตรึงกับไม้กางเขน เผาทั้งเป็น กดน้ำ แขนงคอ หรือปล่อยให้อดอาหาร ฯลฯ และเป็นการฆ่าต่อหน้ามหาชนเพื่อให้เพื่อนบ้านดูเป็นเยี่ยงอย่าง

ทั้งหญิงทั้งชายถูกฆ่าในขณะที่คนในครอบครัวต้องมาคอยดูและมีการบังคับให้ลูกเล็กๆ ยิงพ่อแม่

สำหรับลามะนั้นถูกกล่าวหามากกว่าเพื่อน คือจีนคอมมิวนิสต์หาว่าลามะไม่ทำประโยชน์ กินแรงงานคนอื่น จึงทรมาณให้ไถนา ให้ลากรถ แล้วปล่อยให้ค่อยๆตาย

นอกจากการฆ่าแล้ว จีนก็ยังจำคุกชาวธิเบตและเอาไปอยู่ค่ายกักกัน เป็นเหตุให้ต้องเสียชีวิตเป็นจำนวนมากเพราะถูกทรมาณ ถูกบังคับให้ทำงาน บ้างก็ฆ่าตัวตายเพราะทนสภาพดังกล่าวไม่ไหว

เด็กนับเป็นจำนวนพันๆตั้งแต่ทารกแรกเกิดจนอายุ ๑๒ ปี ถูกนำตัวไปจากบิดามารดา โดยไม่มีวันเห็นหน้ากันได้อีก ถ้าบิดามารดาขัดขืนก็จะถูกจำคุกหรือถูกฆ่า

นอกจากนี้จีนคอมมิวนิสต์ยังทำลายวัดวาอารามเป็นจำนวนมาก และส่งลามะไปทำงานกรรมกรตามค่ายกักกัน โดยขู่ว่าถ้าไม่ละพรหมจรรย์จะฆ่าพร้อมกับแปรสภาพของวัดให้เป็นโรงพยาบาลและคอกม้า^{๗๑}

ตามหลักฐานต่างๆที่ปรากฏ คณะกรรมการนิเทศศาสตร์สากล จึงลงความเห็นว่าเป็นคอมมิวนิสต์กระทำผิดฐานทำอาชญากรรมอันหนักที่สุดเท่าที่บุคคลใดหรือชาติใดจะกระทำได้ กล่าวคือจงใจทำลายชาติทั้งชาติจิตใจล้างผลาญทั้งชาติหรือส่วนหนึ่งของชาติและศาสนา^{๗๒}

๓ สถานการณ์ละเมิดสิทธิมนุษยชนในรัสเซีย บุลกาเรีย และฮังการี : ปัญหาละเมิดสิทธิมนุษยชนในรัสเซียที่ถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาในสมัชชาสหประชาชาติ คือ การที่กฎหมายรัสเซียไม่ยินยอมให้หญิงรัสเซียที่สมรสกับชายต่างชาติสามารถเดินทางตามสามีออกนอกประเทศได้^{๗๓} ส่วนปัญหาในbulกาเรียและฮังการีที่ถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาคือ การที่รัฐบาลbulกาเรียและฮังการีปฏิบัติต่อ Cardinal Minszenty และพระชั้นราชาคณะอื่นๆ ที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกี่ยวกับเรื่องเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพิมพ์การโฆษณา การนับถือศาสนา และความคิดเห็นทางการเมือง^{๗๔}

๔.๒ สถานการณ์ละเมิดสิทธิมนุษยชนเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชน

ดูเสมือนว่ารูปแบบของการละเมิดสิทธิเด็กมีลักษณะคล้ายคลึงกันแทบจะทุกแห่งหนในทั่วทุกส่วนของโลก ในประเทศที่พัฒนาแล้วจะมีการปลูกฝังจิตสำนึกให้เห็นคุณค่า

ของเด็กมากกว่า แรงบีบคั้นทางเศรษฐกิจน้อยกว่า เมืองค์กรที่คอยสอดส่องดูแลคุ้มครองเด็กได้ทั่วถึงกว่า การละเมิดสิทธิเด็กจึงมีน้อย ในประเทศที่กำลังพัฒนา เงื่อนไขปัจจัยที่คอยปกป้องคุ้มครองเด็กค่อยๆ ลดลง การละเมิดสิทธิเด็กจึงมีมากขึ้น ส่วนในประเทศที่ยังด้อยพัฒนา เงื่อนไขปัจจัยที่คอยปกป้องคุ้มครองเด็กแทบจะไม่มีเลย การละเมิดสิทธิเด็กจึงมีมากตามสัดส่วน อย่างไรก็ตาม รูปแบบลักษณะ ของการละเมิดสิทธิเด็กในแต่ละแห่งมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ดังพอที่จะหยิบยกมากล่าวโดยสังเขปดังนี้

๑ เด็กถูกขูดรีดแรงงาน คือ เด็กจะถูกผลักดันเข้าสู่ตลาดแรงงานก่อนวัยอันสมควร, ถูกใช้ให้ทำงานหนักแต่จ่ายค่าตอบแทนต่ำ, ถูกใช้ให้ทำงานที่ผิดกฎหมายคุ้มครองแรงงานเด็ก, ให้ทำงานในสถานประกอบการที่ไม่ถูกสุขลักษณะ เช่น ร้อนอบอ้าว อับทึบ แสงสว่างไม่เพียงพอ ทำงานบนพื้นปูนหรือยืนทำงานทั้งวัน ถูกลงโทษเพราะทำงานช้าหรือทำงานผิดพลาดเพียงเล็กน้อย ถูกกักกันให้อยู่แต่ในสถานประกอบการ ไม่มีโอกาสออกไปเล่นหาความสนุกเพลิดเพลินตามประสาวัยเด็ก ที่พักผ่อนหลับนอนแออัดคับแคบไม่ถูกสุขลักษณะ ถูกตัดขาดการติดต่อกับครอบครัว และถูกปิดกั้นโอกาสทางการศึกษาเพื่อหาความรู้ออกไปประกอบอาชีพเพื่อที่จะนำไปพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต

๒ เด็กถูกซื้อขายและถูกลักพาตัว คือ เด็กถูกซื้อขายหรือถูกลักพาตัวไปเพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆกัน เช่น ในสาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งยึดถือนโยบายมีลูกคนเดียว ประกอบกับค่านิยมคนจีนที่ให้ความสำคัญต่อลูกชายมากกว่าลูกหญิง ฉะนั้นเมื่อครอบครัวใดได้ลูกหญิงก็มักจะถูกขายเป็นบุตรบุญธรรมของชาวต่างชาติ เพื่อจะได้สิทธิมีลูกคนใหม่แทน ส่วนในประเทศไทย มักจะมีข่าวอยู่เสมอว่าเด็กทางภาคใต้ถูกลักพาตัวซื้อขายไปเป็นบุตรบุญธรรมของชาวมาเลเซีย นอกจากนี้เด็กในประเทศด้อยพัฒนา มักถูกซื้อขายเข้าสู่ตลาดแรงงานตั้งแต่เยาว์วัย ส่วนเด็กหญิงทางภาคเหนือของไทยเป็นจำนวนมาก รวมทั้งเด็กชาวเขา เด็กกะเหรี่ยง ไทยใหญ่ ไทยลื้อในรัฐฉานของประเทศพม่า เด็กหญิงชาวลาว เป็นต้น ถูกลักพาตัวหรือซื้อขายเข้าสู่ธุรกิจทางเพศ หรือขายไปประกอบอาชีพโสเภณีเด็ก นอกจากนี้ ยังคาดการณ์กันว่ามีความเป็นไปได้อย่างมากที่เด็กอินเดียจะถูกซื้อขายหรือลักพาตัวไปผ่าตัดนำเอาอวัยวะบางส่วนไปปลูกถ่ายให้ผู้อื่น

๓ เด็กถูกทอดทิ้งให้อดอยากหิวโหยและขาดการศึกษา คือ ยังมีเด็กแทบทุกแห่งหนในทุกส่วนของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศด้อยพัฒนาแถบทวีปเอเชียและแอฟริกา ที่ยังต้องประสบกับความอดอยากหิวโหยแทบจะไม่มีอาหารตกถึงท้องในแต่ละวัน หรือถ้าจะ

ได้รับประทานบ้างก็ยังอยู่ในระดับที่เรียกว่าทุพโภชนาการ จึงทำให้เด็กเหล่านั้นกลายเป็นโรคขาดสารอาหาร ร่างกายแคระแกร็นไม่เจริญเติบโต และต้องเสียชีวิตตั้งแต่เยาว์วัย นอกจากนี้ยังมีเด็กและเยาวชนในประเทศเหล่านี้อีกเป็นจำนวนมากที่ขาดการศึกษา โดยที่รัฐบาลไม่อยู่ในศักยภาพที่จัดการศึกษาให้แก่เยาวชนของตนได้อย่างทั่วถึง

ถ้าจะพิจารณาปัญหาดังกล่าวอย่างลึกซึ้ง จะเห็นได้ว่าการที่เด็กในสวนใดของโลกต้องประสบกับความอดอยากหิวโหยและขาดการศึกษา มิใช่เป็นเพียงปัญหาเฉพาะของท้องถิ่นนั้นเท่านั้น แต่ถือว่าเป็นปัญหาของมวลมนุษยชนโดยรวม ทั้งนี้เพราะเด็กมิใช่เป็นสมบัติเฉพาะ ของครอบครัว ของสังคม หรือของประเทศนั้นๆ เท่านั้น หากแต่ถือว่าเป็นสมบัติส่วนรวมของมวลมนุษยชาติ ฉะนั้น จึงถือว่าเป็นภาระหน้าที่ของมวลมนุษยชนทั้งหลายที่จะต้องร่วมมือร่วมใจกันให้การช่วยเหลือเด็กเหล่านี้ได้อิ่มท้องและเจริญเติบโตขึ้นเป็นมวลมนุษยชาติที่มีคุณภาพต่อไป ถ้าประเทศใดที่อยู่ในศักยภาพที่จะให้การช่วยเหลือได้ แต่กลับเพิกเฉย ก็ถือว่าเป็นประเทศนั้นละเมิดสิทธิเด็กด้วยเช่นกัน

๔ เด็กถูกทอดทิ้งให้เป็นเด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน และปัญหาเด็กพิการ คือ ยังมีเด็กอีกกลุ่มหนึ่งที่ถูกละเมิดสิทธิอันเนื่องมาจากเงื่อนไขทางด้านครอบครัว อาจจะเป็น ครอบครัวที่บ้านแตกสาแหรกขาด บิดามารดาตายจากหรือแยกกันอยู่ บิดามารดาหย่าร้าง ทำให้เด็กต้องกลายเป็นลูกกำพร้า ถ้าจะว่าไปแล้วแม้ว่าความเป็นสามีภรรยาอาจจะหย่าขาดจากกันได้ แต่ความเป็นพ่อแม่กับลูกไม่อาจหย่าขาดจากกันได้เลย เด็กย่อมต้องการทั้งบิดาและมารดา ถ้าขาดฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด เด็กย่อมเสียสิทธิที่จะพึงมีพึงได้บางอย่างด้วย ส่วนเด็กอีกกลุ่มหนึ่งที่มักจะถูกละเมิดสิทธิอยู่เสมอ คือเด็กที่เกิดในครอบครัวที่พ่อแม่มีอาชีพก่อสร้างซึ่งมักปล่อยให้ลูกให้อยู่กับปู่ย่าตายาย หรืออยู่กันเองตามลำพัง แล้วพ่อแม่ร่อนเร่พเนจรไปตามแหล่งงานอยู่เรื่อยๆ จนกระทั่งลูกไม่สามารถตามหาครอบครัวได้พบ จึงต้องกลายเป็นเด็กเร่ร่อนจรจัด และมักจะถูกมองว่าเป็น พวกขยะสังคม นอกจากนี้ยังมีเด็กอีกกลุ่มหนึ่งที่ถูกละเมิดสิทธิอันเนื่องมาจากเงื่อนไขทางด้านร่างกายของตน เช่น เด็กตาบอด หูหนวก แขนขาพิการ เป็นต้น โดยปกติ รัฐสิทธิและรัฐสวัสดิการทั้งหลายมักจะถูกจัดให้โดยคำนึงถึงเด็กที่มีสภาพร่างกายสมบูรณ์ประกอบเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้เด็กพิการขาดการเหลียวแลเท่าที่ควร ฉะนั้นเด็กพิการจึงถูกละเมิดสิทธิไปโดยปริยาย

ตามที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นรูปแบบของการละเมิดสิทธิเด็กที่แลเห็นได้อย่างประจักษ์แจ้ง นอกจากนี้ยังมีการละเมิดในรูปแบบที่ไม่รู้ตัว เช่น การรักหวงตามใจเด็กมากเกินไป จนเด็กขาดโอกาสเรียนรู้โลกภายนอกด้วยตนเอง หรือการอบรมเลี้ยงดูที่ผิดวิธีดังที่ดวงเดือน ศาสตรภักดิ์ ได้รายงานเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทยไว้ว่า

การอบรมสั่งสอนของคนไทย มุ่งในระบบอาวุโส คือมุ่งให้บุตรธิดาเชื่อในตัวบุคคลมากกว่าหลักการ การดำเนินชีวิตประจำวันในครอบครัวหรือโรงเรียนเป็นไปในลักษณะที่ว่าบุตรธิดาไม่กล้าโต้แย้งผู้ปกครองและครูอาจารย์ แม้จะเป็นการโต้แย้งที่ขอบด้วยเหตุผล และหลักการที่ถูกต้องก็ตาม เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้หนุ่มสาวโดยทั่วไปยังคงกลายเป็นเด็กทารกที่เสียวไม่โตเพราะส่วนใหญ่ยังขาดความคิดริเริ่มและความเป็นตัวของตัวเอง^{๗๕}

๔.๓ สถานการณ์ละเมิดสิทธิมนุษยชนเฉพาะกลุ่มสตรีเพศ

สถานการณ์การเลือกปฏิบัติและละเมิดสิทธิสตรีมีหลายรูปแบบ ในแทบจะทุกแห่งหนในทุกส่วนของโลกดังพอที่จะยกตัวอย่างมาให้ดู เช่น ในแถบอัฟริกาที่มีประเพณีทรมานหญิง คือ เมื่อเด็กหญิงอายุได้ ๙ ขวบ จะต้องถูกขริบอวัยวะเพศเพื่อให้หมดสมรรถภาพที่จะรับความสุขทางเพศ^{๗๖} ในเอสกีโมบางเผ่า สามีมีสิทธิให้ยืมภรรยาของตนแก่ผู้ชายที่ขอบพอได้ ในเคนยา หญิงม่ายถูกตีค่าเป็นเพียงมรดกสืบทอดจากพี่ถึงน้อง คือ เมื่อพี่ชายตายลง ภรรยาของพี่ชายก็ตกเป็นมรดกที่สืบทอดสู่น้องชายต่อไป ถ้าหญิงนั้นประสงค์จะแต่งงานใหม่ ประเพณีกำหนดให้หญิงนั้นต้องตกเป็นมรดกในครอบครัวของสามีเก่าก่อน หลังจากนั้นจึงจะแยกไปแต่งงานกับชายอื่นได้^{๗๗} ในอินเดีย ผู้หญิงถูกลวนลามในทุกๆ ๒๖ นาที, ถูกทำร้ายร่างกายทุกๆ ๓๓ นาที, ถูกลักพาตัวทุกๆ ๔๓ นาที, ถูกข่มขืนทุกๆ ๕๔ นาที และถูกฆ่าเกี่ยวกับเรื่องไม่สามารถจัดหาสินสอดทองหมั้นได้ทุกๆ ชั่วโมง^{๗๘}

ส่วนสถานภาพและบทบาททางด้านการเมืองและสังคม หญิงยังอยู่ในฐานะที่ด้อยกว่าชาย ตามที่องค์การยูนิเซฟได้รายงานถึงความก้าวหน้าเกี่ยวกับสถานภาพของสตรีในปี ๒๕๓๘ ว่า หากจะเทียบกับเมื่อ ๕๐ ปีที่แล้ว จะเห็นได้ว่าสตรีเข้ามามีส่วนร่วมทางด้านการเมืองมากขึ้น เช่น หญิงในญี่ปุ่นและฝรั่งเศสเมื่อ ๕๐ ปีก่อน ไม่มีสิทธิแม้แต่จะออกเสียงเลือกตั้ง แต่ขณะนี้เริ่มมีการยอมรับในสิทธิของสตรีมากขึ้น แต่ก็ยังน้อยกว่าสิทธิของบุรุษเป็นอย่างมาก ในบรรดานักการเมืองทั่วโลกมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ประมาณ ๓๔,๐๐๐ คน มีสตรีเพียง ๓,๗๐๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๙ ในขณะที่เป็นเพศชายถึงร้อยละ ๙๑ ประเทศที่มีนักการเมืองเป็นสตรีมากที่สุดคือสวีเดน มีถึงร้อยละ ๔๒ รองลงมาคือนอร์เวย์ เดนมาร์กและเนเธอร์แลนด์ ถ้าจะพิจารณาถึงตำแหน่งสตรีในวงการบริหาร มีอยู่ถึง ๖๒ ประเทศ ที่ไม่มีสตรีเลย หากจะคิดสัดส่วนของสตรีในวงการบริหาร มีอยู่เพียงร้อยละ ๖ เท่านั้น^{๗๙}

ส่วนสถานการณ์ทางด้านแรงงานและการศึกษา ทางองค์การสหประชาชาติ ได้รายงานว่ ในปัจจุบันมีคนยากจนถึงระดับแทบไม่มีจะกิน (รายได้ต่ำกว่า ๓๗๐ เหรียญสหรัฐ

ตามเกณฑ์ของธนาคารโลก) ราว ๑,๓๐๐ ล้านคน เป็นหญิงถึงร้อยละ ๗๐ ในจำนวนนี้มีผู้ไม่รู้หนังสือถึง ๑,๐๐๐ ล้านคน เป็นหญิงถึง ๒ ใน ๓ และจำนวนผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน ๒,๘๐๐ ล้านคน มีผู้ตกงาน ๘๐๐ ล้านคน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง๔๐

ในสาธารณรัฐประชาชนจีน เพศหญิงถูกกดขี่และละเมิดสิทธิอย่างรุนแรง นโยบายวางแผนครอบครัวให้มีลูกเพียงคนเดียว นำไปสู่การทำแท้งเอาทารกเพศหญิงออกปีละนับล้านคน๔๑ เมื่อคลอดแล้วก็ถูกฆ่าตายอีกเป็นจำนวนมาก หรือไม่ก็ถูกขายเป็นบุตรบุญธรรมของชาวตะวันตก ผู้หญิงจีนมีโอกาสทางการศึกษาน้อยกว่าชาย แต่ทำงานหนักไม่แพ้ชาย ในขณะที่รายได้จากการทำงานในลักษณะเดียวกันต่ำกว่าชายถึงร้อยละ ๓๐-๔๐ ในบังคลาเทศและเนปาล ยึดถือค่านิยมเรื่องการมีบุตรชายอย่างรุนแรง จนถึงกับเลือกปฏิบัติต่อสตรีหรือทารกเพศหญิง ทำให้หญิงขาดการเอาใจใส่ดูแลจนต้องตายก่อนวัยและมีอายุโดยเฉลี่ยต่ำกว่าชาย นอกจากนี้ยังมีการเลือกปฏิบัติเกี่ยวกับการให้โอกาสทางการศึกษาแก่ลูกชายมากกว่า คือลูกหญิงไม่ได้เรียนหนังสือหรือได้เรียนเพียงเล็กน้อย๔๒ ในตะวันออกกลาง เมื่อจะออกจากบ้าน หญิงจะต้องปิดคลุมหน้าโพลีให้เห็นเฉพาะดวงตา และถ้าหญิงคนใดมีชู้ อาจจะถูกจับมัดติดกับเสาแล้วให้คนทั่วไปรุมกันขว้างปาด้วยก้อนหิน นอกจากนี้หญิงในหลายประเทศต้องตกเป็น เมียสั่งทางไปรษณีย์ (mail order brides) และถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการพาณิชย์ผ่านสื่อมวลชน เช่น ผ่านธุรกิจการท่องเที่ยวในทำนองโฆษณาให้นักท่องเที่ยวมาหาความสำราญจากหญิง ตลอดจนชักน่านักท่องเที่ยวในรูปแบบของการโฆษณาโดยใช้หญิงเป็นเครื่องให้ความบันเทิงทางวัฒนธรรม (cultural entertainers) ซึ่งเท่ากับว่าหญิงถูกลดคุณค่าลงเป็นเพียงวัตถุทางพาณิชย์เท่านั้น

ส่วนในประเทศไทย ตั้งแต่ สมัยอดีตมา ฐานะของผู้หญิงไม่ดีนัก การมีลูกหญิงมักถูกเปรียบเปรยในเชิงเยาะเย้ยถากถางว่า เหมือนมีส้วมหน้าบ้าน และมีคำกล่าวในเชิง ยกชาย-ข่มหญิง ว่า ชายข้าวเปลือก (ตกที่ไหน งอกที่นั่น นำความเจริญหรือเจริญพันธุ์มาให้) หญิงข้าวสาร (ตกที่ไหนก็ไม่งอก มีแต่เน่า หรือนำความเสื่อมเสียมาสู่วงศ์ตระกูลและครอบครัว) ลูกหญิงเมื่อโตเป็นสาว ถ้าจะมีคู่ครองก็ต้องเป็นไปตามความเห็นดีเห็นงามของผู้ใหญ่ในระบบ คลุ่มถุงชน ส่วนบทบาทหน้าที่ในครอบครัว สามีถูกจัดให้อยู่ในฐานะข้างเท้าหน้า ภรรยาเป็นข้างเท้าหลัง ภรรยามีแต่ ภาระหน้าที่ แต่ไม่มี สิทธิ บางครั้งอาจจะถูกถือเป็นเพียง "นางก้นครัว" ผู้หญิงมักจะถูกกระหนาบกระเทียบเปรียบเปรยด้วยคำที่แสลงหู เช่น "แม่ผู้หญิง แม่ผู้ย้ง แม่กระชังกันรั้ว แม่ขนคร้วลงล่าง แม่ย่างม้าเหาะ แม่เราะขอบรั้ว แม่ตะกั่วติดตุต (ไปไหนขอบนั่งนานๆ)" นอกจากนี้การกำหนดกฎหมายระเบียบประเพณีตลอดจนทัศนคติ และค่านิยมให้เกิดความรู้สึกว่าหญิงด้อยอยู่เสมอ ทำราวกับว่า"หญิงเป็นควายชายเป็นคน"

คือ กำหนดให้ผู้หญิงเป็นเสมือนทรัพย์สินที่ใช้ซื้อขายแลกเปลี่ยนได้ ที่ร้ายยิ่งกว่านั้นคือ ผู้ชายนิยมมีเมียหลายคน มีทั้ง เมียกลางเมือง (เมียที่บิดามารดาหาให้) เมียกลางนอก (เมียที่ชายหามาเลี้ยงดูเอง) เมียกลางทาส (เมียที่ชายไถ่ตัวมาจากทาส) และ ภริยาพระราชทาน (เมียที่พระมหากษัตริย์พระราชทานให้)^{๔๓} การใช้ชีวิตร่วมกันฉันสามีภรรยา หญิงไม่ได้รับเกียรติเท่าที่ควร หากภรรยาทำผิดพลาดเพียงเล็กน้อยก็ถูกสามีลงโทษโบยตี หรือถ้าล่วงเกินสามีไปบ้างก็ต้องหาข้าวตอกดอกไม้มาขอขมา เป็นต้น

ถ้าจะย้อนดูสมัยนี้ ที่สังคมไทยได้รับการพัฒนาขึ้นมากแล้ว แต่ฐานะสตรียังไม่ดีขึ้นมากนัก หญิงยังคงตกเป็นเหยื่อของความรุนแรง ระบบข่มขืนตีภรรยายังปรากฏให้เห็นอยู่บ่อยๆ นอกจากนี้ยังมีการเอาเปรียบทางเพศในรูปแบบต่างๆ เช่น มีบ่อยครั้งที่ร่างกายของหญิงถูกใช้เป็นเครื่องประกอบธุรกิจแสวงหาผลประโยชน์ เช่น การถ่ายภาพ "นู้ด" หรือมีการโน้มน้าวชักจูงใจพวกสตรีหุนงามให้ออกโชว์สัดส่วนโค้งเว้าต่อหน้าสาธารณะ เพื่อแลกกับผลประโยชน์เป็นเครื่องล่อ ในวงการโฆษณาทางโทรทัศน์ ภาพยนตร์ มักจะแพร่ภาพโดยเน้นที่สรีระด้านเพศเป็นเครื่องกระตุ้นให้เกิดการซื้อขายสินค้า แม้แต่ในหมู่วัยรุ่นที่เพิ่งแตกเนื้อสาวก็หลงใหลกับค่านิยมอันนี้ ความต้องการเงินโดยวิธีง่ายๆ ทำให้พวกเขาหาโอกาสเข้าไปเสนอตัวต่อลูกค้าตามห้องอาหาร บาร์ และสถานเริงรมย์อื่นๆ

นอกจากนี้ ในรายงานการวิจัย เรื่อง "ขบวนการนำเข้าแรงงานหญิงจากประเทศเพื่อนบ้านมาค้าประเวณีในไทย" โดย กฤตยา อาชวนิจกุล และสุพร เกิดสว่าง ซึ่งสรุปรายงานไว้ในสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ในหัวข้อเรื่อง "เส้นทางนรก ! ขบวนการค้าโสเภณีข้ามชาติ" ได้รายงานสถานการณ์เกี่ยวกับการค้าแรงงานหญิงและการค้าโสเภณีไว้ว่า

รายงานจากองค์การพัฒนาเอกชนที่ทำงานต่อต้านขบวนการค้าหญิง ประเมินว่าในปัจจุบันขบวนการค้าหญิงและเด็กหญิงได้ขยายขอบเขตครอบคลุมไปเกือบทุกปริมณฑลของประชาคมโลก จำนวนผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของกระบวนการค่านี้นี้มีประมาณปีละ ๑-๒ ล้านคนทั่วโลก ทั้งนี้ประมาณ ๕,๐๐๐ คนจากเนปาลสู่อินเดีย จำนวนนับหมื่นคนจากพม่าสู่ไทย และการนำผู้หญิงจากลาว กัมพูชา จีน เวียดนาม และจากบางประเทศในยุโรป ตะวันออกเข้ามาในประเทศไทยด้วย ซึ่งผู้หญิงไทยเองก็หารอดพ้นจากขบวนการนี้ ผู้หญิงไทยนับหมื่นคนเช่นกันที่ถูกชักพาไปประกอบอาชีพนี้ในญี่ปุ่น ไต้หวัน ยุโรปตะวันตก สหรัฐอเมริกา และออสเตรเลีย

ผู้หญิงที่ถูกนำมาค้าแรงงานนี้ หาใช่ทุกคนจะถูกพามาจบลงที่ห้องหรือสถานบริการทางเพศแอบแฝงอื่นๆเสมอ แต่ก็เชื่อว่าคนที่ไม่ได้อยู่ในช่อง ดังเช่น จำนวนผู้หญิงเวียดนามที่ถูกชักพาเข้ากัมพูชาและจีนแล้วถูกขายให้แต่งงานมีเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ หรือการ

ทารุณแรงงานหญิงไทยของร้านขายขนมไทยที่เมืองเอลมอนท์ รัฐแคลิฟอร์เนีย ซึ่งรายงานภาพชะตากรรมของผู้หญิงที่เป็นเหยื่อของขบวนการค้าเหล่านี้ ช่วยให้คนทั่วไป ตำรวจ และผู้บังคับใช้กฎหมายอื่นๆ เข้าใจถึงเรื่องของผู้หญิงเป็นเหยื่อการค้า และเป็นผู้ถูกทำร้ายได้ดีขึ้น^{๔๔}

๕ ความสรุป

ตามที่กล่าวมาทั้งหมด เรื่อง “แนวคิดเกี่ยวกับ สิทธิมนุษยชน แบบตะวันตก” ตั้งแต่บทที่ ๒ เป็นต้นมาจนกระทั่ง จบบทที่ ๓ จะเห็นได้ว่าปัญหาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาอื่นๆหลายด้าน เช่น ด้านรัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศาสนาและปรัชญา เป็นต้น แต่ที่ผู้วิจัยต้องการจะเน้นเฉพาะ ในแง่ปรัชญา โดยเฉพาะในแง่จริยศาสตร์ หรือ จริยธรรม เท่านั้น ซึ่งเนื้อหาตามที่กล่าวมาทั้งสองบทนี้ พอจะสรุปเป็นประเด็นๆ เพื่อที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกระบวนการทัศน์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในพุทธศาสนา ในบทถัด ๆ ไป ดังนี้

๑ ปรัชญาอุดมการณ์สิทธิมนุษยชน : จากเนื้อหาในเอกสารสิทธิมนุษยชนแต่ละฉบับที่ได้นำเสนอ จะพบว่า มีสาระ ที่เป็น ปรัชญาอุดมการณ์ หรือ "หลักคิด" ตรงกัน คือ ถือว่ามวลมนุษยชาติที่กำเนิดมา แม้จะต่างเพศ วัย เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และสีผิว แต่ทุกคนก็มีอิสระเสรี มีความเท่าเทียมกันในเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ แต่ละคนต่างก็มีเหตุผลและมโนธรรม และเขาควรจะได้รับปฏิบัติด้วยเจตนารมณ์แห่งภราดรภาพ

๒ หลักการพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน : ซึ่งถือว่าเป็น บรรทัดฐานทางจริยธรรมของสิทธิมนุษยชน จะมีลักษณะสอดคล้องกับปรัชญาอุดมการณ์ คือ เมื่อมนุษย์เกิดมามีเกียรติและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน เขาจะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอเหมือนเท่าเทียมกันด้วยหรืออีกนัยหนึ่ง เขาจะต้อง ไม่ถูกเลือกปฏิบัติ เพียงเพราะเกิดมาต่างเพศ ต่างวัย ต่างเชื้อชาติ ศาสนา และต่างสีผิวใดๆ นอกจากนี้มนุษย์บางกลุ่มที่มี ธรรมชาติค่อนข้างเปราะบาง อาจจะถูกเอาเปรียบได้ง่าย ควรจะได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษ คือกลุ่มเด็กและเยาวชน และกลุ่มสตรีเพศ

๓ หลักปฏิบัติเพื่อบรรลุอุดมการณ์สิทธิมนุษยชน : เพื่อที่จะให้บรรลุอุดมการณ์และสอดคล้องกับบรรทัดฐานทางจริยธรรมเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ฉะนั้นปรัชญาแต่ละฉบับจึงได้วาง หลักปฏิบัติไว้ คือ ในปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มีจำนวน ๓๐ ข้อ, ในปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิของเด็ก มีจำนวน ๑๐ ข้อ และในปรัชญาว่าด้วยการจัดการ

เลือกประวัติต่อหญิง มีจำนวน ๑๑ ข้อ เมื่อสรุปรวมสาระของแต่ละฉบับ จะพบว่า มีนัยสำคัญตรงกัน คือ มนุษย์ทุกคนมีสิทธิในชีวิตและทรัพย์สิน (สิทธิทางแพ่งและทางการเมือง) และ สิทธิที่จะได้รับการดูแลจากรัฐ (สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม) หรือถ้าจะกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ หลักปฏิบัติเกี่ยวกับการจำกัดอำนาจรัฐ มิให้ล่วงละเมิดสิทธิของปัจเจกชน และ หลักปฏิบัติที่เรียกร้องต่อรัฐ ให้เข้ามาโอบอุ้มคุ้มครองดูแลและส่งเสริมปัจเจกชนให้อยู่ดีมีสุขและให้สามารถพัฒนาตนเองอย่างอิสระและอย่างเต็มที่ตามศักยภาพของแต่ละคน นอกจากนี้ยังได้มีการวางหลักปฏิบัติเพื่อให้การคุ้มครองเป็นพิเศษแก่มนุษย์บางกลุ่มที่มีธรรมชาติค่อนข้างเปราะบางอาจจะถูกเอาเปรียบได้ง่าย คือ กลุ่มเด็ก, เยาวชน และกลุ่มสตรีเพศ

๔ สถานการณ์ละเมิดสิทธิมนุษยชนในส่วนต่างๆของโลก : ถึงแม้ว่าจะได้ประกาศปฏิญญาอุดมการณ์, บรรทัดฐานทางจริยธรรม และหลักปฏิบัติเพื่อบรรลุปฏิญญาอุดมการณ์ฉบับต่างๆไว้แล้ว แต่ทว่าในสภาพความเป็นจริง มนุษย์ทุกหมู่เหล่า ในแทบจะทุกแห่งหน ในทุกส่วนของโลกยังถูกละเมิดสิทธิอยู่เสมอ ฉะนั้นจึงเป็นภาระหน้าที่ของรัฐ องค์กรเอกชน และมวลมนุษยย์ทั้งหลาย ที่จะต้องยื่นมือเข้าไปโอบอุ้มคุ้มครองเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างสมเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์